

Standen van de Uitvoering 2023 en 2024

Sinds de eerste Staat van de Uitvoering (de editie van 2022) zijn 66 nieuwe Standen van de Uitvoering gepubliceerd. Bij elkaar ruim 1.500 pagina's.

Dit document vormt de basis van de analyse van de rode draden van alle Standen voor de Staat van de Uitvoering 2024. Het bevat teksten uit Standen die net voor december 2022 (de eerste Staat) tot 15 mei 2024 zijn uitgebracht. Het gaat om samenvattingen (met letterlijke fragmenten uit de Standen) en nadrukkelijk niet om eigen beschouwingen.

In dit document worden de Standen behandeld per domein. Voor meer informatie verwijzen we naar de betreffende Standen op de website [Staatvandeuitvoering/Standen](https://staatvandeuitvoering.nl/Standen).

Inhoud

Sociaal & Inkomen	5
Belastingdienst (1)	5
Belastingdienst (2)	6
Dienst Toeslagen (1)	7
Dienst Toeslagen (2)	11
Sociale zekerheid (1)	16
Sociale zekerheid (2)	18
Sociale zekerheid (3)	21
Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV).....	22
Sociale Verzekeringsbank (SVB).....	23
Landelijke Cliëntenraad (LCR)	24
Inspectie Belastingen, Toeslagen en Douane (IBTD)	25
Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO).....	26
Veiligheid & Justitieel.....	28
Kansspelautoriteit (1).....	28
Kansspelautoriteit (2).....	28
Inspectie Justitie en Veiligheid (Inspectie J&V)	29
Schadefonds Geweldsmisdrijven (1).....	29
Schadefonds Geweldsmisdrijven (2).....	30
Centraal Justitieel Incassobureau (CJIB - 1)	31
Centraal Justitieel Incassobureau (CJIB - 2)	31
Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI - 1)	32
Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI - 2)	34
Dienst Terugkeer & Vertrek (DT&V - 1)	36
Dienst Terugkeer & Vertrek (DT&V - 2)	39
Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND)	40
Nationaal Cyber Security Center (NCSC).....	42
Dienst Justis	43
Raad voor de Kinderbescherming (RvdK - 1)	45
Raad voor de Kinderbescherming (RvdK - 2)	46
Justitiële Informatiedienst (JID)	47
Justitiële ICT Organisatie.....	48
Bureau Financieel Toezicht (BFT - 1).....	50
Bureau Financieel Toezicht (BFT - 2).....	51

Raad voor de Rechtspraak	51
Raad voor de Rechtsbijstand (1)	53
Raad voor de Rechtsbijstand (2)	53
Landelijk Bureau Inning Onderhoudsbijdragen	54
Douane	55
Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA)	58
Nederlands Register Gerechtelijk Deskundigen (NRGD - 1)	60
Nederlands Register Gerechtelijk Deskundigen (NRGD - 2)	61
Nederlands Forensisch Instituut (NFI - 1)	61
Nederlands Forensisch Instituut (NFI - 2)	62
Fysiek.....	64
Nationaal Coördinator Groningen (NCG).....	64
Nederlandse Emissieautoriteit (NEa - 1).....	65
Nederlandse Emissieautoriteit (NEa - 2).....	66
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW).....	67
Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut (KNMI).....	69
Rijkswaterstaat (RWS).....	69
Airport Coordination Netherlands (ACNL).....	70
Autoriteit Nucleaire Veiligheid en Stralingsbescherming (ANVS)	70
Centraal Bureau Rijvaardigheidsbewijzen (CBR)	71
IBKI	72
Luchtverkeersleiding Nederland (LVNL)	73
Nationale en Internationale Wegvervoer Organisatie (NIWO)	74
Dienst Wegverkeer (RDW)	74
ProRail	75
Rijksvastgoedbedrijf (RVB).....	76
Toelatingsorganisatie Kwaliteitsborging Bouw (TloKB - 1).....	78
Toelatingsorganisatie Kwaliteitsborging Bouw (TloKB - 2).....	79
Zorg	80
Centraal Administratie Kantoor (CAK - 1)	80
Centraal Informatiepunt Beroepen Gezondheidszorg (CIBG)	82
Centraal Administratie Kantoor (CAK - 2)	82
College ter Beoordeling van Geneesmiddelen (aCBG)	84
Centrale Commissie Mensgebonden Onderzoek (CCMO).....	85
Centrum Indicatiestelling Zorg (CIZ)	86

Dienst Uitvoering Subsidies aan Instellingen (DUS-I)	88
Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM)	91
Overig.....	94
Kamer van Koophandel (KvK - 1)	94
Kamer van Koophandel (KvK - 2)	94
Gemeenten	95
Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA - 1)	97
Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA - 2)	98
Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).....	99
College van Toezicht Auteursrechten (CvTA)	101
Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO).....	102
Kadaster (1).....	104
Kadaster (2).....	105
Huis van de Klokkeluiders	106

Sociaal & Inkomen

Belastingdienst (1)

Tweede Stand.

Datum: December 2022

Er gaat veel goed. Daar zijn we trots op. We hebben 9,5 miljoen aangiften inkomstenbelasting verwerkt. We voeren nieuwe wetgeving uit, bv op het gebied van vennootschapsbelasting. We helpen burgers en bedrijven bij het voldoen aan hun fiscale verplichtingen. Jaarlijks 10 miljoen telefoongesprekken.

De nieuwe stand biedt een kernboodschap en tevens een overzicht van wat met de signalen uit de vorige stand is gedaan. Belangrijk is verder dat de Belastingdienst heeft gewerkt aan een versterking van het signalenproces, waarbij signalen uit de uitvoering continu worden gemeld en gevolgd, zowel door de melder als door degene die ermee aan de slag gaat. Dit geldt ook voor de afdeling klantsignaalmanagement. Daar worden knelpunten, onder meer vanuit de Belastingtelefoon, omgezet in signalen die aangeven waar verbetering in de dienstverlening mogelijk zijn. Daarnaast is het contact met maatschappelijke organisaties versterkt, waar ook signalen vandaag kunnen komen. Zoals de Ombudsman, sociaal raadslieden en vertegenwoordigers van burgers en bedrijven.

Met het Belastingplan 2023 zijn belangrijke stappen gezet om met elkaar (politiek, beleid en uitvoering) in gesprek te gaan over vereenvoudiging. In de stand van 2021 zijn 107 signalen opgenomen. Bij 51% daarvan is een oplossing gerealiseerd. Bij 45% ervan is men bezig met opvolging. Dat vraagt ook samenwerking met politiek, beleidsmakers, andere overheden, burgers, bedrijven en maatschappelijke organisaties.

Kernboodschap: De Belastingdienst wil haar dienstverlening verder verbeteren. Dat vereist dat wet- en regelgeving eenvoudiger, minder versnipperd en gemoderniseerd moet worden. Dat is nodig voor zowel burger en bedrijven als de uitvoering. Een voorbeeld van complexe wetgeving is de eigenwoningregeling. Een voorbeeld van versnippering is de veelheid aan inkomensafhankelijke regelingen. Vereenvoudiging zal een effect hebben op het gemak van burgers en bedrijven, het aantal fouten in aangiftes en in de IV-systemen en in het aantal mensen dat nodig is om fouten te herstellen, vragen te beantwoorden en IV-systemen te ontwikkelen. Het maakt bovendien dat de Belastingdienst dan sneller kan reageren op veranderingen.

De achterliggende knelpunten bij de signalen zijn ingedeeld naar vier thema's:

1. **Interactie met de Belastingdienst:** de waardering hiervoor door burgers en MKB is gedaald.
2. **Maatwerk in relatie tot massaliteit:** het gaat om 9,5 miljoen aangiftes. Dat maakt het belangrijk dat de grootschalige processen in eerste instantie aansluiten bij de

behoefte en wensen van de meeste burgers. Vervolgens is extra aandacht voor mensen die minder digitaal vaardig zijn of minder doenvermogen hebben.

- 3. Wet- en regelgeving:** Streven is dat zoveel mogelijk mensen zich uit zichzelf aan de regels houden. Daarnaast worden vereenvoudigingen doorgevoerd. Er worden vier regelingen afgeschaft. En er wordt gesproken over een doenvermogenscan, een invoeringstoets en een casusdialoog.
- 4. Processen binnen de Belastingdienst**

Belastingdienst (2)

Derde Stand.

Datum: December 2023

Doenlijke en uitvoerbare wet- en regelgeving

Burgers, ondernemers en de Belastingdienst zijn geholpen met een uitlegbaar, uitvoerbaar en doenlijk fiscaal stelsel. Het huidige fiscale stelsel is ingewikkeld en de complexiteit neemt eerder toe dan af. Om stapeling van wet- en regelgeving en onvoorziene doorwerking te voorkomen, zowel voor burgers en ondernemers als voor de Belastingdienst, willen we zoveel mogelijk rekening houden met het doenvermogen van burgers en bedrijven en met de uitvoerbaarheid van de wet- en regelgeving. Daarom is het goed dat Belastingdienst en andere uitvoeringsorganisaties vroeg bij de ontwikkeling van beleid en wetgeving betrokken worden.

Stabiliteit in koers vraagt om tijd, ruimte en een stabiele financiering

Om onze dienstverlening te verbeteren en burgers en bedrijven nog meer centraal te stellen, is een stabiele koers nodig. Randvoorwaarden daarbij zijn: stabiliteit en continuïteit in de investering van geld en capaciteit op ICT- en personeelsgebied, met voldoende ruimte voor opleidingen, zijn daarbij randvoorwaarden. Daarbij past ook de tijd en ruimte om (vaak langlopende) trajecten te kunnen implementeren. We willen het perspectief van burgers en bedrijven veel eerder en sterker centraal zetten in proces van beleid en wetgeving, en daarvoor passende instrumenten gebruiken en ontwikkelen, onder meer om voortgang te monitoren. Dit betekent dat beleid en uitvoering er samen voor willen zorgen dat het perspectief van burgers en bedrijven in voldoende mate meegenomen wordt in het opstellen van beleid en wetgeving.

Toekomstbestendigheid: hoe kan de organisatie veranderingen en verbeteringen realiseren?

We willen als Belastingdienst inspelen op veranderingen in de maatschappij, nu en in de toekomst. Daarvoor moeten we toekomstbestendig en wendbaar zijn. Dat roept de vraag op wanneer we toekomstbestendig en wendbaar genoeg zijn en wat haalbaar is. Graag bespreken we wat het gewenste en maximaal haalbare ambitieniveau is met betrekking tot wendbaarheid en toekomstbestendigheid van de Belastingdienst. Er komen veel trends en ontwikkelingen op de publieke dienstverlening af, die gevolgen hebben voor onze keuzes. Denk hierbij aan de krapte op de arbeidsmarkt, de opkomst van nieuwe technologieën zoals generatieve artificiële intelligentie en ontwikkelingen in de financiële wereld (zoals virtual assets). Ook internationale en Europese ontwikkelingen, gericht op het heffen en innen van

belastingen, zijn hierbij belangrijk.

Gegevensdeling voor een betere dienstverlening

Om publieke dienstverlening te verbeteren, is het belangrijk dat uitvoeringsorganisaties gegevens kunnen uitwisselen, zonder dat burgers en ondernemers steeds opnieuw hun gegevens hoeven aan te leveren. Ook kan met verdergaande gegevensuitwisseling het niet-gebruik van regelingen worden teruggedrongen. Burgers met complexe problematiek in meerdere domeinen die in problemen kunnen komen, zijn erbij gebaat als gegevensuitwisseling mogelijk wordt gemaakt. Daarbij is het belangrijk om aan de privacyregels te voldoen. Om gegevens van individuele burgers met andere organisaties te kunnen delen, is bijvoorbeeld een wettelijke grondslag noodzakelijk binnen het kader van de AVG.

Dienst Toeslagen (1)

Tweede Stand.

Datum: December 2022

De eerste stand had als doel een betere dialoog over de uitvoering van het toeslagenstelsel. Deze dialoog heeft plaatsgevonden. Dit heeft geleid tot het aanpassen van de harde kanten van het stelsel. Zo is de koppeling gewerkte uren in de kinderopvangtoeslag losgelaten. Belangrijk thema is nog steeds de beperkte IV-veranderingscapaciteit en de uitdaging om goed personeel te vinden.

Om de dialoog te versterken heeft de dienst haar signalenmanagement verder ingericht. Doel daarbij is tijdiger te signaleren dat zich knelpunten voordoen bij de uitvoering van wet- en regelgeving of wanneer burgers slachtoffer dreigen te worden. Deze signalen worden besproken in de reguliere overleggen binnen toeslagen en met onze opdrachtgevers.

Deze stand bevat vier rode draden:

1. Toeslagen levert aan circa 6 miljoen huishoudens gericht en tijdig cruciale inkomensondersteuning. Een groot aantal huishoudens is daar tevreden tot zeer tevreden over. 99,9% van de voorschotten wordt tijdig betaald. Het gaat om 21 miljoen beschikkingen per jaar, voorschot- en definitieve beschikkingen. Toeslagen streeft ook naar toekenningszekerheid. De afgelopen jaren is het aantal terug- en nabetalings afgenomen, maar er zijn nog steeds situaties waarin dit tot grote problemen leidt voor de burger.
2. De toekenningszekerheid kan worden verbeterd. Dat vereist tijd, rust en aandacht. Toeslagen ziet mogelijkheden om binnen het stelsel gegevens beter actueel te krijgen, zodat de zekerheid toeneemt. Bijvoorbeeld door mensen erop te wijzen dat ze hun wijzigingen tijdig doorgeven. Probleem is wel dat 50% van de burgers geen actie onderneemt wanneer zij wordt geattendeerd op mogelijke fouten in de aanvraag!
3. Daar waar beleidswijzigingen gewenst zijn, moeten deze bijdragen aan het eenvoudiger maken van het stelsel.

4. Andere regelingen binnen het sociaal domein zijn van invloed op het werk van Toeslagen. Daarnaast is Toeslagen afhankelijk van de gegevens van diverse andere uitvoerders. De knelpunten elders worden vaak zichtbaar bij toeslagen, omdat dit het sluitstuk is van een complexe keten van gegevensuitwisseling. Dit wordt dan zichtbaar door hoge terugvorderingen.

Het stelsel is de afgelopen jaren onderhevig geweest aan grote wetswijzigingen. Dit maakt de totale veranderopgave erg groot. De IV-capaciteit om deze veranderingen door te voeren is beperkt. Noodzakelijk onderhoud en gewenste verbeteringen van bestaande systemen en processen van dienstverlening zijn daarom vaak uitgesteld om de introductie van nieuwe wet- en regelgeving mogelijk te maken. Ook ogenschijnlijk kleine aanpassingen kunnen grote complexiteit met zich meebrengen.

Toeslagen kampt met grote uitstroom en verzuim. Dit brengt risico's met zich mee ten aanzien van het behoud van de broodnodige kennis van onder andere de verouderde IV-systemen. De opleidingsbehoefte die hierbij ontstaat legt een verdere druk op de werkzaamheden en teams.

De soms bikkelharde en generaliserende oordelen over medewerkers van Toeslagen dringen niet alleen door in het werk, maar zelfs in het privéleven. Dit gaat ten koste van het gevoel van veiligheid en het plezier in het werk en bemoeilijkt het behouden van goede werknemers verder.

De afgelopen jaren zijn veel maatregelen genomen om tegemoet te komen aan specifieke uitzonderingsituaties. ... Het is van groot belang dat bij het tot stand komen van wet- en regelgeving rekening gehouden wordt met de (on)mogelijkheden van geautomatiseerde verwerking. Als oplossing is het opnemen van hardheidsclausules een veelgehoorde oproep, maar om schrijnende situaties in massale processen te voorkomen zouden de hardheden niet in de wet moeten zitten. Zowel burgers als de uitvoering zijn gebaat bij eenvoud en eenduidigheid in de regelingen, zodat duidelijk is waar men recht op heeft.

Verschillende regelingen in het sociaal domein

Binnen het sociaal domein zijn een groot aantal uitvoerders actief. Naast Toeslagen gaat het dan bijvoorbeeld om gemeenten, UWV, SVB en IND. De burger kan te maken hebben met veel verschillende sociale regelingen die door verschillende organisaties worden uitgevoerd. Regelingen kunnen overlappen en sommige regelingen zijn afhankelijk van de informatie van verschillende uitvoerders. De volgende twee voorbeelden illustreren dit.

Voorbeeld 1:

Burgers kunnen recht hebben op (een samenloop van) verschillende sociale regelingen om te voorkomen dat zij onder het sociaal minimum vallen. Het netto-inkomen van deze burgers is daardoor vaak vergelijkbaar met burgers die uitsluitend inkomen uit de bijstand ontvangen. De toeslagen zijn echter gebaseerd op het bruto-verzamelinkomen van het huishouden. Het komt daardoor voor dat huishoudens met vergelijkbare netto-inkomens vanuit bijvoorbeeld de participatiewet of WIA lagere toeslagen ontvangen dan huishoudens die uitsluitend afhankelijk zijn van de bijstand.

Voorbeeld 2:

In een gezin met twee kinderen, krijgt een partner in mei 2021 een ongeluk, waardoor hij langdurig niet in staat is te werken. Zijn tijdelijk contract wordt niet verlengd en bij het UWV is hij afgekeurd. Dit gezin heeft altijd Toeslagen gehad, omdat ze beiden werkten. In juni 2022 blijkt bij de definitieve vaststelling van de kinderopvangtoeslag dat vanaf mei 2021 geen recht meer bestaat en volgt een terugvordering. Omdat de partner niet meer werkt, wordt hij volgens de wet geacht voor de kinderen te zorgen. Door de ziekte is hij daartoe echter niet in staat.

Omdat de partner uit dit gezin niet in staat is te werken, kan deze niet aan de arbeidseis voldoen en bestaat geen recht op kinderopvangtoeslag. Een gezin in deze situatie kan in plaats daarvan op grond van de SMI (sociaal medische indicatie) van de gemeente mogelijk een bijdrage krijgen voor de kinderopvang. Omdat Toeslagen deze situatie pas achteraf (bij de definitieve vaststelling) kon vaststellen, moet het gezin de kinderopvangtoeslag van mei 2021 tot en met juni 2022 terugbetalen. Het gezin kan over dezelfde periode geen ondersteuning van de gemeente meer aanvragen, want dit kan niet met terugwerkende kracht.³

Dit zijn twee voorbeelden waarin de verschillende wettelijke stelsels op elkaar ingrijpen en daardoor onbedoelde en onwenselijke gevolgen hebben. Voor individuele burgers kan dit zeer schrijnend uitpakken. Het is belangrijk dat uitvoerders zich hier bewust van zijn, zowel in de informatievoorziening als bij de dienstverlening aan burgers.

Informatieafhankelijkheid

Om het recht op en de hoogte van de toeslag te kunnen bepalen, zowel voor het voorschot als voor de definitieve beschikking, is Toeslagen sterk afhankelijk van informatie van anderen. Toeslagen zit daarbij 'achteraan in de keten'. Wijzigingen in gegevens bij andere uitvoerders, uit zich vaak pas later bij toeslagen, wat tot terugvorderingen kan leiden. Bijvoorbeeld wijzigingen in:

- De huishoudsamenstelling (volgens BRP) bepaalt het recht en de hoogte van toeslagen;
- de verblijfstitel (volgens IND) bepaalt of iemand recht heeft op toeslagen;
- het recht op kinderbijslag (volgens SVB) bepaalt of iemand ook recht heeft op kindgebonden budget;
- het definitieve inkomen (volgens Belastingdienst) bepaalt de hoogte van elke toeslag (dit kan nog tot 2 jaar of langer vastgesteld worden).

In onderstaand overzicht ziet u voorbeelden van de verschillende bronnen waarvan Toeslagen afhankelijk is voor de juiste informatievoorziening. Kort gezegd is de informatieafhankelijkheid groot, dit is kwetsbaar voor de dienstverlening van Toeslagen. Als gegevens niet kloppen of niet tijdig worden doorgegeven dan kan dit ertoe leiden dat iemand ten onrechte geen toeslag wordt toegekend of een terugvordering of nabetaling ontvangt.

Gegevens zijn niet in alle gevallen correct, compleet of consistent

Met regelmaat komt het voor dat Toeslagen zich moet baseren op informatie die achteraf onjuist blijkt of incompleet is bij aanlevering, bijvoorbeeld het ontbreken van bsn-nummers. Dit speelt vooral bij het ontvangen van contra-informatie voor het controleren van de gegevens van de toeslagontvanger. Voor deze toezichtstaak ontvangt Toeslagen informatie van verhuurders, zorgverzekeraars en kinderopvangorganisaties. Als deze informatie niet compleet is, moet Toeslagen in veel gevallen via de burger alsnog de juiste informatie opvragen.

Er gaat zodoende veel capaciteit verloren aan de toezichtstaak van Toeslagen en bovendien vraagt dit veel van de burger voor het aanleveren van de juiste stukken. Soms is er ook sprake van inconsistenties tussen verschillende informatiebronnen. Zo moet Toeslagen het recht op kindgebonden budget afleiden van de SVB (recht op kinderbijslag) en de ouder-kind relatie controleren via het BRP. Als deze gegevens niet overeenkomen, kan het voorkomen dat de burger als gevolg van de geautomatiseerde toekenning geen toeslag ontvangt, of juist een te hoog of laag voorschot. Toeslagen kan dit niet altijd (meteen) detecteren. Wanneer de burger dit niet zelf opmerkt, kan deze bij definitieve toekenning worden geconfronteerd met een grote verrekening.

Herzieningen

Een specifiek probleem doet zich voor wanneer een uitvoerder gewijzigde gegevens aanlevert als Toeslagen al een definitieve beschikking heeft afgegeven. Toeslagen moet dan alsnog een herziening van de definitieve beschikking sturen, wat kan leiden tot een nabetaling of terugvordering. Vooral het alsnog opleggen van een terugvordering kan vervelende gevolgen hebben voor een burger. Dit schaadt ook het vertrouwen van de burger, omdat er al eerder een definitieve beschikking was gestuurd. Dit komt in individuele gevallen voor, maar soms ook voor groepen bij systeemaanpassingen. Toeslagen wil graag toekenningszekerheid kunnen garanderen na een definitieve beschikking. In deze gevallen moet Toeslagen (in samenwerking met de betrokken departementen) een afweging

maken tussen rechtmatigheid en het belang van de burger.

Voorbeeld:

Toeslagen is verplicht het kindgebonden budget waar mogelijk geautomatiseerd vast te stellen en toe te kennen, ook als de burger zelf geen aanvraag doet. Voor partnergegevens wordt uitgegaan van de Basisregistratie Personen (BRP). Echter, met name bij burgers met een huwelijkspartner of geregistreerd partner die (tijdelijk) in het buitenland verblijft, zijn partnergegevens vaak niet bekend, of in de BRP niet goed gekoppeld.

Alleenstaande ouders met recht op kindgebonden budget, hebben ook recht op de zogenaamde alleenstaande ouder KOP (ALO-kop). Deze bedroeg in 2022 circa 3.000 euro en wordt in 2024 circa 4.000 euro per jaar. Dit heeft twee onwenselijke gevolgen.

1. Wanneer een partner van de aanvrager nareist naar Nederland, wordt partnerschap vaak met terugwerkende kracht vastgesteld. De aanvrager moet dan de ALO-kop terugbetalen, soms over meerdere toeslagjaren. Met name voor statushouders is dit ingewikkeld, omdat zij vaak niet meer beschikken over de papieren die nodig zijn om hun partner goed in de BRP te laten registreren en te koppelen.

2. Burgers met een partner in het buitenland ontvangen soms ten onrechte ALO-kop omdat hun partner niet (goed) is geregistreerd in de BRP.

Onze vraag aan onze beleidsmatige en politieke opdrachtgevers:

1. **Houd altijd oog voor de schaarste in verandercapaciteit en de grote impact die ogenschijnlijk kleine aanpassingen kunnen hebben.** Elke beleidsaanpassing brengt altijd de kosten met zich mee van capaciteit die niet aan verbetering van de dienstverlening, het toezicht of de wendbaarheid kan worden besteed.
2. **Durf bij de oplossing van knelpunten ook te kiezen voor vereenvoudiging en harmonisatie, in plaats van meer uitzonderingen of deeloplossingen.** Vereenvoudiging kan geld kosten of politieke afweging vragen, maar is uiteindelijk essentieel om inkomensondersteuning voor vitale voorzieningen op een effectieve manier te kunnen uitvoeren.
3. **Richt je bij het toeslagenbeleid op het adresseren van reële knelpunten in het stelsel.** Complexiteit in het partnerbegrip en de omgang met vermogensgrenzen behoren binnen de uitvoering van het stelsel tot de grootste knelpunten. Blijf ons bij verbeteringen vroeg en intensief betrekken.
4. **Biedt duidelijkheid over de toekomst.** De uitgesproken politieke wens om het stelsel grootscheeps te herzien vraagt om uitwerking van alternatieven die ook echt tot verbetering leiden, en uiteindelijk ook om politieke keuzes. Onduidelijkheid over de toekomst is niet bevorderlijk voor een goed functionerend stelsel in het heden.
5. **Wees je bewust van de impact van woorden.** In het verleden zijn grote fouten gemaakt, kritiek is en blijft belangrijk, en Toeslagen wil verantwoording afleggen over de werkzaamheden die zij verricht. Maar de manier waarop over Toeslagen gesproken wordt raakt medewerkers. Dit dringt ook door in de privésfeer.

Onze vraag aan onze collega-uitvoerders:

Ga samen met ons op zoek naar verbeteringen in de (kwaliteit van de) grote hoeveelheid gegevensstromen. Het beheren en bewaken van de registraties is een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Het is belangrijk dat hier, ondanks de vaak grote druk en (personeels)tekorten, blijvend aandacht voor is. Zo kunnen we met elkaar de burger zo goed mogelijk van dienst zijn.

Dienst Toeslagen (2)

Derde Stand.

Datum: Maart 2024

Het toeslagenstelsel is complex en onderhevig aan verandering. Het systeem blijft daarom constant tijd en aandacht vragen van ons als uitvoeringsorganisatie, maar ook van onze opdrachtgevers en mede-uitvoerders. We starten deze Stand door terug te kijken naar de vorige editie: wat hebben we bereikt en waar lopen we tegenaan? Een blijvende uitdaging voor onze uitvoering is het voorschot-karakter van het stelsel. Dit zorgt immers voor het risico op terugvorderingen en daarmee voor onzekerheid bij mensen. Dit risico is inherent aan de huidige stelselkeuzes. Er zijn veel rapporten en trajecten die alternatieve stelselkeuzes bespreken en daar werkt Dienst Toeslagen hard aan mee. Tegelijkertijd zien we ook binnen het stelsel mogelijkheden om (hoge) terugvorderingen terug te dringen. Dienst Toeslagen zet daarbij in op 'werken in de actualiteit'. Als organisatie spannen we ons in om zo veel mogelijk te werken met actuele informatie, zodat aanvragers een toeslag ontvangen die in lijn ligt met hun actuele persoonlijke situatie.

- Toeslagen zijn op dit moment onmisbaar op het gebied van inkomensondersteuning voor veel Nederlanders. Ondanks de uitdagingen binnen het systeem, is er ruimte voor structurele verbeteringen. Tot er een eventueel alternatief op het stelsel is uitgewerkt, blijft Dienst Toeslagen zich iedere dag inspannen om het systeem te optimaliseren.
- Meer werken in de actualiteit is essentieel voor het terugdringen van nabetalingen en terugvorderingen. Het verbeteren van de toekenningszekerheid heeft blijvend hoge prioriteit in onze organisatie.
- Beperkingen en knelpunten op het gebied van wet- en regelgeving, IV-capaciteit en informatiepositie maken grote verbeterveranderingen binnen onze dienstverlening uitdagend. Deze uitdagingen vereisen maximale inspanning van Dienst Toeslagen, in gezamenlijkheid met opdrachtgevers en politiek.

Het structureel verbeteren van beleid en uitvoering op het gebied van toeslagen, kunnen we niet alleen. Daarom formuleren we ook opdrachten zoals wij die zien voor beleidsmakers, politiek en collega-uitvoerders. Iets wat we uiteraard in gezamenlijkheid verder op moeten pakken. De belangrijkste knelpunten zijn:

Context toekomst van toeslagen. Gedurende de afgelopen kabinetsperiode is er nauw samengewerkt met opdrachtgevers en externe partijen om de toekomst van toeslagen te onderzoeken en vorm te geven. Verschillende trajecten, waaronder het programma Directe Financiering Kinderopvang, hebben aangetoond dat de uitgesproken wens om het huidige stelsel te vervangen door een alternatief geen eenvoudige opgave is. Het maken van keuzes voor een nieuw stelsel gaat gepaard met uiteenlopende dilemma's. Zoals de afweging tussen keuzes voor een gericht stelsel, dat complexer kan zijn voor burgers. Of voor een meer begrijpelijker stelsel dat minder gericht is. De wensen voor een nieuw stelsel blijken vaak tegenstrijdig en moeilijk verenigbaar in een uitvoerbaar systeem.

Gebrekkige gegevensuitwisseling. *Onvolledige gegevens en/of wijzigingen in gegevens.* Het komt regelmatig voor dat na de definitieve toekenning – een jaar later – de grondslagen van de toeslag worden gewijzigd. Op zo'n moment moet Dienst Toeslagen een eerdere definitieve toekenning herzien, veelal leidend tot een nabetaling of een terugvordering. In veel gevallen komt deze herziening van de definitieve toekenning door een wijziging in de belastingaangiften van burgers of door mutaties met terugwerkende kracht van andere uitvoeringsorganisaties, zoals die van de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) of het Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV). Denk daarbij aan verblijfsstatus of een niet erkende opleiding, waardoor toch geen recht bestaat op kinderopvangtoeslag. Dit leidt tot hoge terugvorderingen voor betrokkenen.

Informatiepositie nieuwe Nederlanders. Een specifiek probleem als gevolg van een gebrekkige informatiepositie heeft betrekking op toeslaggerechtigden die een toeslagpartner in het buitenland hebben. Dit heeft namelijk invloed op de hoogte van de toeslag. Ook wanneer het huwelijk gemeld is bij de gemeenten kan Dienst Toeslagen, als gevolg van het ontbreken van het BSN (burgerservicenummer), het partnerschap niet in het eigen systeem registreren. Zou dit wel kunnen, dan nog hebben we niet de mogelijkheid om grondslagen als inkomen, vermogen of de arbeidseis te controleren. De betrokken toeslagpartners hebben eveneens niet altijd de mogelijkheid om dit aan te tonen.

Complexe wet- en regelgeving. Dienst Toeslagen werkt op basis van de diverse wet- en regelgeving die gelden voor toeslagen. In de loop der jaren zijn er tal van uitzonderingen bijgekomen, waardoor het systeem behoorlijk ingewikkeld is geworden. Hoewel deze wijzigingen op zichzelfstaand begrijpelijk zijn, zorgen ze vaak voor veel verwarring en onduidelijkheid bij de burgers wanneer ze in de praktijk samenkomen en worden toegepast. De veelheid aan grondslagen, regels en samenloop met andere ondersteunende inkomensregelingen creëert een complex systeem dat voor burgers moeilijk te begrijpen is. Hierdoor is het niet altijd helder wat er van hen wordt verwacht. Dit vergroot de kans dat burgers niet uit eigen beweging actie ondernemen. De interactie tussen verschillende regelingen is niet altijd duidelijk bij het opstellen van beleid, wat kan leiden tot ongewenste en onrechtvaardige effecten, die soms pas later aan het licht komen. Het toeslagenstelsel wordt ingewikkelder door specifieke uitzonderingen of deeloplossingen, waardoor bepaalde doelgroepen al dan niet in aanmerking komen voor toeslagen. De oplossing kan hierdoor ook niet altijd binnen het vacuüm van enkel de toeslagen worden gezien. Daartoe lopen inmiddels enkele rijksbrede trajecten die gericht zijn op inkomensondersteuning.

Een overvol IV-portfolio. Dienst Toeslagen heeft, net als andere publieke organisaties, te maken met een overvol IV-portfolio. Hierdoor is Dienst Toeslagen momenteel onvoldoende in staat om veranderingen in het IV-landschap of binnen de dienstverlening tijdig te realiseren. De organisatie is hier ook in sterke mate nog steeds afhankelijk van de prioritering van de Belastingdienst. Door het volle IV-portfolio moeten er keuzes worden gemaakt in welke wijzigingen voorrang krijgen. Continuïteit en politiek urgente dossiers krijgen hierbij voorrang, zoals de hersteloperatie. Dit zijn logische keuzes. Tegelijkertijd is het hierdoor voor Dienst Toeslagen complex om de dienstverlening voor de grote groep toeslagontvangers te verbeteren.

Personele uitdagingen. Het risico van een tekort aan gekwalificeerd personeel blijft een uitdaging. Het belangrijkste probleem blijft de beschikbare capaciteit in verhouding tot de taken en de ontwikkelingen binnen Dienst Toeslagen. Dit resulteert in een hoge werkdruk bij huidige medewerkers. Het behouden van personeel is ook een uitdaging door de huidige arbeidsmarkt. Daarbij zijn we op verschillende aspecten te afhankelijk van sleutelfiguren en is er een hoge werkdruk bij het bestaand personeel. De gewenste groei in medewerkers voor moeilijk vervulbare functies, zoals juristen en ict-medewerkers, blijft een spannende randvoorwaarde gezien de te verwachten blijvende spanning op de arbeidsmarkt.

De Dienst geeft concrete vereenvoudigingssuggesties:

Het toeslagenstelsel is erbij gebaat om op grotere schaal generieke complexiteit binnen het stelsel aan te pakken. Door te kiezen voor vereenvoudigingen en meer harmonisatie van begrippen en kaders, wordt het stelsel begrijpelijker. Tegelijkertijd wordt het hier ook minder gericht van. Dit is een afweging die de politiek moet maken.

Dienst Toeslagen ziet op onderstaande aspecten de grootste vereenvoudigingen vanuit wetgeving voor zich: **Partnerschappen (voorbeeld adrescriterium)**. Om partnerschappen beter aan te laten sluiten bij de beleving van burgers kan overwogen worden dat burgers enkel toeslagpartner worden wanneer zij op hetzelfde adres staan ingeschreven en daadwerkelijk gezamenlijk een duurzaam huishouden vormen. Zo kunnen uitzonderingen verminderen en schrijnende situaties voorkomen worden. Denk aan een partner in detentie of in de noodopvang, of een partner die buiten de EU verblijft. In de huidige situatie kan het bijvoorbeeld voorkomen dat een nareizende partner met terugwerkende kracht partner wordt, waardoor bij het kindgebonden budget de volledige ALO-kop terugbetaald dient te worden. Een adrescriterium voorkomt deze situatie. Een andere optie specifiek voor de ALO-kop zou zijn om beleidsmatig de hoogte van de ALO-kop te verlagen en het eerste kindbedrag van de Wkb (Wet kwaliteitsborging voor het bouwen) te verhogen. Hiermee kunnen pijnlijke en hoge terugvorderingen worden verminderd, maar blijft de complexiteit van partnerschappen bestaan.

Vermogen en inkomen. De regels en werking van het vermogen en inkomen is voor burgers soms moeilijk uitlegbaar. Deze gaan gepaard met specifieke uitzonderingen die de uitvoering bemoeilijken en de uitlegbaarheid verkleinen. Zo loopt de hoogte van de vermogensgrens voor de huurtoeslag uiteen met die van het kindgebonden budget en de zorgtoeslag. En is er voor de kinderopvangtoeslag geen vermogensgrens. Dienst Toeslagen vindt het moeilijk uitlegbaar waarom voor de ene voorziening een burger met een bepaald vermogen wel geacht wordt een inkomensaanvulling nodig te hebben, maar voor de andere voorziening niet. Tegelijkertijd wordt het voor bepaalde tegemoetkomingen onwenselijk geacht dat deze via het vermogen of het inkomen een negatief effect hebben op het recht op toeslagen, terwijl de draagkracht van dit huishouden in beginsel te vergelijken is met andere aanvragers. Overwogen kan worden om de vermogensgrenzen te schrappen of deze te harmoniseren en op een dusdanig hoog niveau te hanteren dat het niet nodig is eventuele tegemoetkomingen uit te zonderen. Een goed deel van de burgers met een dusdanig hoog vermogen zal bovendien op basis van het inkomen al geen of beperkt recht op toeslagen hebben.

Geen terugwerkende kracht na definitieve vaststelling toeslag. Dienst Toeslagen beschouwt het als een verbetering van het huidige stelsel als er geen herziening van definitieve toeslagen met terugwerkende kracht plaats zouden vinden, waardoor het begrip 'definitief' ook daadwerkelijk definitief is voor de burger.

De vraag van Toeslagen aan beleidsmatige en politieke opdrachtgevers:

1. Houd altijd oog voor de schaarste in verandercapaciteit en de grote impact die ogenschijnlijk kleine aanpassingen kunnen hebben. Elke beleidsaanpassing brengt altijd de kosten met zich mee van capaciteit die niet aan verbetering van de dienstverlening, het toezicht of de wendbaarheid kan worden besteed.

2. Durf bij de oplossing van knelpunten ook te kiezen voor vereenvoudiging en harmonisatie dan voor meer uitzonderingen of deeloplossingen. Vereenvoudiging kan geld kosten of politieke afweging vragen, maar is uiteindelijk essentieel om inkomensondersteuning voor vitale voorzieningen op een effectieve manier te kunnen uitvoeren.

3. Richt je bij het toeslagenbeleid op het adresseren van reële knelpunten in het stelsel. Complexiteit in het partnerbegrip en de omgang met vermogensgrenzen behoren binnen de uitvoering van het stelsel tot de grootste knelpunten, evenals het werken met een geschat inkomen (het toeslag inkomensbegrip). Blijf ons bij verbeteringen vroeg en intensief betrekken.

4. Biedt duidelijkheid over de toekomst. De uitgesproken politieke wens om het stelsel grootscheeps te herzien vraagt om uitwerking van alternatieven die ook echt tot verbetering leiden. En uiteindelijk ook om politieke keuzes. Onduidelijkheid over de toekomst is niet bevorderlijk voor een goed functionerend stelsel in het heden.

5. Wees je bewust van de impact van woorden. In het verleden zijn grote fouten gemaakt, kritiek is en blijft belangrijk, en Dienst Toeslagen wil verantwoording afleggen over de werkzaamheden die zijn verricht. Maar de manier waarop over Dienst Toeslagen gesproken wordt, raakt medewerkers. Dit dringt ook door in de privésfeer.

Sociale zekerheid (1)

Vijfde Stand.

Datum: Juni 2023

Deze stand is uitgebracht door het ministerie van SZW in samenwerking met SVB en UWV. Belangrijk is dat we als overheid samenwerken aan domein overstijgende trajecten, zoals de brede schuldenaanpak. Verder werken we aan vereenvoudiging en verbetering van onze wet- en regelgeving. In de sociale zekerheid hebben de gemeenten een groot aandeel in de uitvoering. Verwezen wordt naar de stand van de VNG. In deze stand van het Ministerie ligt de nadruk op UWV en SVB. Het laatste hoofdstuk heet 'voortgang knelpuntenbrieven'. Daarin is per knelpunt van UWV en SVB de voortgang aangegeven. Veel van de knelpunten hebben betrekking op vereenvoudigingen. 'Daarnaast wordt door ons ministerie de mogelijkheid van vereenvoudiging van de WW onderzocht. De eerste stap betreft een

onderzoek naar knelpunten die op het gebied van WW worden ervaren door werknemers, werkgevers en UWV.’ Andere gaan over gegevensuitwisseling en juridische hardheden in het systeem. Duidelijk is dat elk van de knelpunten serieus zijn besproken met het ministerie en worden aangepakt. Een deel van de knelpunten is opgelost, over andere punten worden verkenning uitgevoerd of overleg gevoerd. Er is niet, zoals nu bij de Belastingdienst, een totaaloverzicht in cijfers van de voortgang.

Hoofdstuk 1 beschrijft de stand van de actualiteit: veel mensen kampen met geldzorgen of hebben ernstige financiële problemen. De uitvoering heeft het afgelopen half jaar nog steeds te maken met de gevolgen van de oorlog in Oekraïne en de coronamaatregelen. Een belangrijk uitgangspunt is dat de overheid terugvorderingen en betalingsachterstanden zal incasseren met hoog voor de menselijke maat. Gemeenten, gerechtsdeurwaarders en uitvoeringsorganisaties werken samen bij de borging van het bestaansminimum via de beslagvrije voet. Belangrijke maatregel is de doorontwikkeling van de Clustering Rijksincasso. Het CJIB voert namens CAK, UWV, DUO en RVO gebundelde dwangincassomaatregelen uit, zodat mensen die meerdere schulden hebben bij deze organisaties met één gerechtsdeurwaarder te maken krijgen. Verder is men bezig met het terugdringen van het niet-gebruik van regelingen.

Hoofdstuk 2 gaat over de continuïteit van de organisaties. De krappe arbeidsmarkt raakt de organisaties. UWV heeft moeite om voldoende gekwalificeerd personeel binnen te halen met specifieke expertises, zoals ICT-experts en verzekeringsartsen. Het totaal aantal medewerkers is wel met 1,8% toegenomen. SVB heeft te maken met ‘vergelijkbare problematiek’. Specialistische functies staan langer open.

Een aparte paragraaf wordt gewijd aan ICT. Met het programma Datafabriek beoogt UWV drie ‘legacy’ softwarehouses te vervangen door 1 nieuwe. Dit is in 2017 gestart en betreft een grootschalig complex en financieel omvangrijk verandertraject. Het zou eerder 30 miljoen kosten, maar er is sprake van een ‘aanzienlijke financiële overschrijding.’ Ook loopt het twee jaar uit.

Het UWV -informatieplan laat de spanning zien tussen het beslag dat nieuwe wet- en regelgeving legt op de verandercapaciteit van UWV en anderzijds de gewenste vernieuwing en vereenvoudiging van het IV-landschap en de ambitie om de digitale dienstverlening te verbeteren.

De inzet van Cloud computing wordt steeds meer de standaard voor nieuwe systemen. Probleem is dat veel systemen gebouwd zijn op basis van maatwerk. Er zijn geen kant en klare vervangers beschikbaar. De systemen zijn erg complex geworden na vaak vele wijzigingen in wet- en regelgeving.

Met de uitvoering van ‘IT op koers’ werkt de SVB aan de toekomstbestendigheid en professionaliteit van haar IT-dienstverlening. Ook is SVB bezig met modernisering van haar stabiele maar verouderde basisadministratie, het AA-systeem. Zij hoopt dat IT vanaf 2024 geen belemmering meer is voor nieuw beleid.

Hoofdstuk 5 is gewijd aan gegevensuitwisseling. Belangrijk punt daar is dat detentie gevolgen kan hebben voor het ontvangen van een uitkering. Hiertoe wisselen UWV, SVB, IB (Inlichtingenbureau) en DJI gegevens uit. Dit verloopt nog niet optimaal. Zo ontbreekt de einddatum van detentie. Verder wordt gerapporteerd over datalekken: 554 bij UWV en 363 bij SVB. Vaak van 1 persoon met beperkte impact.

Vanuit WAU en BZK wordt vanuit praktijkinitiatieven onderzoek gedaan naar de beste vormen van een loketfunctie. Dit in samenwerking met UWV, SVB en gemeenten. Het aantal WW-uitkeringen heeft in oktober 2022 het laagste niveau ooit bereikt: 150.000.

Sociale zekerheid (2)

Zesde Stand.

Datum: Juni 2023

Ook in het interdepartementaal beleidsonderzoek (IBO) Vereenvoudiging sociale zekerheid wordt de heldere conclusie getrokken dat de sociale zekerheid makkelijker moet worden gemaakt.

Een grote herziening van de sociale zekerheid kost tijd, maar moet ook in samenhang worden gezien met andere onderdelen van inkomensondersteuning zoals toeslagen en fiscaliteit.

Het kabinet start daarom het interdepartementale programma Vereenvoudiging van inkomens- ondersteuning voor mensen (VIM) van de ministeries SZW, FIN, BZK, VWS en OCW, en betrokken uitvoerders zoals het UWV, de SVB, de dienst Toeslagen, de Belastingdienst en DUO en de gemeenten (VNG). Dit programma werkt vanuit het perspectief van de burger aan vereenvoudiging van wet- en regelgeving door voorstellen te ontwikkelen, aan te jagen en het integrale overzicht en samenhang in het domein op dit doel te bewaken.

Een actueel voorbeeld van complexe samenloop van regelingen is een groep huishoudens waarvan de loongerelateerde uitkering van één van beide partners het enige inkomen vormt. Ondanks dat het netto-inkomen rond het sociaal minimum uitkomt, ontvangen zij minder toeslag en hebben zij daardoor minder besteedbaar inkomen, dan een vergelijkbaar huishouden met een bijstands- uitkering. Deze mensen zijn door de ingewikkelde samenloop van verschillende regels in verschillende stelsels onbedoeld in de problemen gebracht. Er wordt door de betrokken partijen hard gewerkt aan een oplossing voor deze doelgroep. Deze problematiek illustreert de noodzaak om het brede stelsel van inkomensondersteuning minder complex te maken.

Ook binnen SZW wordt vereenvoudiging breed opgepakt. Met deze Stand van de uitvoering bieden wij uw Kamer de SZW Vereenvoudigingsagenda sociale zekerheid 2023 aan. Deze agenda bevat een overzicht van onderwerpen waarop SZW (samen-)werkt aan vereenvoudigingen voor de burger en uitvoering.

De (ICT) veranderopgave van UWV is de komende jaren omvangrijk. Verschillende ICT-onderdelen zijn functioneel en technisch aan het einde van hun levenscyclus en moeten worden vervangen.

De SVB werkt hard aan het verder verbeteren van de informatievoorziening. Deze is cruciaal voor de uitvoering van de volksverzekeringen. Eerder is aangegeven dat er beperkte ruimte zou zijn tot 2024 voor de implementatie van nieuwe wet- en regelgevingstrajecten, uitgevoerd met behulp van de kernapplicaties van de volksverzekeringen. De SVB heeft hier echter meer tijd voor nodig. Dit komt onder andere door de gevolgen van de krappe arbeidsmarkt en de inzet van de SVB voor verschillende nieuwe en tijdelijke opdrachten zoals de corona-regelingen, de nieuwe beroepsziekteregeling per 1 januari 2023 en aanpassingen in generieke wetgeving zoals de wet Open Overheid (WOO). Dit betekent niet dat er vanaf 2024 geen enkele ruimte is voor implementatie van nieuwe wet- en regelgevingstrajecten of vernieuwing. Afhankelijk van de opdracht zullen de mogelijkheden zorgvuldig worden afgewogen. Om meer inzicht te krijgen op de voortgang van het gericht wegwerken van de technische schuld van de SVB en op de knelpunten die hierbij optreden, laat de SVB een gateway review uitvoeren. De uitkomsten hiervan worden gedeeld in een volgende Stand van de uitvoering.

Resultaten naar aanleiding van knelpuntenbrieven UWV en de SVB

SVB

De SVB heeft in 2021 en 2022 een knelpuntenbrief opgeleverd. Een aantal knelpunten dat direct effect heeft op burgers is inmiddels aangepakt. Zo is de leeftijd voor de kostendelersnorm verhoogd tot 27 jaar, en de korting op de AOW als gevolg van premieschuld wordt afgeschaft. Om het niet-gebruik van dubbele kinderbijslag tegen te gaan, sturen we u naar verwachting rond de zomer een wetsvoorstel dat mogelijk maakt dat de SVB de dubbele kinderbijslag zonder aanvraag kan toekennen voor kinderen met een WLZ-indicatie.

Pilot niet-gebruik AIO

Voor het terugdringen niet-gebruik AIO is een tijdelijke regeling vastgesteld. Deze regeling maakte een pilot mogelijk waarin werd getest of gegevens vanuit UWV door een technische oplossing veilig met de SVB gedeeld kunnen worden. Het streven is om met gebruik van deze gegevens de groep mogelijke rechthebbenden nauwkeuriger te identificeren en gericht te benaderen. De SVB heeft de pilot inmiddels nagenoeg afgerond en de Kamer wordt over de resultaten separaat geïnformeerd. Op hoofdlijnen komt naar voren dat de toegepaste technologie wel werkt, maar het uiteindelijke bereik nog beperkt is. Samen met de SVB wordt onderzocht hoe dit verbeterd kan worden.

UWV

Voor UWV zijn ook een aantal resultaten te melden naar aanleiding van de knelpuntenbrieven 2021 en 2022. Zo zijn de gemelde knelpunten in het debiteurenbeleid inmiddels opgelost en kan UWV sinds 2022 gegevens van cliënten delen met gemeenten voor hulp bij schulden. Ook zijn er meer mogelijkheden gekomen voor de dienstverlening aan volledig en duurzaam arbeidsongeschiktheden en is er intensief samenwerking gezocht op enkele zeer complexe dossiers, waaronder de dagloon- systematiek WIA, waardoor een deeloplossing naar verwachting binnenkort in zicht is. Daarnaast wordt er met SZW intensief

samengewerkt aan een groot aantal trajecten zoals de Vereenvoudigingsagenda SZW (waaronder Vereenvoudiging WW) en de herijking van het handhavingsinstrumentarium, die allen een bijdrage moeten leveren aan het wegnemen van gemelde knelpunten in de wetgeving of aan het verminderen van complexiteit.

Gevolgen krappe arbeidsmarkt voor de capaciteit van UWV en de SVB

Zowel bij UWV als SVB is de krapte op de arbeidsmarkt een actueel onderwerp. Het is voor beide organisaties moeilijk om voldoende gekwalificeerd personeel binnen te halen en te behouden. UWV en de SVB hebben dit onderwerp aangemerkt als topprioriteit en zetten in op het vergroten van de aantrekkelijkheid als werkgever.

Oplopende voorraden bij de SVB

Ondanks deze inzet moet geconstateerd worden dat de werkvoorraad van de AOW blijft oplopen bij de SVB. Inmiddels ligt de werkvoorraad rond de 100.000 uur terwijl een gezonde werkvoorraad tussen de 30.000 en 40.000 uur ligt.

Gezamenlijke loketfunctie

SVB

In het Jaarplan 2023 heeft de SVB aangegeven het aantal (fysieke en virtuele) loketten in samenwerking met gemeenten en andere publieke dienstverleners te zullen uitbreiden naar 15. Bij het inrichten van deze loketfunctie is de SVB afhankelijk van de behoeften van burgers en ketenpartners. In de loop van de tijd is een verschuiving ontstaan van fysieke naar meer virtuele gezamenlijke loketten. De SVB zal dan ook niet in 15 fysieke loketten participeren, maar op een gevarieerde manier invulling geven aan deze ambitie met 15 overheidsbrede samenwerkingsconstructies, waarin de expertise van de SVB binnen deze loketten voldoende is geborgd.

Tot nu toe zijn er zes fysieke loketten en acht virtuele loketten geopend, deels in samenwerking met het WaU programma Loketfunctie van de overheid. Daarnaast onderzoekt de SVB samenwerkingsmogelijkheden met andere gemeenten en met Informatiepunten Digitale Overheid. Ook zoekt de SVB doelgroepen burgers op door bijvoorbeeld het organiseren van informatie- bijeenkomsten gezamenlijk met een gemeente of andere publieke dienstverleners. Daaruit kan persoonlijke hulp bij onder andere een aanvraag resulteren. Ook zijn de fysieke loketten van de SVB bij alle SVB-locaties dagelijks toegankelijk voor burgers.

UWV

UWV werkt (overheids)breed samen in een groot aantal fysieke loketten, zoals de regionale werkcentra, werkwinkels in Utrecht en de werkpleinen overal in Nederland. Daarnaast neemt UWV actief deel aan de verschillende experimenten die nu zijn opgestart in het kader van de Overheidsbrede loketten. Door per experiment een andere wijze van deelname in te zetten, kan gekeken worden hoe samenwerking het beste werkt voor UWV-cliënten bij zowel de fysieke samenwerkingsloketten als UWV.

Maatwerkplaatsen: van individuele naar structurele oplossingen

Burgers met acute en complexe problemen kunnen terecht bij de Maatwerkplaatsen van de SVB, UWV en SZW. Vanuit de maatwerkplaatsen wordt gezorgd voor de voorwaarden en omstandigheden waarin oplossingen kunnen worden gerealiseerd voor deze problemen.

Sinds de oprichting van Garage de Bedoeling SVB (2017), de UWV Maatwerkplaats (2020) en de SZW Maatwerkplaats (2021) zijn meer dan 1.000 individuele casussen opgepakt en waar mogelijk opgelost.

Appreciatie knelpuntenbrieven UWV, de SVB en de LCR 2023

Naast de knelpuntenbrieven van UWV en SVB stelt ook de Landelijke Cliëntenraad (LCR) dit jaar voor het eerst een knelpuntenbrief op. Wij steunen dit initiatief. Deze knelpuntenbrieven treft u aan als bijlage bij deze Stand van de uitvoering. Hieronder geven wij een eerste appreciatie van de nieuwe knelpuntenbrieven en beschrijven we de voortgang op de knelpunten uit de knelpuntenbrieven 2022 en 2021.

Zoals in de vorige paragraaf is beschreven, hebben we sommige knelpunten samen op kunnen lossen. De openstaande knelpunten zijn complex en blijven onderwerp van gesprek. Gedurende het jaar komen deze knelpunten aan bod in de reguliere overleggen tussen UWV, de SVB en SZW, waarin de aspecten zoals omvang van de knelpunten, handelingsperspectief, prioritering, aanpak en (politieke) keuzes inzichtelijk worden gemaakt. Dit draagt bij aan een betere monitoring, bijsturing en oplossen van de knelpunten. Hier komen we in een volgende Stand van de uitvoering op terug. Samen met UWV, de SVB en de LCR blijven we ons inzetten om deze knelpunten weg te nemen waar dit kan. Dit kunnen we niet zonder uw Kamer. Graag gaan we daarom na de zomer met uw Kamer in gesprek over deze knelpunten.

Sociale zekerheid (3)

Zevende Stand.

Datum: Januari 2024

Het UWV en de SVB werken aan meer persoonlijke en proactieve dienstverlening. Zo kent het UWV sinds kort een speciaal Team Geldzorgen dat mensen met financiële problemen ondersteunt, en daarbij ook alert is op psychische problemen. En is de SVB bezig om haar dienstverlening dichter naar de inwoners te brengen door fysieke gemeenteloketten te openen. De organisaties hebben meer oog voor onbedoelde fouten bij bijvoorbeeld de aanvraag van een uitkering, waarbij vertrouwen de norm is. Het UWV en de SVB kennen daarnaast ook uitdagingen in de uitvoering. Bij het UWV staat de dienstverlening aan mensen die een sociaal-medische beoordeling krijgen onder druk. Bij de SVB neemt de internationale uitvoering veel capaciteit in beslag.

De SVB hecht veel waarde aan persoonlijke, toegankelijke en proactieve dienstverlening. Zo bieden SVB-medewerkers lokaal, bij gemeenteloketten, hulp en informatie over onder meer AOW en kinderbijslag. De ambitie van het UWV is dat mensen die gebruik maken van de dienstverlening zich gezien, gehoord en geholpen voelen. Een voorbeeld hiervan is het toekennen van een vaste contactpersoon voor mensen met een WW-uitkering. Het UWV en de SVB vinden het daarnaast vanuit hun maatschappelijke opgave belangrijk om ook bij psychische problemen, bijvoorbeeld door problematische schulden, goed door te verwijzen naar professionele hulpverlening. Beide organisaties hebben hier richtlijnen en instructies voor. Bij het UWV is het een vast onderdeel van trainingen voor medewerkers met

klantcontact. Het UWV heeft in samenwerking met 113 een succesvolle pilot afgerond bij het Team Geldzorgen. In deze pilot werd, waar nodig, tijdens het gesprek al anoniem doorverbonden met een hulpverlener. Deze werkwijze gaat standaard deel uitmaken van de dienstverlening van het Team Geldzorgen.

Uitdagingen in de dienstverlening

Bij het UWV staat de dienstverlening aan mensen die een sociaal-medische beoordeling krijgen al langere tijd onder druk. Deze beoordeling is nodig voor het vaststellen van een arbeidsongeschiktheidsuitkering. Het aanbod van het aantal verzekeringsartsen matcht nu niet met de vraag naar het aantal (her)beoordelingen, waardoor mensen te lang moeten wachten. De afgelopen twee jaar nam het kabinet daarom meerdere maatregelen die de mismatch moeten stabiliseren en terugbrengen. Zoals de vereenvoudigde WIA-claimbeoordeling voor 60-plussers en het opzetten door het UWV van sociaal-medische centra. Daarnaast heeft het kabinet de commissie OCTAS gevraagd een advies uit te brengen voor de langere termijn. OCTAS komt binnenkort met een advies over een houdbaar stelsel voor ziekte en arbeidsongeschiktheid dat betaalbaar, uitvoerbaar en uitlegbaar is.

Bij de SVB neemt de internationale uitvoering veel capaciteit in beslag. Het gaat dan bijvoorbeeld om het vaststellen van een AOW-uitkering bij mensen die in Nederland gewerkt hebben, maar nu in het buitenland wonen. De controle hierop moet handmatig worden gedaan, terwijl het aantal mensen dat in het buitenland woont of gewoond heeft toeneemt. Daarnaast moeten beide uitvoeringsorganisaties omvangrijke veranderingen doorvoeren in hun ICT-systemen, terwijl de dienstverlening doorgaat. Dit kan een rem zetten op nieuwe (beleids)ontwikkelingen en aanpassingen. Ook vragen diverse herstelacties extra capaciteit van UWV en SVB.

Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV)

Derde knelpuntenbrief.

Datum: Juni 2023

In haar knelpuntenbrief pleit het UWV voor vereenvoudiging van wetgeving en het terugbrengen van de menselijke maat. Er wordt vooral geopperd tot versnelling van wetgeving. Een aantal van deze voorstellen zullen hier worden behandeld. Het eerste knelpunt betreft de WW. Als iemand werk heeft gevonden, kan het zijn dat iemand nog een klein bedrag aan WW blijft ontvangen, bijvoorbeeld omdat die persoon nog niet genoeg uren gaat werken om van te leven. Voor dit kleine gedeelte WW moet deze persoon blijven solliciteren, tenzij iemand ervoor kiest de WW volledig te stoppen. Echter, kan iemand niet op eigen initiatief de WW beëindigen. Het UWV wil dit mogelijk maken voor burgers.

Een tweede knelpunt gaat over het aanpassen van de vakantieregeling voor WW-gerechtigden bij een calamiteit in het buitenland, zoals bijvoorbeeld een ziek familielid.

Momenteel werd de WW tijdelijk stopgezet als mensen langere tijd in het buitenland verkeerden. Het UWV wil vakantiedagen uitbreiden met extra dagen die ingezet kunnen worden voor dit soort situaties, zodat mensen inkomen blijven ontvangen.

Een ander knelpunt dat wordt aangehaald in de brief heeft te maken met werknemers die voor langere tijd ziek zijn. Het UWV merkt op dat er meerdere werkgevers zijn die, ondanks er sprake is van langdurige ziekte van een werknemer, iemand uit dienst laten treden. Iemand krijgt dan een vaststellingsovereenkomst en vraagt WW aan. Echter, is er geen recht op WW. Hierdoor komen werknemers in een moeilijke situatie, want zij kunnen door de vaststellingsovereenkomst niet terug naar hun werkgever, maar hebben ook geen recht op een uitkering. UWV wil werkgevers en werknemers beter voorlichten over hun rechten en plichten op dit gebied.

Verder wordt het werkloos worden in de WIA genoemd. Burgers die deze uitkering ontvangen en gaandeweg werkloos worden, kunnen flink ingekort worden op hun inkomen. Als de werkloosheid niet door toedoen van iemand zelf komt, kan iemand daarnaast WW ontvangen. Dit bedrag wordt echter niet gezien als inkomsten van werk, waardoor de 'restverdiencapaciteit' als onvoldoende benut wordt beschouwd. Dit heeft tot gevolg dat de WIA wordt gebaseerd op het minimumloon en iemand daarmee een sterke inkomsterugval heeft. Het UWV wil dat de inkomsten vanuit de WW als inkomsten van werk worden beschouwd, zodat de WIA-uitkering hetzelfde blijft.

Tot slot worden aanpassingen in het herbeoordelingsbeleid besproken. Werkgevers en cliënten moeten momenteel lang wachten op een herbeoordeling, wat voor veel onzekerheid kan zorgen wat betreft het arbeidsongeschiktheidspercentage. Het voorstel van het UWV is om in te stellen dat er een motivatie wordt meegestuurd bij de beoordelingen, om de aanvragen concreter te maken. Kortom, het UWV roept op om het wetgevingssysteem sneller en wendbaarder te maken, zodat er eerder gereageerd kan worden op dienstverleningsvragen.

Sociale Verzekeringsbank (SVB)

Derde knelpuntenbrief.

Datum: Juni 2023

In deze derde knelpuntenbrief roept de SVB op tot vereenvoudiging op drie gebieden. Allereerst noemen zij het stelsel van de verschillende kindregelingen die er zijn. Zo is er de kinderbijslag en het kindgebonden budget, waarbij ouders soms op beiden recht hebben, maar wel te maken krijgen met verschillende wetten en uitvoeringsorganisaties. Deze regelingen worden bijvoorbeeld op andere momenten uitbetaald, wat voor verwarring kan zorgen bij ouders. Er blijken dan ook 70.000 ouders te zijn die geen gebruik maken van het kindgebonden budget, terwijl zij hier wel recht op hebben. Ook voor ouders die een partner in het buitenland hebben zitten, vormt het huidige stelsel obstakels. Het gebrek aan gegevensdeling is hier onder andere een oorzaak van. De SVB ziet de oplossing in het bundelen van deze twee regelingen tot één kinderbijdrage. Dit zal zorgen voor meer gemak voor niet alleen ouders, maar ook de uitvoeringsorganisaties.

Het tweede knelpunt dat wordt aangehaald is die van de verschillende leefvormen van de AOW die er momenteel bestaan. Waar er voorheen twee leefvormen bestonden waarop de hoogte van de AOW gebaseerd werd, namelijk gehuwd of ongehuwd, zijn er nu 21 leefvormen mogelijk. Het is voor burgers nu vaak onduidelijk waar ze recht op hebben. Deze leefvormen zijn lastig te beoordelen, omdat er niet echt objectieve criteria voor zijn. Een voorstel van de SVB is om de AOW individueel te bekijken, waarbij iedereen hetzelfde bedrag zou ontvangen, ongeacht de leefvorm. Een andere suggestie die wordt gedaan is het volgen van de objectieve criteria van de Belastingdienst, die bijvoorbeeld kijkt naar het gezamenlijk hebben van een kind of huis.

Het laatste knelpunt betreft gegevensdeling, voornamelijk het gebrek hieraan. Overheidsorganisaties mogen gegevens over burgers alleen met elkaar delen als hier een wettelijke grondslag voor is. Voor de burger zou het efficiënter zijn als gegevensdeling meer mogelijk wordt gemaakt, zodat bepaalde regelingen bijvoorbeeld automatisch toegekend kunnen worden. Dit voorkomt ook terugvorderingen. Burgers hoeven zo ook minder informatie zelf aan te leveren, waardoor het doenvermogen ook een minder grote rol gaat spelen.

Ondanks de knelpunten zijn er ook een aantal successen bereikt, in samenwerking met de politiek. Zo is de leeftijd van de kostendelersnorm verhoogd van 21 naar 27 jaar en ligt er een wetsvoorstel voor de afschaffing van de schuldige nalatigheid. Tot slot wordt het via een wetsvoorstel per 1 april 2024 mogelijk voor ouders met een kind dat intensieve zorg nodig heeft, dubbele kinderbijslag te ontvangen.

Landelijke Cliëntenraad (LCR)

Eerste stand/knelpuntenbrief

Datum: juni 2023

Burgers komen in situaties waarin zij niet altijd kunnen overzien waar ze aan toe zijn. Ze weten niet of zij in hun bestaanszekerheid worden aangetast, kunnen daar geen invloed op uitoefenen of krijgen niet voldoende informatie. Deze knelpuntenbrief is aangeboden aan het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, UWV en SVB.

De LCR ziet vier belangrijke knelpunten. Ten eerste de kwestie van gezinnen die aanvulling krijgen via de Toeslagenwet zodat ze niet onder het bestaansminimum zouden moeten zakken. Door regels voor toeslagen en belastingen die elkaar tegenwerken komen zij uiteindelijk wel onder het sociaal minimum uit.

Het volgende knelpunt gaat over de aanvraag van een voorschot voor iedereen die wacht op de beoordeling van een arbeidsongeschiktheidsuitkering. Wie in deze loonloze periode geen voorschot aanvraagt en daar ook niet op wordt gewezen, kan te maken hebben met een lagere berekening van het inkomen. Daarover wordt uiteindelijk weer de WIA-uitkering bepaald. Mensen die voor een langere periode (gedeeltelijk) arbeidsongeschikt zijn, missen zo één maand (of in sommige gevallen zelfs meerdere maanden) inkomen voor de hele periode dat zij arbeidsongeschikt zijn. De LCR heeft als oplossing voorgesteld om een voorschot automatisch te verstrekken of in elk geval aanvragers

hierop te wijzen. Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) heeft in de brief aan de Tweede Kamer bevestigd dat dit een oplossing zou kunnen zijn.

Al eerder heeft de LCR gewezen op problemen met de vrijwilligersvergoeding. Na het publiceren van het signaal van de LCR zijn Kamervragen gesteld en beantwoord. Wat opvalt in deze antwoorden is dat burgers nog altijd te maken hebben met de administratieve rompslomp. Gemeenten moeten meer voorlichting geven. Terwijl zij juist de gevolgen onvoldoende kunnen overzien. Voorlichting alleen is volgens de LCR geen structurele oplossing. Ook telt de Belastingdienst nog steeds onkostenvergoeding en vergoeding voor inzet bij elkaar op. Hierdoor blijft de regeling erg gevoelig voor onvoorziene verrekeningen voor de burger.

Inspectie Belastingen, Toeslagen en Douane (IBTD)

Eerste Stand/Knelpuntenbrief

Datum: Februari 2022

Knelpuntenbrief gericht aan minister Kaag, door de Inspecteur Generaal Bart Snels.

De inspectie ziet het als haar taak om toezicht te houden vanuit het perspectief van de samenleving. Rekening houdend met de leefwereld van mensen. Daarom heb ik in de afgelopen maanden gesproken met sociaal raadslieden. De manier waarop zij mensen helpen die in conflict zijn geraakt met de overheid heeft indruk op mij gemaakt. Vaak spelen toeslagen en fiscaliteit een rol bij de oorzaak van de problemen. Deze brief is mede opgesteld namens de sociaal raadslieden.

De knelpunten hebben betrekking op:

1. *Samenwerking sociaal raadslieden met uitvoeringsorganisaties.* Praktische samenwerking is verbeterd. Bij Toeslagen kunnen raadslieden direct nummer bellen. Bij Belastingdienst aangewezen op de Belastingtelefoon. Nu een proef met apart inbelnummer voor raadslieden.
2. *Samenwerking tussen overheidsorganisaties.* Bij instanties die gegevens delen met Belastingdienst en Toeslagen kan soms sprake zijn van een geschil met de burger. Uitvoeringsorganisaties als IND, UWV en SVB geven uitkeringsgegevens direct door aan Belastingdienst en Toeslagen. Soms heeft de instantie zelf een fout gemaakt. In die situaties moet de burger eerst zelf het geschil met de ene overheidsorganisatie oplossen en vervolgens correcties aanvragen bij de Belastingdienst en Toeslagen.
3. *Rol Belastingdienst en Toeslagen bij vroegsignalering van schulden.* Zodra mensen op de vaste lasten een betalingsachterstand krijgen (wonen, water, energie, zorgverzekering) geven deze organisaties dat direct door aan de gemeente. Dat geldt nog niet voor Belastingdienst en Toeslagen. Ik vind het van belang dat er vaart wordt gemaakt met deze experimenten.
4. *Niet-gebruik van regelingen en terugvordering.* Diensten werken hard aan betere communicatie. Bijvoorbeeld met de 'laat geen geld liggen' brief van de Belastingdienst. Vrijwel alle ouderen met een klein aanvullend pensioen komen

standaard voor belastingteruggaaf in aanmerking, om de heffingskorting niet volledig doorwerkt. Ouderen doen vaak geen aangifte en laten daarmee belastingteruggave liggen. Fundamenteel knelpunt bij de Toeslagen is dat mensen vooraf een schatting moeten maken van hun jaarinkomen. De vorm van het stelsel zal er altijd voor zorgen dat mensen niet altijd gebruik maken van hun rechten. Vanuit een rechtstatelijke waarde als rechtszekerheid blijft de voorschotproblematiek problematisch. Het is van cruciaal belang om de ambitie uit het coalitieakkoord om het toeslagenstelsel af te schaffen te verwezenlijken en te vervangen door vereenvoudigde inkomensondersteuning die aansluit op de leefwereld van mensen.

5. *Knellende wetgeving.* Zolang het toeslagenstelsel bestaat is het belangrijk om knellende wetgeving aan te pakken. Hij noemt 'de ALO-kop' die voor statushouders niet eerlijk uitpakt, en de 10% regeling die van belang is wanneer toeslagpartners halverwege het jaar scheiden en het inkomen van een van beiden stijgt.

Indrukwekkend is het bezoek aan de sociaal raadslieden. Nog indrukwekkender is de ontreding die ik zag bij mensen aan tafel bij de sociaal raadslieden. Juist daar besef je het verschil tussen de leefwereld van mensen en de complexe stelsels van fiscaliteiten en toeslagen uit de systeemwereld van de overheid.

Sociaal raadslieden zien dat de diensten hard werken aan betere communicatie met burgers. De 'laat-geen-geld-liggen'-brieven van de Belastingdienst dragen er volgens hen aan bij dat mensen vaker hulp zoeken om aangiftes te doen en toeslagen aan te vragen.

Verder staat er in de brief: "Hoe goed de uitvoering ook verbeterd wordt, of hoe goed de uitvoeringsdiensten hun communicatie met de burger proberen te optimaliseren, de vorm van het toeslagenstelsel zal er altijd voor zorgen dat mensen niet altijd gebruik maken van hun rechten."

Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO)

Tweede Stand

Datum: Juni 2023

De kernboodschap in de Stand van DUO 2022 van DUO is:

- **Maak uitvoerbaar beleid dat aansluit op de verwachtingen en behoeften van burgers en onderwijsinstellingen.**

DUO ziet dat beleid en wetgeving soms onvoldoende aansluiten op de leefwereld van burgers en onderwijsinstellingen. Beleid en wetgeving komen niet vanzelfsprekend tegemoet aan hun behoeften. Zo moeten burgers vaak zelf zaken doorgeven terwijl DUO hun gegevens al heeft. Daarnaast is door stapeling van beleid niet altijd duidelijk wat de beste keuze is voor mensen. Als laatste zien we ook dat complexe wet- en regelgeving niet altijd goed uit te leggen is aan onze klanten. Zet de burger voorop bij (nieuw) beleid.

- **Niet alles kan tegelijk, zorg voor voldoende rust en ruimte in het takenpakket van DUO.**

Onderwijs leeft in de samenleving, de media berichten er veelvuldig over. Vaak reageert de politiek snel op signalen uit het onderwijsveld zelf, uit de samenleving, of uit de media. En vaak leiden deze signalen ook snel tot opdrachten voor nieuw beleid of aanpassingen in de uitvoering. Nieuw beleid verdringt opdrachten die al bij DUO liggen, maar verstoort ook DUO's plicht om de basis op orde te houden. DUO moet voldoende tijd hebben voor systeemonderhoud én voor het verbeteren van de dienstverlening. Daarnaast brengt de enorme hoeveelheid aan persoonsgegevens die we beheren verplichtingen met zich mee. DUO wil de integriteit van de data borgen, investeren in de kwaliteit ervan en meer met data doen. Hiervoor moeten voldoende tijd en middelen beschikbaar zijn. Prioritering van alle opdrachten en de basis op orde houden zijn daarom essentieel. Daarnaast moet DUO nieuw beleid zorgvuldig kunnen toetsen op haalbaarheid en uitvoerbaarheid

• **Help ons meer ruimte te vinden om samen met andere uitvoerders gegevens uit te wisselen.**

DUO wisselt gegevens uit met andere overheidsorganisaties, met ketenpartners uit het onderwijsveld en met klanten. Deze gegevensuitwisseling is noodzakelijk voor een goede dienstverlening. De privacywetgeving biedt hiervoor de nodige ruimte, maar het is belangrijk dat de grondslagen om gegevens uit te mogen wisselen goed worden geborgd in wet- en regelgeving, en dat de noodzakelijke kennis en expertise beschikbaar is, zodat deze ruimte ook gevonden en maximaal benut wordt. Hierover zijn we in gesprek met het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, het ministerie van Justitie en Veiligheid, én met de Autoriteit Persoonsgegevens. We verwelkomen de maatschappelijke aandacht voor dit onderwerp, en hebben de ambitie om stappen te zetten om de randvoorwaarden voor gegevensuitwisseling te verbeteren

• **Ga met ons in gesprek over de knelpunten.**

Als geen ander heeft DUO voelsprietten in het onderwijsveld. Dagelijks horen wij waar burgers en onderwijsinstellingen tegenaan lopen. DUO weet als geen ander wat er speelt. De knelpunten die we in deze Stand van DUO noemen, zijn de knelpunten die het onderwijsveld ervaart. DUO gaat daar graag het gesprek over aan en staat klaar voor alle vragen van de Tweede Kamer. Niet alleen om over deze knelpunten te praten, maar ook om de maatschappelijke opgave waar te maken: iedereen in Nederland heeft recht op goed onderwijs en moet zich kunnen blijven ontwikkelen.

Veiligheid & Justitieel

Kansspelautoriteit (1)

Tweede Stand

Datum: Maart 2024

Jaarverslag over 2023: sub paragraaf stand van de uitvoering

In 2023 namen 76.000 mensen een gok stop, waarvan bijna 20.000 mensen deze gok stop vrijwillig maakten. Als mensen deze keuze vrijwillig maken, kunnen zij ook zelf kiezen wat de duur van de stop gaat zijn. Ongeveer 21,77% koos ervoor om deze stop zes maanden te laten zijn. Het aantal ingeschrevenen is daarnaast ook gestegen van 30.086 naar 60.902. Tevens is de inschrijfduur ook gestegen vergeleken met 2022, dit is namelijk van 13 jaar naar ongeveer 22 jaar gegaan.

Het aantal Crukscontroles is daarnaast ook toegenomen van 31 naar 40 miljoen. Ook de inschrijvingen die vanuit derden of bewindvoerders kwamen, zijn in 2023 ruim drie keer zoveel toegenomen. Een opvallende bevinding is dat, na contact te hebben gehad met de Kansspelautoriteit, mensen sneller bleken te kiezen voor een vrijwillige inschrijving.

In 2023 heeft de Kansspelautoriteit ook toegang gekregen tot de Basis Registratie Personen (BRP) voor het behandelen van vrijwillige aanvragen. Hiermee lukt het de organisatie om onduidelijke aanvragen alsnog af te kunnen handelen, zonder eerst een verzoek met vraag om meer informatie te sturen naar burgers (waar vaak geen reactie op kwam). Daarnaast is het papieren aanvraagformulier ook verbeterd.

Kansspelautoriteit (2)

Eerste Stand

Datum: Maart 2023

Jaarverslag over 2022: passage stand van de uitvoering

Om te komen tot een betere bescherming tegen gokverslaving, moet de onvrijwillige inschrijving in Cruks door naasten en familieleden sneller en eenvoudiger kunnen dan met de huidige wettelijke inbedding mogelijk is. Een poging om iemand onvrijwillig in te schrijven zet vaak de relatie stevig onder druk en kan geruime tijd in beslag nemen, zeker als de persoon zich verzet tegen inschrijving. Vervolgens schrijft de regelgeving voor dat de onvrijwillige uitsluiting (slechts) zes maanden mag duren. Dat is voor familieleden een veel te korte termijn en daarmee ook een hoge drempel om een dergelijk onvrijwillig inschrijvingstraject te starten. Tevens geven verslavingsdeskundigen aan dat het afkicken

van een gokverslaving veel meer tijd in beslag neemt. Om dit probleem te ondervangen zouden volgens de Ksa de termijn van onvrijwillige inschrijving verlengd en de procedurevoorschriften verlicht moeten worden.

Vanaf 2022 maken alle uitvoeringsorganisaties jaarlijks (mogelijk als onderdeel van het jaarverslag) een zogenoemde Stand van de Uitvoering. Het doel hiervan is om inzichtelijk te maken waar burgers in de knel kunnen komen in de uitvoering van wet- en regelgeving. De [voorgaande] alinea is volgens de Ksa relevant voor de Stand van de Uitvoering.

Inspectie Justitie en Veiligheid (Inspectie J&V)

Eerste Stand

Datum: Mei 2023

In de eerste Staat is het jaarbericht van de Inspectie over 2021 een belangrijke bron geweest is voor de analyse van de standen.

Vers van de pers (26 april uitgebracht) is het jaarbericht 2022 van de Inspectie JenV gepubliceerd, met daarin ook opgenomen -in hoofdstuk 2- hun 'stand van het toezicht'.

De 2 belangrijkste knelpunten voor de Inspectie zijn:

- Er is helderheid nodig over de wettelijke bevoegdheden van de Inspectie JenV.
- Er is veel aandacht voor goed samenspel tussen beleid, uitvoering en toezicht. Toch kan dit op onderdelen beter waardoor de effectiviteit van het toezicht kan verbeteren.

Verder kaart de Inspectie aan dat *de problemen bij diverse justitiële uitvoeringsorganisaties vorig jaar weer zijn toegenomen*. "Nog steeds heeft de jeugdbescherming een te lange wachtlijst van kinderen die dringend hulp nodig hebben omdat zij mishandeld of verwaarloosd worden. In de asielopvang blijven de leefomstandigheden van alleenstaande kinderen en jongeren onder de maat".

Ook wordt *problematiek gesignaleerd in de ketens in het domein van justitie en veiligheid*.

"Zo ontbreekt het de ketens niet alleen vaak aan de juiste informatie en adequate samenwerking, maar ze blijken ook nauwelijks in staat tot leren. Bovendien ontbreekt het ze vaak aan voldoende en goed toegerust personeel om crises te kunnen signaleren en te lijf te gaan. Personeelsproblemen leiden tot een grotere werkdruk voor het overgebleven personeel, met soms meer verzuim en uitstroom van medewerkers en dus van kennis tot gevolg."

Schadefonds Geweldsmisdrijven (1)

Eerste Stand

Datum: Mei 2023

Het aantal aanvragen dat bij het Schadefonds wordt ingediend, is hoger dan de prognose cijfers op basis waarvan wij worden gefinancierd. Hierdoor kan de doorlooptijd van een beoordeling van een aanvraag oplopen. Wij streven ernaar om een aanvraag voor een financiële tegemoetkoming in gemiddeld 12 weken af te handelen. We kunnen deze doorlooptijd alleen realiseren als we de beslis capaciteit goed afstemmen op het aantal ontvangen aanvragen.

Voor de beoordeling van de aannemelijkheid van het verhaal van de aanvrager dienen de aanleiding, toedracht en omstandigheden van wat is gebeurd met objectieve informatie te worden onderbouwd. Wat hebben we nodig van anderen?

Privacybescherming

We willen aandacht vragen voor het dilemma tussen integrale dienstverlening en privacybescherming. De wens om vanuit verschillende organisaties integrale dienstverlening te bieden aan slachtoffers, komt niet altijd overeen met de privacy vereisten die gegevensuitwisseling tussen organisaties beperken.

Gedeelde prioriteit digitalisering

Het opvragen van dossierstukken doen we via beveiligd e-mailverkeer of door te bellen naar het Slachtofferloket politie of Informatiepunt Slachtoffers OM. Het digitaliseren van de uitwisseling van gegevens zou veel werk schelen voor alle betrokken partijen. We blijven hierover in contact met politie en OM.

Schadefonds Geweldsmisdrijven (2)

Tweede Stand

Datum: Mei 2024

De Wet seksuele misdrijven gaat per 1 juli 2024 in, wat effecten kan hebben voor het aantal aanvragen voor het schadefonds. Het schadefonds is bezig met een implementatieplan voor deze wet. Zij willen meer kennis uitwisselen met ketenpartners over de mogelijke effecten van deze wet. Vanuit J&V krijgen zij al mogelijke scenario's toegestuurd en hoe daarmee om te gaan.

Het Schadefonds heeft een oplossing gevonden voor nabestaanden in een stiefrelatie die voorheen geen aanspraak konden maken op een uitkering. Middels de toepassing van een hardheidsclausule wordt dit nu wel mogelijk gemaakt. Hierover is in september 2023 een rondetafelgesprek geweest met de Tweede Kamer. Daarnaast wil het Schadefonds een proeftuin opstarten met België en Duitsland om te kijken hoe deze landen omgaan met geweldsmisdrijven.

Gegevensdeling

Er zijn afspraken gemaakt met het OM en de politie om het uitwisselen van informatie te bevorderen. Het Schadefonds geeft ook voorlichtingen over het belang van dit thema aan medewerkers van de politie.

Centraal Justitieel Incassobureau (CJIB - 1)

Tweede Stand

Datum: Mei 2023

We benadrukken met elkaar wel dat de complexiteit en ketenafhankelijkheid continu vragen om voldoende tijd, ruimte en aandacht om in de samenwerking tot het oplossen van vraagstukken en zorgvuldige implementatie van wet- en regelgeving te zorgen.

Twee hoofdthema's:

1. Persoonsgerichte uitvoering met mens en maatschappij centraal en als 1 overheid. Dit vereist vooral een betere wettelijke basis voor gegevensdeling.
2. Deskundige en betrouwbare uitvoering.

CJIB noemt twee voorbeelden van meer maatwerk. Bijvoorbeeld bij het beëindigen van straffen. CJIB heeft samen met DUO en CAK belangrijke stappen gezet om de Betalingsregeling Rijk af te sluiten. Daarbij kunnen mensen een gezamenlijke betalingsregeling afsluiten via CJIB.

Daarbij stuit CJIB echter op problemen met gegevensdeling. Het ontbreekt aan een wettelijke grondslag voor de identificatie en gegevenslevering aan andere instanties ten behoeve van gezamenlijke dienstverlening om schulden te voorkomen. Privacykaders spelen daarbij een rol. CJIB pleit voor een rechtsgrond zodat we mensen passend kunnen helpen.

Centraal Justitieel Incassobureau (CJIB - 2)

Derde Stand

Datum: Mei 2024

In deze derde stand van het CJIB worden de knelpunten vanuit drie perspectieven behandeld: dienstverlening en rechtshandhaving met oog voor het individu, samenwerken voor maatschappij vraagt om gegevensdeling en veilige, betrouwbare en deskundige uitvoering.

Dienstverlening en rechtshandhaving met oog voor het individu

Het CJIB geeft aan op dit moment nog onvoldoende maatwerk te kunnen toepassen bij specifieke situaties. Soms kan het voorkomen dat door multi-problematiek mensen hun boetes niet (op tijd) kunnen betalen. De verhogingen die er op de boetes komen bij een eerste en tweede aanmaning kunnen vervolgens negatieve gevolgen hebben voor de mensen. Tevens raakt het OM belast met eventuele kwijtschelding van deze verhogingen. Om de voortzetting van deze verhogingen te beëindigen, heeft het CJIB hiervoor een

grondslag nodig in de wet. De huidige beginselen van behoorlijk bestuur bieden hier momenteel geen ruimte in.

Een ander knelpunt is de tenuitvoerlegging van strafbeschikkingen. Het is van groot belang dat dit snel gebeurt. Soms kan het CJIB hierin te maken krijgen met situaties waarin het niet meer opportuun lijkt om de tenuitvoerlegging voort te zetten. Echter, heeft het CJIB nu geen mogelijkheden om tenuitvoerleggingen te staken in dit soort situaties en is gratie ook geen mogelijkheid. Het CJIB wil hiervoor een nadere invulling van deze wet, door hier een hardheidsclausule in op te nemen.

Een laatste knelpunt voor dit thema noemt het CJIB in mensen die hun boetes niet kunnen betalen. In 10% van deze gevallen komt hiervoor een vervangende hechtenis in de plaats. Het CJIB wil de optie toevoegen dat hier een vervangende taakstraf voor in de plaats kan komen. Hiervoor is een wetswijziging nodig. Onder regie van het departement wordt momenteel nagedacht hoe deze taakstraf ingevuld kan worden.

Samenwerken voor maatschappij vraagt om gegevensdeling

Een eerste knelpunt binnen dit thema is het delen van gegevens met andere uitvoeringsorganisaties, wat momenteel niet mogelijk is. Als mensen betalingsachterstanden hebben bij het CJIB, hebben zij vaak ook bij andere uitvoeringsorganisaties betalingsachterstanden. Doordat gegevensdeling niet mogelijk is, kan het CJIB de dienstverlening ook niet afstemmen op de andere uitvoeringsorganisaties om zo eventueel een gezamenlijke regeling aan te bieden. De betrokkenheid van verschillende departementen (J&V, SZW, Financiën) is hierbij nodig. Aanknopingspunten voor oplossingen hiertoe worden momenteel onderzocht door het samenwerkingsverband CRI.

Van de mensen die schulden hebben bij meerdere instanties, is maar 10% bekend. Om al deze mensen in beeld te krijgen, is er ook gegevensdeling nodig en dus een wettelijke grondslag. Ook het delen van gegevens met het zorgdomein wordt specifiek genoemd als een knelpunt. Zorginstellingen mogen geen gegevens delen met het CJIB, waardoor eventuele opschortingen van strafbeschikkingen niet mogelijk zijn.

Veilige, betrouwbare en deskundige uitvoering

Een ander knelpunt is de complexe regelgeving en sterk veranderende technologische omgeving. Door vereenvoudiging kan er vanuit de uitvoering een stabielere informatievoorziening gerealiseerd worden. Flexibiliteit in regels en procedures is ook van belang bij het invullen van vacatures.

Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI - 1)

Derde Stand

Datum: Mei 2024

Personeel

In deze derde stand van de uitvoering brengt het DJI knelpunten binnen die thema's aan het licht, verdeeld in personeel, huisvesting en verstopping van het zorgsysteem. Binnen het

eerste thema personeel, worden er twee knelpunten genoemd. Allereerst het tekort aan personeel. Niet alleen de arbeidsmarktkrapte, maar ook de pensionering van oudere medewerkers heeft hiervoor gezorgd. Ook wordt gezien dat de huidige medewerkers de organisatie sneller verlaten en er ook meer medewerkers nodig zijn door de stijging van het aantal gedetineerden. Doordat er te weinig personeel is neemt de werkdruk ook toe en is er weinig ruimte voor scholing.

Het tweede knelpunt onder dit thema betreft het grenzende absorptievermogen zoals het DJI dit noemt. Er wordt aangegeven dat er meer tijd en ruimte nodig is om beleid en maatregelen goed in de praktijk te kunnen brengen. Automatisering en het slimmer inzetten van ICT worden gezien als mogelijke oplossingen voor dit knelpunt.

DJI zegt in te zetten op het werven van nieuw personeel door bijvoorbeeld een arbeidsmarktcampagne. Ook wordt er ingezet op ziekteverzuim door preventief gesprekken te voeren met medewerkers, waarvan de inspanningen langzamerhand zichtbaar worden. Daarnaast komt er een herijking van het functiewaarderingsstelsel van het Rijk en wordt er gewerkt aan verbetering van het detentie- en reïntegratieproces.

Ook wordt er benoemd wat er nodig is van anderen. Er is een meerjarige financiering nodig om bijvoorbeeld de ICT te kunnen verbeteren. Daarnaast moet er meer gesprek plaatsvinden binnen de politiek over de vraag of een gevangenisstraf altijd de beste maatregel voor iemand is. De oplossingen moeten vooral in stand komen in samenwerking met het zorgdomein en gemeenten.

Huisvesting

Het derde knelpunt betreft het thema huisvesting. In de stand is te lezen dat er een tekort is aan gebouwcapaciteit, doordat de detentiecapaciteit toeneemt. Er wordt vooral opgemerkt dat er vaak achterstallig onderhoud is aan de gebouwen. Door renovatie zijn momenteel bijvoorbeeld 100 cellen buiten gebruik, terwijl de ruimte hard nodig is. Dit aantal kan oplopen tot 600 in 2025. De financiering is hierbij een belangrijk aandachtspunt.

Het vierde knelpunt gaat over voorspelbaarheid en zekerheid. Hierin wordt vooral een oproep gedaan voor een langetermijnvisie, vooral ook in de financiering.

Wat DJI zelf doet om deze twee knelpunten op gebied van huisvesting op te lossen zijn vooral kortetermijnoplossingen. Vanuit de politiek is er vooral begrip nodig en moeten er nieuwe afspraken gemaakt worden over beheer en onderhoud.

Verstopping van het zorgstelsel

Een vijfde knelpunt wordt gezien in het feit dat mensen met een complexe zorgvraag vaak onterecht in de strafrechtketen terecht komen. De voorzieningen die er zijn, zijn niet toegerust op mensen met een complexe zorgvraag, waardoor zij niet de juiste zorg ontvangen. Dit gaat ten koste van mensen die wel echt in de strafrechtketen thuishoren.

Het zesde knelpunt betreft onvoldoende mogelijkheden voor doorstroom na detentie. Dit verhoogt de kans op recidive en brengt uiteindelijk risico's voor de veiligheid van de samenleving met zich mee.

DJI blijft inzetten op afdelingen die extra zorg bieden aan de zwaardere doelgroep gedetineerden. Echter, de knelpunten op gebied van personeel en huisvesting raken hieraan. Zorgaanbieders moeten meer financiële zekerheid krijgen op dit gebied. Daarnaast roept DJI in deze derde stand op om meer domeinoverstijgend te gaan samenwerken. De samenwerking met VWS en J&V wordt ook benoemd op gebied van de knelpunten. Vanuit de politiek moeten fundamentele keuzes worden gemaakt, waarover zij het gesprek moeten voeren. Een mogelijke oplossing wordt bijvoorbeeld gezien in een soort triagesysteem, waarbij in geval van schaarste de zwaarste doelgroep nog wel geholpen wordt.

Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI - 2)

Tweede Stand

Datum: Mei 2023

Maar we moeten ook eerlijk zijn: de grens aan wat we kunnen leveren komt snel binnen bereik. Dit komt doordat het uitvoering geven aan onze opgave steeds complexer wordt als gevolg van wat er in de maatschappij gebeurt en wat dat van ons vraagt. Want DJI is bij uitstek een organisatie die de effecten van maatschappelijke ontwikkelingen voelt en ernaar moet handelen. Zo zien we in onze inrichtingen en instellingen steeds vaker justitiabelen met een veelheid aan (ernstige) psychische en sociale problemen. Deze patiënten zien we vaker dan voorheen in de strafrechtketen belanden, doordat reguliere GGZ en jeugdhulp steeds minder zijn ingericht en toegerust om de zware problematiek die hen kenmerkt (preventief) te behandelen. De specialistische zorg die deze groep vervolgens nodig heeft is schaars en zorgt voor ingewikkelde plaatsingsproblemen tijdens én na de strafrechtelijke titel.

Daarnaast hebben we te maken met een kleine groep hoogrisico-gedetineerden die veel aandacht van ons vraagt omdat deze groep zich bezighoudt met rechtsstaatondermijnende activiteiten en voortgezet crimineel handelen tijdens detentie. Onze inzet is erop gericht de dreiging en risico's voor de samenleving zoveel mogelijk in te perken. Dat heeft effect op personeelsratio's, de toerusting van onze collega's en de mate waarin de gebouwelijke capaciteit van onze inrichtingen efficiënt kan worden uitgenut.

Daarbij verandert de context waarin DJI aan deze uitdagingen werkt. Net als andere organisaties ondervindt DJI de gevolgen van de krappe arbeidsmarkt, waardoor het werven én behouden van voldoende gekwalificeerd personeel steeds moeilijker wordt. We zien dat dit impact heeft op het potentieel waarmee we invulling kunnen geven aan onze maatschappelijke opgave.

Dat betekent dat we nadrukkelijker moeten durven kijken naar alternatieve werkwijzen en keuzes moeten maken. Daarnaast zien we dat belangrijke randvoorwaarden die nodig zijn om ons vak nu én in de toekomst goed uit te voeren, onvoldoende op orde zijn. Zo is het gebrek aan voldoende middelen om onze IT-infrastructuur te moderniseren en om innovatieve oplossingen door te voeren, sterk voelbaar: het effectief uitvoering geven aan

onze primaire taken wordt hierdoor belemmerd. We zien bovendien te vaak dat er te weinig tijd en mogelijkheden zijn om nieuw beleid en wetgeving voldoende in onze uitvoeringspraktijk te laten landen. Dit vraagt om meer ruimte. DJI wil hier ook zelf meer doen door samen met opdrachtgevers meer betrokken te zijn bij de voorkant van het proces, waarin beleid en wetgeving ontstaan. Dit is van belang vanuit onze rol als uitvoerder maar voegt ook waarde toe vanuit onze ervaring en expertise als detentie- en forensisch zorgspecialist. Zodat we ons werk morgen weer een stukje beter kunnen doen dan vandaag.

KNELPUNT 1

Reguliere zorg voorziet onvoldoende in de begeleiding en behandeling van mensen met een complexe zorgbehoefte. Een deel van hen pleegt een strafbaar feit waardoor de samenstelling van de populatie die bij DJI terechtkomt verandert.

- Hierdoor stijgt de (zorg)intensiteit van beveiliging en moeten we onze wijze van bejegening en behandeling aanpassen.
- Onvoldoende uitstroommogelijkheden zorgen voor verstopping van de instroom en doorstroom met o.a. wachtlijsten en uitgestelde behandeling tot gevolg.

Voor de veiligheid van het personeel, maatschappij en justitiabelen is het noodzakelijk informatie-uitwisseling met partners structureel te borgen en de mogelijkheden daartoe uit te breiden.

- Voortgezet crimineel handelen door hoogrisico-gedeteneerden wordt stevig aangepakt. Waakzaamheid is nodig om de balans te bewaken tussen de stevige aanpak van deze doelgroep en de re-integratie.
- Vertrouw op de deskundigheid van de DJI-medewerkers en geef hun de professionele ruimte om invulling te geven aan hun vakmanschap.

Wet- en regelgeving rondom het delen van informatie tussen professionals en ketenpartners is ingewikkeld. Verschillende interpretaties vanuit verschillende juridische disciplines lijken mogelijk. Belangen in het kader van zorg en veiligheid staan geregeld op gespannen voet met elkaar. DJI en andere uitvoeringsorganisaties zijn erbij gebaat als politici en beleidsmakers de regelgeving rondom het delen van informatie vereenvoudigen en verduidelijken.

DJI vraagt aan politiek en ketenpartners om aangaan- de ondermijning een brede blik te houden en de focus op topcriminelen niet ten koste te laten gaan van de juiste signalering en begeleiding van overige justitiabelen die (dreigen te) vervallen in georganiseerde misdaad. En daarbij te vertrouwen op de deskundigheid van de DJI-medewerkers.

- Structurele stabiele financiering is nodig om klaar te zijn voor de toekomst.
- Voldoende ruimte voor innovatie en modernisering is absoluut noodzakelijk.

De ontwikkelingen op de arbeidsmarkt vragen dat er wordt nagedacht over andere manieren van het organiseren van het werk. Hoezeer wij ook ons best doen voor werving en behoud, we moeten onder ogen zien dat we op termijn niet meer kunnen voorzien in de huidige vraag naar medewerkers. Technische en sociale innovatie is hiervoor de sleutel. Het verouderde informatievoorzieningslandschap van DJI kan die ontwikkeling niet ondersteunen en behoeft dus ingrijpende vernieuwing. Wij vragen aan politici en beleidsmakers begrip voor het feit dat de kosten voor de baten uitgaan en dat een stabiele

meerjarige financiering en personele capaciteit noodzakelijk is.

Dienst Terugkeer & Vertrek (DT&V - 1)

Tweede Stand

Datum: Mei 2023

De belangrijkste boodschap is dat het steeds lastiger is om op een effectieve manier uitvoering te geven aan het terugkeerbeleid door verschillende moeilijk beïnvloedbare omstandigheden. Onder andere de toenemende juridische complexiteit van ons werk en de opeenvolgende crisissen in de migratieketen spelen daarin een belangrijke rol.

We geven ook aan wat er nodig is om de effectieve inzet op de terugkeer van personen die niet in Nederland mogen blijven te vergroten. Zo zijn we gebaat bij vernieuwde (vooral) Europese wet- en regelgeving waarin er meer aandacht komt voor de uitvoerbaarheid van terugkeer, omarmen we wederkerige migratiepartnerschappen en zal een nog meer integrale aansturing van de migratieketen het terugkeerproces effectiever maken.

Het streven is dat vreemdelingen die niet in Nederland mogen blijven, het land aantoonbaar verlaten: bij voorkeur zelfstandig (vrijwillig). De DT&V bestond in 2022 15 jaar en in die jaren zijn er met ondersteuning van DT&V ruim 87.000 personen aantoonbaar uit Nederland vertrokken.

Er stroomden in 2022 12.620 personen in in de caseload van de DT&V. Dat was 9% minder dan het jaar ervoor. In totaal verlieten 4.300 personen uit de caseload van de DT&V Nederland aantoonbaar, dat zijn er ruim 500 meer dan in 2021. Tegelijk onttrokken zich in 2023 4.310 vreemdelingen met onbekende bestemming aan hun terugkeerplicht (het zgn. 'zelfstandig vertrek zonder toezicht'). Deze groep was 23% kleiner dan een jaar eerder. Het vergroten van aantoonbaar vertrek en minimaliseren van zelfstandig vertrek zonder toezicht blijft onze aandacht houden.

In de praktijk zien we dat de huidige regelgeving belemmert dat we effectieve terugkeermaatregelen kunnen nemen bij vreemdelingen die het draagvlak voor het asiel- en migratiebeleid ondermijnen.

1. Toenemende juridische complexiteit

Illegale vreemdelingen zet je toch gewoon uit? Dat horen we vaak in de publieke opinie, zeker als het gaat om zogenaamde veiligelanders. De realiteit is dat de uitvoering van terugkeer allesbehalve 'gewoon' is en de juridische complexiteit de laatste jaren sterk is toegenomen.

In de rechtspraak is steeds meer nadruk op de rechtsbescherming van de vreemdeling komen te liggen. Dat werkt direct door in de uitvoerbaarheid van het terugkeerbeleid. De juridische regels rondom terugkeer vinden vooral hun oorsprong in Europese richtlijnen en verordeningen. Bij de totstandkoming van deze wet- en regelgeving en in de daaropvolgende rechtspraak wordt nog te weinig rekening gehouden met de uitvoerbaarheid. Dit heeft onder andere tot gevolg dat mensen, onder wie veiligelanders, kans zien zich aan het vertrekproces te onttrekken of het vertrekproces te frustreren, bijvoorbeeld door steeds nieuwe (kansarme) juridische procedures te starten. Dit

ondermijnt het draagvlak voor het asiel- en migratiebeleid.

Wat verwachten wij van de politiek?

Voor de DT&V is het van belang dat Nederland in de Europese onderhandelingen over wetgevende voorstellen onder het asiel- en migratiepakket nadrukkelijk inzet op de uitvoerbaarheid van het terugkeerbeleid en niet akkoord gaat met voorstellen die daarmee op gespannen voet staan. Anders blijft de ambitie op terugkeer een politiek wensbeeld, in plaats van een reële mogelijkheid. Verder zou voortvarende behandeling van wetsvoorstellen die de uitvoerbaarheid van het terugkeerbeleid borgen, behulpzaam zijn. Bijvoorbeeld het wetsvoorstel terugkeer- en vreemdelingenbewaring, en na de consultatiefase ook het wetsvoorstel gedwongen (corona)test voor vreemdelingen die moeten terugkeren.

De huidige wet- en regelgeving biedt bijvoorbeeld geen aanknopingspunten om vreemdelingen uit veilige landen die herhaaldelijk kansarme toelatingsaanvragen indienen, in bewaring te stellen. Ook heeft de Terugkeerrichtlijn, in tegenstelling tot de Opvangrichtlijn, geen zelfstandige wettelijke grondslag om asielzoekers in bewaring te stellen die een gevaar vormen voor de nationale veiligheid. Uit jurisprudentie van de Raad van State blijkt zelfs dat openbare orde-aspecten (zoals overlast geven) helemaal geen juridische betekenis hebben bij de afweging om een vreemdeling in bewaring te stellen. Personen voor wie de kans op asiel nihil is, gebruiken daarmee de rechtsbescherming die bedoeld is voor 'echte asielzoekers' als veilige haven om niet uitgezet te worden.

2. (Te) lang verblijf in Nederland

Onze medewerkers hebben in de praktijk te maken met mensen voor wie het migratiebeleid geen oplossing biedt. Het gaat om personen zonder recht op verblijf die -ondanks hun vertrekplicht- niet bereid zijn zelfstandig te vertrekken en die tegelijk niet of nauwelijks uitgezet kunnen worden omdat ze nieuwe toelatingsaanvragen starten of het herkomstland niet meewerkt.

Personen die Nederland moeten verlaten maar dat niet willen, doen er soms alles aan om hun verblijf te rekken, zoals het indienen van kansloze nieuwe toelatingsprocedures. Hierbij krijgt men vaak hulp van gemachtigden en/ of maatschappelijke organisaties. Als gezinsleden achtereenvolgens een herhaalde asielaanvraag doen of uitstel van vertrek aanvragen, kan dat de verblijfsduur voor het hele gezin flink doen oplopen vanwege de tijd die nodig is om op deze aanvragen te beslissen. Al die tijd is uitzetting niet mogelijk. Soms is er ook sprake van medische en/of psychosociale problematiek.

Hoe gaan we hiermee om?

Voor een deel van deze situaties kan uiteindelijk door ketenbreed overleg een oplossing worden gevonden. Hierbij worden gezamenlijk regelmatig de randen van de bestaande verblijfsgronden opgezocht. Het effect hiervan is dat de voorwaarden van deze gronden als het ware opgerekt worden. Dit brengt het risico van precedentwerking met zich mee, maar vooral valt een bepaalde willekeur niet uit te sluiten. Dit neemt niet weg dat voor sommige zaken geen duurzame oplossing voorhanden is, ook niet met welwillendheid vanuit de uitvoeringsdiensten en het opzoeken van de randen. Deze zaken concentreren zich veelal op gezinslocaties en de vrijheidsbeperkende locatie.

Wat verwachten wij van de politiek?

Meer aandacht voor de uitvoerbaarheid van het terugkeerbeleid (zie dilemma 1) helpt naar verwachting deze problematiek te verminderen. Aanvullend kan het – met oog voor het belang van laagdrempelige toegang tot het rechtssysteem – helpen om een (financiële) prikkel in te bouwen om kansloze opvolgende procedures te ontmoedigen. Tegelijkertijd zal altijd sprake zijn van een categorie zaken waar (mede) door de eigen opstelling van de vreemdeling sprake is van een uitzichtloze situatie. De paradox is dat nieuw beleid om uitzichtloze situaties verblijfsrechtelijk op te lossen, juist kan zorgen voor het ontstaan van meer van dat soort situaties.

Terugkeerperspectief

Een DT&V-medewerker aan het woord: ‘Mensen zijn hier gekomen met veel verwachtingen. Soms blijven ze in Nederland, gesteund door hun opgebouwde netwerk, ondanks dat ze geen verblijfsrecht hebben en de plicht om te vertrekken. Ik begrijp de initiatieven uit de omgeving om hen te helpen en bijvoorbeeld te laten studeren en in de maatschappij mee te laten doen, maar het werkt gelijktijdig averechts op de vertrek- bereidheid. Ik hoop dat er in de toekomst minder taboe rust op het bespreekbaar maken van terugkeer als reëel toekomstperspectief.

Het verhaal is namelijk ook dat deze mensen in Nederland door vaak herhaalde, kansarme asielaanvragen jarenlang niet kunnen bouwen aan hun toekomst. Mensen die uiteindelijk wel terugkeren met hulp geven geregeld aan dat ze voelen dat ze vele jaren hebben weggegooid en ze familie te lang hebben gemist.’

Cijfers

Gevolgen van (herhaald) procederen voor terugkeer

Eind 2022 zitten er ruim 6.000 vreemdelingen in de caseload van de DT&V die minimaal 1 beslissing op een procedure hebben gekregen. Ruim 70% van deze groep heeft 2 of meerdere beslissingen gekregen of heeft 1 beslissing maar zit wederom in een procedure. **Ongeveer 700 personen hebben 4 of meer beslissingen gekregen. Zolang een persoon in procedure blijft zitten kan er geen gedwongen vertrek gerealiseerd worden.**

3. Druk op de migratieketen

De omstandigheid dat de migratieketen eigenlijk al sinds 2015 uiteenlopende uitdagingen en crisissen ervaart, heeft in toenemende mate impact op de uitvoering van het terugkeerbeleid.

Denk daarbij aan de recente opvangcrisis, de oorlog in Oekraïne, de toestroom uit Afghanistan en het capaciteitstekort bij partners waardoor de doorstroom knelt. De druk op de migratieketen brengt met zich mee dat er geregeld gekozen moet worden tussen twee kwaden. Zo zijn ketenpartners, waaronder IND, Politie en COA, vanwege personele uitdagingen de afgelopen jaren beperkter in staat prioriteit te geven aan werkzaamheden die van belang zijn voor terugkeer (bijvoorbeeld inbewaringstellingen). Ook worden vreemdelingen op locaties geplaatst waar DT&V zijn werk niet of nauwelijks kan uitvoeren.

4. Naleving terugkeerafspraken in Europa

Het Dublinsysteem staat in toenemende mate onder druk en betere naleving door de samenwerkende landen is nodig. In de Dublinverordening staat beschreven hoe kan worden

bepaald welk land verantwoordelijk is voor de behandeling van een verzoek om internationale bescherming (asiel).

Uiterste overdrachtsdatum

Het perspectief om na het verlopen van de uiterste overdrachtsdatum opgenomen te worden in de Nederlandse asielprocedure kan voor Dublinclaimanten aanleiding zijn om zich te onttrekken aan het toezicht, zodat ze alsnog kunnen instromen in de Nederlandse asielprocedure. Soms worden ze hierbij geholpen door hun sociaal- maatschappelijke omgeving.

Wat verwachten wij van de politiek?

Wij omarmen de wederkerige migratiepartnerschappen waar het kabinet mee werkt. Dat dit loont, zien we onder andere aan de verhoogde terugkeer die sinds kort gerealiseerd wordt naar Marokko. Aanvullend zou het goed zijn wanneer elke bewindspersoon bij dienstreizen naar relevante herkomstlanden aandacht heeft voor het terugkeerdossier.

Dienst Terugkeer & Vertrek (DT&V - 2)

Derde Stand

Datum: Mei 2024

De derde stand van DT&V begint met een aantal resultaten die geboekt zijn door de organisatie. Zo stroomden er in 2023 40% meer mensen in de caseload van DT&V dan voorgaande jaren. Daarnaast is het percentage vertrek ook nog niet eerder zo hoog geweest, namelijk 54%. Vervolgens komen de verschillende knelpunten aan bod.

Toenemende juridische complexiteit

Er is de laatste jaren steeds meer nadruk komen te liggen op de rechtsbescherming van de vreemdelingen. Dat heeft direct gevolgen voor de uitvoerbaarheid van het terugkeerbeleid. Vreemdelingen kunnen hierin namelijk een kans zien om zich aan het terugkeerproces te onttrekken, bijvoorbeeld doordat zij steeds juridische procedures starten. In deze stand roept DT&V de politiek op om meer aandacht te hebben in wet- en regelgeving voor uitvoerbaarheid.

(Te) lang verblijf in Nederland

De juridische procedures die vreemdelingen kunnen inzetten om hun vertrek aan te vechten, zorgen voor langdurig perspectiefloos verblijf en uitzichtloze situaties. Een beperking van de stapeling van kansarme verblijfsaanvragen zou hierbij kunnen helpen. Nieuw beleid kan juist zorgen voor het opnieuw ontstaan van dit soort situaties. Zo zaten er eind 2023 ongeveer 8000 vreemdelingen in een beslissingsprocedure. Als er een procedure loopt, kan er geen gedwongen vertrek gerealiseerd worden.

Druk op de migratieketen

Ketensamenwerking is het vliegwiel voor terugkeer. Sinds 2015 ervaart de migratieketen echter al verschillende crisissen en uitdagingen, wat impact heeft op de uitvoerbaarheid van terugkeerbeleid. Ketenpartners zijn bijvoorbeeld beperkter in staat prioriteit te geven aan

werkzaamheden die van belang zijn voor terugkeer of vreemdelingen worden op locaties geplaatst waar DT&V zijn werk niet of nauwelijks kan uitvoeren. DT&V blijft met de ketenpartners in gesprek over het stroomlijnen van deze processen.

Verstevigen internationale samenwerking

Voor terugkeer is DT&V afhankelijk van samenwerking met het land van herkomst van de desbetreffende persoon. Om die reden is er intensief contact met de autoriteiten van het land van herkomst en wordt er ingezet op een effectievere Europese samenwerking. Oproep aan de politiek om bij dienstreizen van bewindslieden naar herkomstlanden, er aandacht wordt geschonken aan het terugkeerdossier.

Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND)

Tweede Stand

Datum: Mei 2023

Het aantal aanvragen is de laatste jaren hoog, stijgt en is onvoorspelbaar. Door de oorlog in Oekraïne en conflicten in Syrië, Turkije, Jemen en Afghanistan, vluchten steeds meer mensen naar een veilige plek, zoals Nederland. En plotselinge rampen, zoals de aardbevingen in Syrië en Turkije in februari van dit jaar, leiden van de ene op de andere dag tot meer werk voor onze organisatie. Ook de reguliere migratie blijft stijgen. Door de krappe arbeidsmarkt komen steeds meer mensen voor werk naar ons land.

Ook kregen we opnieuw veel verzoeken binnen om Nederlander te worden. Ons werk wordt dus moeilijker én we hebben te maken met meer aanvragen. Hierdoor zijn we simpelweg niet in staat om ze allemaal op tijd af te handelen. En het is pijnlijk om vast te stellen dat hier voorlopig geen verandering in komt. De grens van wat de IND aankan, komt in zicht. In 2023 doen we onderzoek naar de oorzaken hiervan. Wat we al wél weten, is dat het een optelsom is van politieke keuzes, organisatiekeuzes, rechterlijke uitspraken en Europese verplichtingen. Door slimmer te werken, versnellen we al wel waar we kunnen. Toch moeten aanvragers in 2023, en waarschijnlijk ook in 2024, langer wachten op duidelijkheid. Ik begrijp heel goed dat mensen daar stress van hebben en soms zelfs wanhopig zijn. Een vreselijke situatie. Ik vind het ontzettend belangrijk dat aanvragers merken dat de IND ze niet is vergeten. En dat ze weten hoelang ze moeten wachten. Daar moeten we de komende tijd echt beter in worden.

Bovendien verbeterden we onze dienstverlening, waardoor de menselijke maat meer ruimte krijgt. Hier zijn concrete resultaten geboekt in goed overleg met de stakeholders, de advocatuur en beleid. Zo gaan we sinds 1 januari in bijzondere situaties soepeler om met te laat ingediende verlengingsaanvragen. Ook hoeven sommige aanvragers geen machtiging tot voorlopig verblijf, een inreisvisum voor de lange termijn, meer te hebben om een verblijfsaanvraag te kunnen doen. Het gaat om gezinnen met minderjarige kinderen, die aan alle andere voorwaarden voldoen.

Tot slot zijn sinds 2023 de tarieven, leges, van een aantal verblijfsvergunningen gelijkgetrokken, omdat verschillen slecht uit te leggen waren.

Dit alles neemt niet weg dat er te veel werk op ons bord ligt. Om dit op te lossen, zijn fundamentele keuzes in het migratiebeleid nodig. Mét een doordachte aanpak en een stabiele financieringsstructuur van de IND, om het uitvoeren van beleid makkelijker te maken. En met oog voor de manier waarop bijvoorbeeld asiel, gezinshereniging en arbeidsmigratie, elkaar beïnvloeden. En de tegenstrijdige belangen, die daarbij kunnen spelen.

Zo kunnen voordelen van migratie, zoals het oplossen van tekorten op de arbeidsmarkt, botsen met maatschappelijke problemen in het hier en nu. We zien dat nu bijvoorbeeld bij het huisvesten van arbeidsmigranten en statushouders. Daarover moeten we open in gesprek blijven met de politiek, bewindspersonen, het ministerie van Justitie en Veiligheid en anderen.

Ook de Europese dimensie mogen we niet vergeten: veel migratiebeleid komt natuurlijk uit Brussel. De gesprekken over het nieuwe migratiepact zijn weliswaar nog niet afgerond, maar ik ben bezorgd over de uitvoerbaarheid van wat er nu op tafel ligt. In 2022 spraken we als IND de ambitie uit om betrouwbaarder, responsiever en innovatiever te worden. Betrouwbaarder: het is enorm belangrijk dat aanvragers weten waar ze aan toe zijn en hoe lang het gaat duren. Responsiever, omdat we steeds vaker in gesprek zijn met bijvoorbeeld de advocatuur en de rechterlijke macht. Ook zoeken we zelf de media op, om ons verhaal te vertellen. Zo laten we de buitenwereld zien hoe wij ons werk doen en wat we daarin aan lastigs tegenkomen. Innovatiever, omdat we continu bezig zijn om ons werk slimmer te doen. En dat is veel meer dan technologisch vernieuwen alleen.

Vergeleken met het Europese gemiddelde kregen in Nederland het afgelopen jaar relatief veel asielzoekers een verblijfs- vergunning. Dat is opvallend en niet zomaar makkelijk te verklaren. Daarvoor moet naar Europese verschillen worden gekeken in beleid, rechterlijke uitspraken en uitvoeringspraktijk.

De ontwikkeling is wel een reden om de kwaliteitstoets van IND-beslissingen de komende periode te verbeteren. Dat geldt voor het vooraf toetsen van deze beslissingen. En achteraf, als de rechter bijvoorbeeld een IND-beslissing terugdraait.

WAT BETEKENT DIT VOOR DE AANVRAGER?

Het hoge aantal aanvragen leidt ertoe dat aanvragers langer moeten wachten op een beslissing over hun verblijfsvergunning. Hierdoor zitten ze langer in onzekerheid en - zeker als het gaat om nareisaanvragen - in onprettige of onveilige omstandigheden in het buitenland.

KNELPUNT IN HET KORT

Door het hoge aantal aanvragen en de onvoorspelbaarheid ervan, lopen we als IND tegen onze grenzen aan. Dat wordt versterkt doordat migratiebeleid ingewikkelder wordt, en daarmee ook de uitvoering ervan. In totaal ontving de IND vorig jaar 48.000 asielaanvragen (eerste, tweede en volgende aanvragen, en ingereisde nareizigers). Dit is veel meer dan verwacht.

Toch lukte het de IND om op bijna 24.000 asielaanvragen- exclusief Dublinverordening en veiligelanders - te beslissen. En dat terwijl de IND is ingericht op het behandelen van 22.000 aanvragen. Helaas moeten veel asielzoekers nog steeds lang wachten. We zijn simpelweg

niet in staat om zoveel extra aanvragen op tijd te verwerken. Zie voor een uitsplitsing naar type aanvragen de IND-jaarcijfers 2022.

WAT HEBBEN WE NODIG VAN ANDEREN?

De IND is niet ingericht op het hoge aantal aanvragen en de onvoorspelbaarheid ervan. De ontwikkelingen van de laatste jaren vragen om een fundamenteel andere kijk van politiek en beleidsmakers op migratiebeleid. Waarbij er meerjarige afspraken komen over realistische aantallen aanvragen, waarover de IND jaarlijks kan beslissen. En over de randvoorwaarden die daarbij horen, zoals voldoende mensen en een stabiele financiering. Ook het vereenvoudigen van wet- en regelgeving - die in de loop der tijd te ingewikkeld werd - moet hier onderdeel van zijn.

BELEID WORDT INGEWIKKELDER

De Raad van State (RvS) deed twee belangrijke uitspraken over Iraanse aanvragers. Eén ervan gaat over Iraanse bekeerlingen. De RvS zegt in die uitspraak dat de IND - als iemand zegt dat zijn geloofsovertuiging is gebleven of gegroeid - nieuwe verklaringen daarover beter moet beoordelen. In een andere uitspraak zegt de RvS dat de IND uitgebreider moet onderbouwen dat de aanvrager geen risico loopt bij terugkeer naar Iran. Beide uitspraken betekenen dat het toelichten van een IND-beslissing meer tijd kost. Hierdoor duurt het langer voordat duidelijk is of de aanvrager in Nederland kan blijven. In haar stand noemt IND hier nog meer voorbeelden van.

Nationaal Cyber Security Center (NCSC)

Eerste Stand

Datum: Mei 2023

De cybersecurityautoriteit van Nederland.

Op dit moment komt er veel op het NCSC af. Zo zorgt nieuwe wet- en regelgeving onder andere voor een forse uitbreiding van het aantal organisaties en bedrijven dat we ondersteunen. Ook krijgen we te maken met nieuwe opdrachtgevers en afnemers van onze producten en diensten. Verder gaat het NCSC de komende tijd integreren met het DTC en CSIRT DSP van het ministerie van Economische Zaken. De transitie naar deze nieuwe nationale cybersecurityorganisatie en de genoemde ontwikkelingen vragen veel van onze medewerkers en organisatie.

Knelpunten/uitdagingen betreffen:

- Toename complexiteit • Gegevensdeling • Arbeidsmarkt • Samenwerking

Complexiteit, gegevensdeling en arbeidsmarkt zijn prominente thema's die in alle gesprekken over deze Stand van de uitvoering 2022 naar voren zijn gekomen. Op het gebied van samenwerking, een relatief kleiner thema, ervaren we niet direct knelpunten of dilemma's.

De Europese en internationale ontwikkelingen op het gebied van wet- en regelgeving ten aanzien van cybersecurity vormen een risico voor de uitvoering van werkzaamheden door het NCSC. Die ontwikkelingen kunnen in toenemende mate leiden tot verschillende,

uiteenlopende en soms zelfs tegenovergestelde uitkomsten die voor het NCSC tot ongewenste situaties en/ of onuitvoerbare opdrachten kunnen leiden. De uitvoering van het NCSC komt onder druk te staan door de snelheid waarmee nieuwe beleidsinitiatieven worden genomen zonder dat voldoende tijd wordt genomen om initiatieven integraal door te denken en met elkaar in overeenstemming te brengen. Een voorbeeld hiervan is de EU-inzet om de samenwerking tussen civiele en militaire structuren te bevorderen (cyber defense communication). Dit beleidsvoornemen is in november 2022 uitgebracht en moet al in juni 2023 worden vastgesteld. Dat is extra complex in een werkveld, waarin capaciteit beperkt voorhanden is. Tenslotte merkt het NCSC op dat een uitvoeringstoets tot op heden geen onderdeel uitmaakt van het Europese wetgevingsproces.

Meer wettelijke ruimte zou het uitwisselen van gegevens makkelijker en de samenwerking met internationale partners effectiever maken. Het kunnen delen van gegevens met internationale partners buiten de EU is van direct belang voor de Nederlandse digitale weerbaarheid.

Dienst Justis

Tweede Stand

Datum: Mei 2023

Justis, de Screeningsautoriteit van het ministerie van Justitie en Veiligheid (JenV), beoordeelt de betrouwbaarheid van personen en organisaties. Justis weegt de belangen van individuen af tegen de belangen van de samenleving.

Voor Justis is dit de tweede keer dat hij op deze manier inzicht geeft in de praktijk van het screenen. Terugkijkend op de Stand van de Uitvoering van vorig jaar constateert Justis dat enkele dilemma's nog steeds spelen.

Digitale en sociale toegankelijkheid

In zijn visie 2025 beschrijft Justis de ambitie om bewust verder te gaan met digitalisering. Justis realiseert zich tegelijkertijd dat verdergaande digitalisering niet voor iedere burger helpend is. Niet alle burgers hebben voldoende digitale vaardigheden om gebruik te maken van het internet. Daarom werkt Justis ook aan sociale toegankelijkheid. Zo kiest Justis bewust voor een Klant Contact Centrum (KCC) waarbij burgers een medewerker aan de lijn krijgen en geen computer. Medewerkers van Justis nemen daarnaast ook zelf het initiatief om klanten te bellen over voorgenomen besluiten of onduidelijkheden in de aanvraag

Commerciële bureaus gebruiken de VOG-aanvraag om geld te verdienen ten koste van de burger.

De vraag is hoe je als overheid omgaat met bureaus die de burger lijken te ontzorgen, maar feitelijk misbruik maken van overheidsdiensten waardoor de burger juist wordt benadeeld. Het is in het belang van de burger om iets te doen aan deze bureaus, wellicht overeenkomstig de intentie om maatregelen te nemen tegen bureaus die namens de burger procedures voeren tegen een verhoging van de wettelijke onroerende zaak (WOZ) belasting.

Meer flexibiliteit is nodig om slagvaardig aan te sluiten bij ontwikkelingen in de samenleving

Om snel aan te kunnen sluiten bij ontwikkelingen in de samenleving en de slagkracht van de overheid te vergroten, zijn flexibiliteit en ruimte nodig.

Justis streeft ernaar de organisatie en werkprocessen zo in te richten dat het mogelijk is snel te handelen. Samenwerking met andere organisaties en Beleid is daarvoor cruciaal.

Voorbeelden hiervan zijn de aanpak van zorgfraude, milieucriminaliteit en de screening van havenpersoneel.

Het aanpassen van wet- en regelgeving of het maken van nieuwe afspraken duurt soms langer dan nodig. Ook hier is flexibiliteit gewenst, zowel op proces als op inhoud. Justis gaat graag het gesprek aan om te onderzoeken hoe hij nog beter kan inspelen op nieuwe mogelijkheden om met screenen de veiligheid in de samenleving te vergroten. Dat geldt ook voor het nadenken over nieuwe bronnen die mogelijk interessant zijn om beter te kunnen screenen omdat de samenleving verandert. Te denken valt aan het betrekken van tuchtrechtelijke uitspraken, bijvoorbeeld in de sportsector als het gaat om het werken met kwetsbare doelgroepen. Ook het betrekken van een financiële bron als Bureau Krediet Registratie (BKR) kan in sommige gevallen een waardevolle aanvulling zijn op de screening.

Screenen gericht inzetten en nieuwe producten maken

Justis heeft de wens om screenen gericht in te kunnen zetten. Op dit moment is het nog niet goed mogelijk om snel nieuwe screeningsproducten te maken, gericht op een bepaalde branche of een nieuwe doelgroep. Gezamenlijk nadenken en ruimte creëren voor de mogelijkheden hiertoe draagt bij aan de blijvende waarde van screenen voor de samenleving.

Internationale gegevensuitwisseling blijft een knelpunt

In de vorige Stand van de Uitvoering benoemde Justis dat het lastig is om informatie uit het buitenland te verkrijgen, terwijl dat steeds vaker nodig is bij het screenen. Als het gaat om internationale uitwisseling over zedendelicten via het European Criminal Record Information System (ECRIS), is de situatie verbeterd.

Dit komt de veiligheid van kwetsbare groepen in kinderopvang en onderwijs ten goede. Als het gaat om het verkrijgen van internationale (strafrechtelijke) gegevens voor het screenen van rechtspersonen of het voorkomen dat overheden onbedoeld criminele activiteiten mogelijk maken (Bibob), dan is er nog veel ruimte voor verbetering. Bij één op de vijf verzoeken om een netwerktekening in het kader van de controle op rechtspersonen, komt een buitenlandse rechtspersoon voor in het netwerk. Hiervan is de helft van de netwerken interessant genoeg om verder te onderzoeken. Daarbij mag vooralsnog alleen gebruik worden gemaakt van openbare buitenlandse bronnen, in de praktijk gaat het veelal om buitenlandse handelsregisters. Dat levert de nodige beperkingen op. Veel buitenlandse handelsregisters zijn niet (goed) te raadplegen of moeilijk te doorgronden.

De afdeling die zich bezighoudt met het screenen van rechtspersonen (TRACK), ziet het aantal aanvragen met een buitenlandse component toenemen. Daarom is het belangrijk dat Justis op termijn toegang krijgt tot ECRIS voor het opvragen van informatie uit het buitenland ten behoeve van het screenen van rechtspersonen. Justis wil de aandacht vestigen op internationale gegevensuitwisseling omdat gezamenlijke inspanningen op Europees niveau noodzakelijk zijn als het gaat om het verkrijgen van informatie uit het buitenland.

Raad voor de Kinderbescherming (RvdK - 1)

Eerste Stand

Datum: Mei 2023

De Raad voor de Kinderbescherming komt op voor de rechten van kinderen voor wie stabiel en veilig opgroeien niet vanzelfsprekend is. Dit is de rode draad in ons werk, dat een breed terrein bestrijkt. Van advies over kindbeschermingsmaatregelen en over passende straffen voor jongeren, tot aan screening van aspirant-adoptieouders en de coördinatie van taakstraffen.

Knelpunten: o.a. gebrek aan passende hulp in het jeugdstrafrecht.

Dilemma tussen 'onderbuik/aandacht' en wettelijke eisen. Te zware belasting organisaties. Lange wachttijden. Onvoldoende ruimte/bevoegdheden.

Dilemma's en knelpunten:

De kinderopvangtoeslagaffaire en de maatschappelijke verontwaardiging hierover brengen wel een dilemma met zich mee. Enerzijds is het van belang voldoende aandacht te hebben voor de complexe problemen in een gezin, anderzijds is het de wettelijke taak van de RvdK om de bescherming van de rechten van het kind altijd centraal te stellen. In een klein aantal gevallen blijft ingrijpen noodzakelijk en weegt uithuisplaatsing op tegen de onveilige situatie waarin het kind zich bevindt. Waarbij grondig, zorgvuldig en betrokken onderzoek altijd een vereiste blijft.

De Wet herziening kindbeschermingsmaatregelen is geëvalueerd. Momenteel wordt er gewerkt aan een nieuw wetsvoorstel. De RvdK vindt het belangrijk dat in het nieuwe wetsvoorstel het kind centraal staat en dat ervaring uit de praktijk wordt meegenomen voor het verbeteren van de (rechts)positie van kwetsbare kinderen. Niet alleen voor later, ook voor nu. De invoering ervan brengt een ander dilemma met zich mee: zijn alle betrokken organisaties in een zwaar belast stelsel nog in staat om de voorgestelde veranderingen te realiseren?

De RvdK heeft bij uitstek expertise op het terrein van ontwikkeling en veiligheid van kinderen. Vooralsnog kan de RvdK alleen een negatief advies geven over een geplande adoptie als bij voorbaat kan worden vastgesteld dat de aspirant adoptieouders ongeschikt zijn. Er zijn echter ook situaties waarin adoptieouders wel geschikt zijn, maar de vraag is of adoptie in het belang is van de kinderen die – gelet op hun specifieke ontwikkelbehoefte – wellicht beter elders kunnen opgroeien, bijvoorbeeld in een gezinshuis of instelling. Het is echter niet de bevoegdheid van de RvdK om hierover te adviseren. De RvdK wil in een aanvullend onderzoek de ruimte hebben om ook te adviseren of het in het belang van het kind is om geadopteerd te worden. We zijn daarover in gesprek met de Centrale Autoriteit.

De RvdK heeft te maken met zaken waarbij de jeugdige (te) lang moet wachten voor de door de rechter opgelegde hulp beschikbaar is. Het gaat vaak om kostbare en hoog specialistische zorg, zoals een opname in een behandelinstelling of psychotherapie voor de behandeling van agressie. Daarnaast is er in veel gevallen een lange wachttijd voor de

desbetreffende hulp. Het is juist belangrijk om kort na het plegen van het delict hulp te bieden die aansluit op het risicoprofiel van de jongere om recidive te voorkomen. Kort na het delict is de kans op recidive het grootst. Wanneer er lang op specialistische hulp moet worden gewacht, is de kans groot dat de jongere opnieuw in de fout gaat.

Raad voor de Kinderbescherming (RvdK - 2)

Tweede Stand

Datum: Mei 2024

In deze tweede stand noemt de RvdK een aantal bekende knelpunten, maar zijn er ook een aantal nieuwe bijgekomen. Allereerst noemen zij een tekort aan passende hulp voor kinderen in complexe situaties. Vroege interventie kan bijvoorbeeld voorkomen dat kinderen überhaupt in aanraking komen met de RvdK. De RvdK constateert dat de capaciteit in justitiële jeugdinrichtingen te beperkt is, waardoor jongeren soms in detentie terecht komen waar ze eigenlijk niet thuishoren. Er is ook een tekort aan begeleide omgang, waardoor de rechten van kinderen in het geding komen. Daarnaast blijft er een tekort ontstaan onder pleeggezinnen en gesloten plaatsingen. Ook zijn er veel verschillen te zien binnen gemeenten wat betreft beschikbare hulp.

Het tweede genoemde knelpunt gaat over het terugdringen van wachttijden en tekort aan personeel. Door het tekort aan personeel kunnen kinderen niet de juiste zorg ontvangen. Ook in het aantal uren begeleiding is een tekort te signaleren.

Een derde knelpunt ligt in complexe zorgvragen bij kinderen in adoptiezaken. Adoptieaanvragen betreffen vaak broertjes en zusjes tegelijk met medische en/of psychosociale zorgvragen, waarbij de vraag ligt of adoptie dan wel voldoende zorg biedt voor het kind.

Als vierde knelpunt wordt er in de stand gesproken over een gebrek aan toezicht op thuisonderwijs. Wettelijk gezien is dit niet geregeld, waardoor kinderen die thuisonderwijs volgen niet goed in zicht zijn bij instanties. Dit kan leiden tot verdere isolatie van deze groep kinderen.

De toenemende druk op veiligheid van medewerkers wordt ook als knelpunt benoemd in deze stand. Medewerkers krijgen steeds meer te maken met ouders en kinderen die grensoverschrijdend gedrag vertonen, wat vaak nog ongestraft blijft. Dit thema is onder de aandacht van de politie, maar de maatregelen die er zijn zijn nog niet effectief genoeg om het probleem breed aan te pakken. Tot slot roept de RvdK in deze stand op tot een balans tussen efficiëntie en maatwerk.

Justitiële Informatiedienst (JID)

Eerste Stand

Datum: Mei 2023

De Justitiële Informatiedienst (Justid) is in 2006 opgericht om te zorgen voor de beschikbaarheid en toegankelijkheid van het integrale en integrale persoonsbeeld van justitiabelen binnen de verschillende ketens (strafrecht, migratie en jeugd). Integraal houdt in dat de beschikbare informatie aan de juiste persoon (identiteit) wordt gekoppeld. Integraal betekent dat de medewerker in de keten – ten behoeve van (slechts) het kunnen uitoefenen van de eigen wettelijke taak - over juiste, complete en samenhangende informatie beschikt. En daarover kan beschikken op het moment dat het nodig is. Als informatiemakelaar heeft Justid de taak om te zorgen dat de juiste informatie op het juiste moment beschikbaar komt: cruciale informatie op het juiste moment.

Justid heeft onder meer de volgende taken:

- Beheer en informatieverstrekking van justitiële documentatie en persoonsdossiers;
- Het functioneren als Centrale Identiteits(ID)-autoriteit voor de keten: het geven van bindende oordelen over de identiteit van justitiabelen in de strafrechtketen;
- Het beheer van het Centraal Digitaal Depot (CDD+), het e-depot van de strafrechtketen;
- De Centrale Autoriteit voor de uitwisseling van strafregistergegevens met de EU-lidstaten en het Verenigd Koninkrijk;
- Het beheer van de standaarden en protocollen voor elektronisch berichtenverkeer in de keten.

Knelpunten in de uitvoering

Data is essentieel voor de rechtsgang, maar ook voor de sturing in de keten. Om die reden treft Justitie en Veiligheid de nodige waarborgen om persoonsbeelden samen te stellen van een verdachte/veroordeelde. Justid vervult hierin een prominente rol en maakt cruciale informatie voor de ketenpartners -binnen de daarvoor geldende kaders- toegankelijk. Justid is tevens autoriteit voor Nederland inzake het internationaal delen van Justitiële gegevens en draagt zorg voor het relateren van persoonsgegevens om te komen tot een integer persoonsbeeld (Matching Autoriteit).

In de uitvoering ondervindt Justid (en de ketens) de volgende knelpunten:

- De informatiehuishouding van de justitiële ketens is versnipperd. Data is opgeslagen in diverse systemen en onderlinge relaties ontbreken;
- Dataverantwoordelijkheid en het besef dat de eigen (proces-)data ook van belang zijn voor werkprocessen bij andere ketenpartners is lang niet altijd aanwezig;
- Legacy waardoor systeem-aanpassingen lastig zijn door te voeren;
- Traditiegetrouw wordt alle mogelijk relevante informatie gedeeld, waar nut en noodzaak van onderschikt belang lijken;
- Informatie gaat van hand tot hand, verliest aan waarde en de herkomst is vaak moeilijk te achterhalen. Dit maakt dat de burger niet centraal kan inzien wie, welke informatie, met welke reden heeft ingezien.

Wat gaan we ervoor doen en wat is daarvoor nodig?

Het waarborgen van de datakwaliteit vraagt in de praktijk veel inspanning, want de informatiehuishouding is door genoemde knelpunten nog onvoldoende ingericht. Justid zoekt hiervoor afstemming met de ketenpartners en is nauw betrokken bij diverse trajecten:

- **Netwerk Datakwaliteit (NDK):** ketenbrede verbeterinitiatieven op het gebied van datakwaliteit. Richt zich op het optimaliseren van bestaande diensten.
- **Adreskwaliteit:** een verdachte/veroordeelde kan niet in alle gevallen worden gevonden, waardoor de rechtstaat letterlijk wordt ondermijnd. De informatie uit de BRP blijkt niet in alle gevallen toereikend waardoor extra maatregelen moeten worden getroffen om de vindbaarheid te vergroten.

• Via projecten als “Forensische Tijdlijn” en “Persoonsbeeld op Maat” roepen wij de hulp in van de professional in de keten om de informatiebehoefte in de ketens helemaal scherp te krijgen. Hierdoor komt ook duidelijk in beeld wat er nog ontbreekt en welke tekortkomingen er zijn op het gebied van datakwaliteit, zoals onvolledigheid en het niet actueel zijn van de gegevens.

Daarnaast worden door Justid ketenvoorzieningen ontwikkeld en beheerd, waarmee ketenpartners eenvoudig en volgens het principe ‘need to know’ informatie kunnen inzien. Hiermee wordt voorkomen, dat informatie op veel plekken lokaal wordt opgeslagen met het risico op inconsistenties en wordt de mogelijkheid geboden om te allen tijde cruciale informatie realtime in te zien. We streven ernaar informatie vanuit een centraal punt toegankelijk te maken, zodat centraal inzicht en overzicht op informatiestromen ontstaat en het een stuk eenvoudiger wordt om de burger inzage te geven over verstrekkingen die hebben plaatsgevonden, door welke organisatie dit is gebeurd en met welk doel.

Ook de strafrechtketen, jeugd- en de migratieketen zijn samenwerkingsverbanden waarin de informatie-uitwisseling van levensbelang is. De strafrechtketen heeft in het Programma Digitalisering Strafrechtketen (PDSK) de afgelopen jaren enkele belangrijke stappen gezet (leidende principes, Keten Doelarchitectuur en portfolio), maar zal in het vervolg (Digitaal Duurzaam Stelsel (DDS)) daarin nog verder moeten doorgroeien. De huidige governance in de strafrechtketen laat zien, dat het delen van informatie en het ontwikkelen en gebruik van gemeenschappelijke voorzieningen nog geen vanzelfsprekendheid is. Het organisatiebelang wordt nog te vaak boven het ketenbelang geplaatst, en ook wordt de verschillende wetgeving die van toepassing is voor de verschillende organisaties als belemmering ervaren. Wat gaan we ervoor doen en wat is daarvoor nodig? Wetgeving moet hierin ondersteunen, niet belemmeren.

Justitiële ICT Organisatie

Eerste Stand

Datum: Mei 2023

Dit is de “JenV partner voor ICT en IV ten dienste van een veilig en rechtvaardig Nederland”. De organisatie is belast met het beheer en de (door)ontwikkeling van specifieke en gemeenschappelijke ICT-diensten gericht op de ondersteuning van onderdelen van het Ministerie van Justitie en Veiligheid.

Toenemende juridische complexiteit

Complexiteit van de wet- en regelgeving wordt steeds nadrukkelijker als knelpunt in publieke dienstverlening gesignaleerd. Enerzijds komen er meer eisen bij voor de vastlegging, waarborging, verantwoording en toelichting van administratieve processen. Anderzijds sluit de wet- en regelgeving niet volledig (of snel genoeg) aan bij de ontwikkelingen of behoeften in de samenleving, waardoor het werk van de uitvoeringsorganisaties wordt bemoeilijkt. Zo is er sprake van tijdsintensieve handmatige processen, jarenlange procedures en stapeling van nieuw beleid en kaders.

Verouderde ICT

Verouderde ICT-systemen worden vaak als remmende factor bij beleidsaanpassingen genoemd. Om wet- en regelgeving uit te voeren in de praktijk, moet dit verwerkt worden in de ICT-systemen waarin gegevensregistratie en informatie-uitwisseling plaatsvindt. Wijzigingen aanbrengen in de huidige ICT-systemen kan erg lastig zijn, omdat ze vanuit het verleden hier niet op zijn ingericht. De middelen voor een volledig herontwerp van het ICT-landschap zijn er niet, waardoor de doorlooptijd van het aanpassen van de bestaande ICT-ondersteuning mede van invloed is op de snelheid waarmee beleid kan worden ingevoerd

Moeizaam verlopende gegevensuitwisseling in de keten

Uitvoeringsorganisaties van JenV werken nauw samen met ketenpartners binnen het eigen ministerie, maar ook daarbuiten met andere departementen en overheidslagen. Ze zijn afhankelijk van de ketensamenwerking en de politieke besluitvorming die daaraan voorafgaat. Daarbij is gegevensuitwisseling, met een groeiend ICT-component, van essentieel belang. De eisen die hieraan gesteld worden met betrekking tot beschikbaarheid, integriteit en vertrouwelijkheid van informatie zijn hoog in het justitiële domein. Veel organisaties constateren dat de gegevensuitwisseling moeizaam verloopt vanwege een enorme diversiteit aan vaak verouderde systemen en applicaties

Wat er nodig is: Digitalisering kan niet zonder goed werkende processen en informatiehuishouding bij de opdrachtgevers. Dit vraagt om een nauwe samenwerking tussen opdrachtgevers en ons. Om het ICT-landschap te vernieuwen, is een meerjarenplan met bijbehorende stabiele financiering nodig bij onze opdrachtgevers. Daarnaast vraagt het om slagkracht en innovatiekracht binnen de bestaande structuren van de rijksoverheid. Processen en kaders zijn vaak gericht op stabiliteit, met lange termijnplanningen en begrotingscycli. Lange doorlooptijden zijn het resultaat en er is weinig ruimte voor snelle innovatie of bijsturen aan de hand van recente ontwikkelingen.

Toename cyberdreigingen. Het aantal cyberaanvallen neemt toe, evenals de impact die zij kunnen hebben op de kritieke infrastructuur van de Rijksoverheid. Door de snelle technologische ontwikkelingen veranderen deze cyberdreigingen continu. Daarnaast zorgen cloud ontwikkelingen ervoor dat de controle op eigen informatie kleiner wordt; hoe gaan we om met informatie die overal staat en wat betekent dat voor de inrichting van de huidige informatiebeveiliging (techniek, processen, mensen)? De Justitiële ICT Organisatie staat voor de uitdaging om binnen deze snel veranderende wereld ons ICT-aanbod en de interne bedrijfsvoering veilig en betrouwbaar te houden.

Dit vraagt enerzijds snelle adoptie van nieuwe informatiebeveiliging concepten en inpassing in het bestaande ICT-landschap (infrastructuur en architectuur). Anderzijds vraagt het om beschikbaarheid van resources om deze opgave te kunnen realiseren. Uitdagingen die we

hierbij tegenkomen zijn de schaarste op de arbeidsmarkt van gekwalificeerd personeel en de toenemende regel- en administratieve lastendruk op het gebied van informatiebeveiliging. De vraag om verantwoording is groot en belangrijk, het doet echter een beroep op dezelfde mensen die aan de lat staan voor de informatiebeveiliging ambities, in een toch al overspannen markt met een tekort aan personeel en veel werkaanbod.

Wat er nodig is: Onze medewerkers zijn onze belangrijkste succesfactor. Werven, behouden en doorontwikkelen van kennis en kunde ten aanzien van informatiebeveiliging en privacy vraagt tijd en continue aandacht. Naast een stabiele meerjarige financiering, is daarbij cruciaal dat wet- en regelgeving ons die ruimte biedt en dat beleid op andere domeinen hierop aansluit, zoals onderwijs en kennismigratie. Bewustwording bij onze opdrachtgevers, eigenaar en politiek ten aanzien van de complexiteit van dit onderwerp binnen de overheid en de impact van nieuwe wetgeving en/of beleid op het gebied van informatiebeveiliging en privacy, is hierbij van groot belang.

Inflatie/stijgende kosten inkoop

In 2022 heeft Nederland te maken gehad met hoge prijsstijgingen en in 2023 zal deze trend zich naar verwachting voortzetten. Deze inflatiecijfers, ongekend in de laatste decennia, komen door wereldwijde problemen in de supplierschain, voor ICT in het bijzonder chiptekorten, mede door naweeën van de Coronapandemie.

Wat er nodig is: Op de inflatie heeft de Justitiële ICT Organisatie geen invloed, maar dit kan wel veel impact hebben op onze opdrachtgevers. Daarom is het allereerst van belang hierover met elkaar in gesprek te blijven, zodat prijsstijgingen van onze diensten niet als een verrassing komen en opdrachtgevers hierop zijn voorbereid met hun begroting. Dit vraagt van ons en opdrachtgevers snel signaleren, monitoren en bijsturen en met elkaar de mogelijkheden tot efficiënte inzet ICT en prioritering onderzoeken, zoals bij bovengenoemd voorbeeld over verzameling van ICT-diensten en integratievraagstukken. Daarnaast zullen wij met opdrachtgevers afspraken moeten maken inzake meerjarige, aanvullende indexering conform begrotingsvoorschriften.

Bureau Financieel Toezicht (BFT - 1)

Eerste Stand

Datum: Mei 2023

BFT is onafhankelijk toezichthouder, samen met juridische beroepsgroepen en financieel dienstverleners zoals accountants. Deze vallen onder toezicht van BFT op grond van de Wwft.

De stand is opgenomen in het jaarverslag 2022. Belangrijkste knelpunt: BFT ervaart problemen bij het delen van gegevens. BFT sloot meerdere convenanten om effectief gegevens te kunnen delen, o.a. met KNB, AFM, DNB, Belastingdienst, FIOD en Politie. BFT is met justitie in overleg met JNV en KNB om de wet aan te passen. Het notariaat heeft een poortwachtersfunctie. In clientonderzoek is veel aandacht voor herkomst van gelden bij ernstige vermoedens van witwassen. Maar de client kan nu naar een ander kantoor

uitwijken met hetzelfde verzoek. Zo ontstaat een leereffect. Een pragmatische oplossing is om een grijze lijst op te stellen, zodat men elkaar kan waarschuwen. Privacy staat dit nu in de weg. BFT noemt nog enkele voorbeelden waarbij betere gegevensdeling nodig is om ondermijning tegen te gaan.

Bureau Financieel Toezicht (BFT - 2)

Tweede Stand

Datum: mei 2024

Deze tweede stand van het BFT is wederom opgenomen in het jaarverslag, waarin weer een aantal knelpunten worden benoemd. De knelpunten gaan vooral over wet- en regelgeving. Zo wordt als eerst de sanctiewet genoemd, waarvan het BFT betrokken is bij de modernisering hiervan. Het BFT krijgt een toezichthoudende rol op de beroepsgroepen die aan deze wet moeten voldoen. Om ondermijning van deze wet tegen te gaan is het van belang dat de invulling van deze rol er spoedig komt.

Ten tweede wordt in de stand het delen van gegevens benoemd als knelpunt die het BFT ervaart. Hiervoor zijn al eerder meerdere convenanten gesloten, maar die blijken geen oplossing te zijn voor alle knelpunten. Het aanpassen van wet- en regelgeving lijkt hier wel een uitkomst voor te zijn. Er worden daarbij twee voorbeelden gegeven, de consignatiekas en het toezicht op de advocatuur. Binnen de advocatuur is het momenteel bijvoorbeeld niet mogelijk om gegevens te delen onder toezichthouders, wat vraagt om een aanpassing in de wet.

Raad voor de Rechtspraak

Tweede Stand/Knellende wetgeving

Datum: Mei 2023

De Raad voor de Rechtspraak vraagt in haar op 9 mei 2023 gepubliceerde jaarverslag weer aandacht voor knellende wet- en regelgeving. Volgens voorzitter Naves is in de zittingszaal de uitwerking hiervan vaak als eerste zichtbaar en kunnen de gevolgen verstrekkend zijn. Naves wijst erop dat hoewel de toegang tot het recht de aandacht heeft, de toegang tot de rechter op de achtergrond dreigt te raken. Naves doelt hiermee op terugkerende verwijt dat de rechter op de stoel van de politiek gaat zitten wanneer hij zich in de zittingszaal - op verzoek - uitsprekt over maatschappelijk beladen thema's als het klimaat- of asielbeleid. Als de Rechtspraak niet meer als noodzakelijke tegenmacht maar als hindermacht wordt gezien, verstoort dit de balans tussen de staatsmachten aldus de voorzitter.

Knelpunten wetgeving

De Rechtspraak begon in 2021 met het benoemen van geconstateerde trends in wetsvoorstellen. Een jaar later werden ook door rechters geconstateerde knelpunten in wetgeving en (de uitvoering van) beleid genoemd. Dit jaar gaat het om 13 knelpunten,

verspreid over alle rechtsgebieden.

Belastingrechtspraak

De belastingrechtspraak loopt vast als gevolg van grote hoeveelheden no cure, no pay-zaken. Minstens 70 procent van de WOZ-zaken en 95 procent van de bpm-zaken bij de rechtbanken is afkomstig van no cure, no pay-bureaus. Daarbij worden regelmatig de grenzen van het vergoedingssysteem opgezocht om zoveel mogelijk financieel voordeel uit de procedure te halen. Niet voor de burger, maar voor het bureau zelf. Het gaat om tienduizenden (extra) zaken waarbij bureaus op deze wijze werken, waardoor de belastingrechtspraak verstopt raakt, met langere doorlooptijden en hogere kosten tot gevolg. Daarnaast verdringen deze zaken in toenemende mate andere zaken die vanuit maatschappelijk oogpunt van groter belang zijn. Ook bij Mulderzaken (verkeersboetes) speelt vergelijkbare problematiek.

Beroepen niet tijdig beslissen

Meerdere uitvoeringsorganisaties slagen er niet in om binnen geldende termijnen besluiten te nemen, zoals de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) of de Uitvoeringsorganisatie Herstel Toeslagen (UHT). Als gevolg worden veel beroepen niet tijdig beslissen ingediend. Deze zaken belanden weer boven op de stapel van de uitvoeringsinstanties, waardoor andere zaken langer blijven liggen en de uitvoering nog verder in de knel komt.

Andere knelpunten zijn onder meer:

Familie- en jeugdrecht

Kinderbeschermingszaken en nader onderzoek

Familie- en jeugdrechters hebben zorgen over de mogelijkheid die in kindbeschermingszaken (zoals bij een onder toezichtstelling of een gezagsbeëindigende maatregel) ontbreekt om snel onderzoek te laten doen. Dit beperkt de wettelijke mogelijkheid voor ouders tot contra-expertise. Dit onderzoeksinstrument, dat bij uitstek is bedoeld om de ouders en kinderen rechtsbescherming te bieden, blijkt in de praktijk onvoldoende te werken. Jeugdrechters wijzen contra-expertise regelmatig af omdat de wachtlijsten voor dergelijke onderzoeken te lang zijn. Het dringend belang van het kind verzet zich tegen toewijzing van een dergelijk onderzoek. Ook de hoge kosten van een dergelijk onderzoek spelen een rol. De situatie dreigt nog nijpender te worden omdat het Nederlands Instituut voor Forensische Psychiatrie en Psychologie (NIFP) zich bezint op het afstoten van zijn taak op het gebied van het opleveren van familierechtelijke rapportages. De rechter is in beginsel aangewezen op het NIFP voor het laten uitvoeren van een contra-expertise.

Het perspectiefbesluit

In de praktijk van de jeugdbescherming komt het geregeld voor dat de gecertificeerde instelling een perspectiefbesluit neemt, waarin wordt beslist dat het perspectief voor de jeugdige niet meer ligt bij de eigen ouders. Dit besluit heeft tot gevolg dat de jeugdzorg niet meer werkt aan terugplaatsing van het kind bij de eigen ouders. Het perspectiefbesluit heeft geen wettelijke basis, wordt niet standaard voorgelegd aan de rechter en er is niet eenduidig voorzien in rechtsbescherming.

Raad voor de Rechtsbijstand (1)

Eerste Stand

Datum: Mei 2023

De Raad gaat in op drie onderdelen (hardvochtigheden wetgeving, mensgerichte uitvoering en ICT). Uit een eerste verkennende inventarisatie komt een top vier van wet- en regelgeving naar voren die **hardvochtig** kan uitpakken:

1. de vermeende zelfredzaamheid van rechtzoekende;
2. hoge lastendruk en beslag;
3. resultaatbeoordeling;
4. aannemelijkheid buitengerechtelijke regeling.

Vanaf 2021 loopt er een intern programma t.b.v. **mensgerichtere uitvoering**. Hierin staan de volgende punten centraal: grip op mensgerichte uitvoering; werkwijze mensgerichte uitvoering; waarden mensgerichte uitvoering; toerusten medewerkers; faciliteren van de werkwijze; inzicht in de burger; aanpak ontwikkelopgave.

De Raad gaat de komende jaren zijn **ICT/Legacy vervangen**. Deze vervanging is noodzakelijk om de continuïteit te borgen. Het realiseren van deze vervanging is daarmee een voorwaarde om de maatschappelijke opgave van de Raad uit de Grondwet te kunnen blijven uitvoeren.

Raad voor de Rechtsbijstand (2)

Tweede Stand

Datum: April 2024

In deze tweede stand belicht de RvR drie onderwerpen: mensgericht werken, wet- en regelgeving en noodzakelijke vervanging van ICT. Over het mensgericht werken zegt de organisatie meer rekening te willen gaan houden met persoonlijke omstandigheden van mensen bij het toewijzen van een advocaat aan rechtzoekenden.

In het tweede thema noemt de RvR een top vier van wet- en regelgeving die een aantal aanpassingen vergen. Allereerst noemen zij de zelfstandigheid van de rechtzoekende, waarbij er gewerkt wordt aan een aanpassing van het zelfredzaamheidscriterium. Ten tweede noemt de RvR hoge lastendruk en beslag als onderdeel waar aanpassingen in wet- en regelgeving gedaan moeten worden. Sommige burgers komen bijvoorbeeld door hun inkomen of schulden niet in aanmerking voor een advocaat. Daarnaast worden resultaatbeoordeling en aannemelijkheid buitengerechtelijke regeling genoemd als wet- en regelgeving die aangepast moeten worden.

Daarnaast worden een aantal punten benoemd waar actie op is ondernomen. Zo staat op de planning om het kostenverhaal af te schaffen en wordt er gekeken naar situaties waar ZZP'ers mogelijk wel in aanmerking kunnen komen voor rechtsbijstand. Momenteel is dit namelijk niet het geval. Ook wil de RvR de opstapeling van eigen bijdragen aanpakken.

Het huidige ICT-systeem van de RvR loopt achter. Daarom is de RvR bezig met een vervanging van het ICT-landschap. Begin 2024 wordt hiervoor een toets uitgevoerd, waaruit advies voor de RvR zullen volgen om de ICT verder te verbeteren.

Landelijk Bureau Inning Onderhoudsbijdragen

Tweede Stand

Datum: Februari 2023

Zoals hiervoor beschreven is er bij het LBIO de laatste jaren aandacht voor het voorkomen van inningverzoeken door het geven van informatie. Door het desgevraagd verstrekken van informatie en uitleg kan betalingsproblematiek voorkomen worden. In het verslagjaar werden ongeveer 10.000 verzoeken om informatie ontvangen bij het LBIO.

Naast het voorkomen van verzoeken is er in het verslagjaar, net als voorgaande jaren, veel aandacht voor het zoveel mogelijk voorkomen van het overnemen van de inning als er wel een verzoek is ingediend. In het verslagjaar werd in driekwart van de gevallen voorkomen dat de inning diende te worden overgenomen met als voordeel dat er geen kosten bij de alimentatieplichtige in rekening worden gebracht. Om dit succespercentage te realiseren dient er aandacht te zijn voor de individuele betrokkenen en de door hen gemaakte afspraken bij de scheiding of het verbreken van de relatie. Sinds een aantal jaar zijn dit steeds meer afspraken die vaker in maatwerkformuleringen worden gemaakt en steeds minder vaak in standaardformuleringen voorkomen. Deze ontwikkeling is al jaren gaande en daar heeft het LBIO op ingespeeld door steeds meer maatwerk toe te passen en door in de gesprekken over de achterstallige alimentatie te laten blijken dat er ook oog is voor de mens achter de afspraak.

Kinderalimentatie is bedoeld voor de kosten en verzorging van minderjarige kinderen.

Aangezien kinderen nog niet in staat zijn voor zichzelf te kunnen zorgen, kunnen zij aangemerkt worden als de zwakkeren in de samenleving. Beargumenteerd kan worden dat de zwakkeren in de samenleving beschermd en ondersteund moeten worden.

Het LBIO stuit regelmatig op het probleem dat de alimentatieplichtige ook andere schulden heeft naast de kinderalimentatie zoals schulden aan webshops/postorderbedrijven, telefonie/internet, etc. De geïnde gelden moeten dan naar evenredigheid worden verdeeld over deze schulden. Vanuit de benadering dat het kind de zwakkere in de samenleving is en beschermd en ondersteund moet worden, zou in het belang van het kind de principiële keuze gemaakt dienen te worden om preferentie toe te kennen aan de kinderalimentatievordering. Het onderwerp preferentie is in 2008 al via de motie op de agenda geplaatst maar is toen snel volledig stilgevallen. Vervolgens werd in het rapport van

de ZBO-evaluatie aangegeven dat het feit dat de kinderalimentatie- vordering niet preferent is tot schrijnende situaties leidt bij de alimentatiegerechtigden. Naar aanleiding van dit rapport werd dit onderwerp in 2019 weer opgepakt. In het verslagjaar ging de Wet preferentie kinderalimentatie in consultatie. Het LBIO was hier zeer verheugd over en heeft hier in de consultatieronde op gereageerd. Ook werd op verzoek een uitvoeringstoets aangeleverd bij het ministerie van Justitie en Veiligheid. Het LBIO heeft de samenwerking met het ministerie van Justitie en Veiligheid als vlot en prettig ervaren. Het is nu nog te vroeg om aan te geven of en wanneer de kinderalimentatievordering definitief preferent zal worden.

Uit cijfers van het CBS blijkt dat het aantal echtscheidingen reeds jaren afneemt. Steeds meer stellen wonen daarentegen ongehuwd samen, ook als ze kinderen krijgen. Het aandeel ouders dat in de jaren na de geboorte van hun kind uit elkaar gaat, neemt nog wel steeds toe. Daarnaast blijkt dat samenwoners verhoudingsgewijs eerder de relatie verbreekt dan ouders in een huwelijk of geregistreerd partnerschap.

Indien ongehuwd samenwonenden uit elkaar gaan, hoeven zij zich niet tot de rechter of notaris te wenden om hun relatie formeel te laten beëindigen. Ook in het geval er sprake was van een samenleving met een samenlevingsovereenkomst is het mogelijk dat partijen zonder tussenkomst van de rechter of notaris de contractuele verbintenissen beëindigen. In het geval er kinderen bij de scheiding zijn betrokken is er veelal sprake van een kinderalimentatieverplichting (afhankelijk van de behoefte en draagkracht) en zijn de partners verplicht een ouderschapsplan op te stellen. Of partijen daadwerkelijk een ouderschapsplan opstellen wordt niet gecontroleerd. Veel van deze burgers zullen de kinderalimentatie mondeling, in een schriftelijke overeenkomst, of een niet door de rechter bekrachtigd ouderschapsplan vaststellen. Inning door het LBIO is voor deze groep niet mogelijk omdat conform artikel 1:408 lid 1 BW een verzoek tot inning van kinder- en partneralimentatie slechts in behandeling kan worden genomen indien er sprake is van een rechterlijke beslissing.

Het feit dat een stijgend aantal ouders geen beroep kan doen op het LBIO kan een reden zijn voor de daling van het aantal aanvragen bij het LBIO. Door toename van het aantal andere samenlevingsvorming dan het huwelijk wordt de groep waaraan het LBIO geen ondersteuning kan bieden steeds groter.

Douane

Eerste Stand

Datum: Juni 2023

De knelpunten die de Douane in haar eerste stand ervaart, zijn als volgt:

De beperkte wettelijke mogelijkheid van de Douane om de belangen van bedrijven mee te wegen bij de uitleg van Europese douanewet- en regelgeving (toepassen menselijke maat). De douanediens in de EU hebben in veel gevallen niet de bevoegdheid om de Europese douanewet- en regelgeving naar eigen believen uit te leggen.

Toename werklast. We zien toe op de naleving van Europese en nationale wetgeving op het gebied van veiligheid, gezondheid, economie en milieu. Al onze taken doen we in opdracht

van inmiddels negen opdracht gevende beleidsdepartementen. De afgelopen decennia heeft de Douane steeds meer van dergelijke niet-fiscale taken gekregen. We gaan er nu vanuit dat de komende jaren ongeveer twintig douanetaken verzaamd worden dan wel erbij komen. Daarnaast draagt de Douane steeds meer bij aan de bestrijding van ondermijnende criminaliteit. Zo hebben we onze handhavingsinzet verhoogd op de in- en uitvoer van drugs en op de criminele gelegenheidsstructuren rond zee- en luchthavens. Tegelijkertijd bepaalt de Europese Unie steeds meer de kaders van de uitvoering van douaneactiviteiten door de lidstaten.

De stapeling van (complexe) taken heeft een grote impact op het functioneren van de Douane. Wij kunnen niet alles zonder meer uitvoeren. Zo hebben we door de schaarse personele en IT-capaciteit keuzes moeten maken in de werkzaamheden binnen het proces klantmanagement (dat ziet op de handhaving bij bedrijven).

Het Douanewetboek van de Unie (DWU) kent complexe douaneformaliteiten en -procedures die uitgaan van individuele transacties: bedrijven moeten een aangifte of een bericht verzenden voor elke goederenbeweging en elke wijziging van de douanestatus van een individueel goed. Bij de huidige omvangrijke goederenvolumes leidt dit tot miljoenen aangiften en berichten per dag. Met als gevolg een enorme administratieve last voor bedrijfsleven en Douane. Ook al omdat fouten snel zijn gemaakt bij zo veel aangiften en berichten. Bovendien is er sprake van een groot beslag op de IV-capaciteit van bedrijven en de Douane, aangezien bijna alle douaneprocedures digitaal zijn.

De Douane moet haar handhaving moderniseren, gezien de grote goederenvolumes, aantal aangiften, nieuwe handelsvormen (e-commerce), digitalisering van wereld van de logistiek en de EU die steeds meer eisen stelt aan de handhaving.

Complex IT-landschap en overvol IV-portfolio. De enorme complexiteit van het IT-landschap en het overvolle IV-portfolio zijn de belangrijkste knelpunten wat betreft onze IV-voorzieningen. Onze vraag naar IV-capaciteit, ook voor onderhoud en beheer, overstijgt het aanbod fors. De implementatie van wetgeving heeft topprioriteit en staat daarmee vernieuwing en innovatie in de weg. De druk op de IV-organisatie neemt toe om versneld ICT-oplossingen op te leveren. Dit gaat ten koste van de continuïteit en kwaliteit van de IV-dienstverlening.

Wervingsvraagstuk. De Douane staat nu en de komende jaren voor een forse wervingsinspanning. Deze houdt verband met de – toenemende – uitstroom van ervaren medewerkers en het beperkte absorptievermogen van de organisatie (het vermogen om nieuwe medewerkers te werven, op te leiden en te begeleiden). Zo hebben we een tekort aan docenten voor onze startopleidingen. Verder zien we de arbeidsmarkt krappere worden, waardoor vacatures moeilijker te vervullen zijn. Dit speelt vooral bij IT-personeel, data-analisten en registeraccountants.

Bescherming medewerkers met toegang tot systemen. De Douane wil medewerkers beschermen tegen ongewenste invloeden van buitenaf. Een van de meest urgente knelpunten is het beschermen van onze mensen die toegang hebben tot systemen, zodat informatie niet in verkeerde handen kan vallen. Zoals medewerkers met toegang tot systemen voor de selectie van containers voor controle, die relatief kwetsbaar zijn door hun

specifieke informatiepositie. Daarom is het van belang dat onze systemen worden gemonitord, gelogd en waar nodig worden aangepast, bijvoorbeeld door kritisch te kijken naar inzagemogelijkheden en functionaliteiten. Dit vraagt echter om vergaande ICT-aanpassingen, die gezien de huidige beperkte capaciteit niet voor alle systemen op korte termijn te realiseren zijn.

Versterkte screening. Gezien de risico's die gepaard gaan met de uitvoering van hun functie wil de Douane al haar medewerkers op een passende manier screenen. De huidige cao biedt een grondslag voor periodieke screening. Momenteel kennen wij een vorm van periodieke screening voor ongeveer 3.000 medewerkers (BOA en VGB), en onze ambitie is om de doelgroep verder uit te breiden. Daartoe wordt er eerst een evaluatie van de periodieke VOG uitgevoerd. Ook zal er extern onderzoek plaatsvinden naar het juiste screeningsniveau behorend bij elke functie. Daarna wil de Douane toe naar een situatie waarin continu wordt gescreend. Echter realisatie van continue screening is nog ver weg, mede omdat we hiervoor afhankelijk zijn van de Rijksbrede CAO en van het standpunt van de vakbonden.

Centrale regie. Wij willen binnen onze organisatie het bewustzijn ten aanzien van integriteit en corruptierisico's en -signalen vergroten. Daarvoor is het cruciaal dat we enerzijds meer kennis over de modus operandi van de criminele wereld verwerven en anderzijds lessen trekken uit incidenten in bredere zin. Onze ambitie is dan ook om alle aanwezige kennis op één punt binnen de Douane te laten samenkomen. Van daaruit kunnen we vervolgens organisatiebreed leren en onze integriteits- en corruptieaanpak continu verbeteren

Gegevensdeling. De Douane dient zorgvuldig om te gaan met (fiscale) gegevens van bedrijven: er zijn wettelijke kaders voor informatiedeling en –verwerking en er is de fiscale geheimhoudingsplicht van douanemedewerkers die is vastgelegd in het Douanewetboek van de Unie (DWU). Tegelijkertijd kadert dit de mogelijkheden tot gegevensdeling in, terwijl verdere gegevensdeling wel een positieve bijdrage kan leveren bij de aanpak van ondermijnende criminaliteit, bijvoorbeeld rondom mogelijkheden voor structurele informatiedeling met ketenpartners. Momenteel kan er alleen op verzoek informatie worden gedeeld. Het is wenselijk om ook op structurele basisinformatie uit te kunnen wisselen met relevante stakeholders. Het is bijvoorbeeld niet mogelijk om gegevens te delen die naar een persoon of onderneming herleidbaar zijn wanneer door de politie een verkennend onderzoek wordt uitgevoerd. Voor de politie potentieel belangrijke (fiscale) informatie over de in-, uit- en doorvoer van goederen en de bedrijven die zich hiermee bezighouden, kan hierdoor niet worden gedeeld. Dit gaat ten koste van de effectiviteit van voor de bestrijding van drugscriminaliteit essentiële verkennende opsporingsonderzoeken.

Hoe gaan we ermee om? De Douane is, via het ministerie van Financiën, reeds betrokken bij een aantal wetsinitiatieven. Deze hebben het doel om informatiedeling tussen Douane en ketenpartners te verruimen. De voorgenomen Wet gegevensverwerking door samenwerkingsverbanden (WGS) zal de mogelijkheden tot informatiedeling verruimen. De Douane is, via het kerndepartement van het ministerie van Financiën, reeds betrokken bij het aanpassen van de Algemene douanewet met het doel om informatiedeling tussen douane en ketenpartners te verruimen. Het streven is dit jaar nog het wetsvoorstel naar de Kamer te versturen.

Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA)

Eerste Stand

Datum: Juli 2023

Het COA ervaart de volgende knelpunten:

1. Capaciteit van voldoende kwaliteit

Het tekort aan reguliere, structurele opvangplekken. Het leidt tot een te hoge bezettingsgraad op locaties, met gevolgen voor de leefbaarheid en veiligheid op of rond locaties. Het zorgt ervoor dat de inzet van noodopvanglocaties en locaties voor crisisnoodopvang vooralsnog noodzakelijk blijft. Hierdoor is het niet altijd en overal mogelijk om iedere asielzoeker menswaardige opvang en begeleiding aan te bieden die voldoet aan onze kwalitatieve standaarden. Het tekort aan structurele plekken leidt bovendien tot vele verhuizingen, ook van kinderen. Tevens zorgt het voor veel maatschappelijke onrust door het openen en sluiten van locaties.

In de noodlocaties kan veelal niet de kwaliteit van verblijf en begeleiding worden geboden die het COA wel kan bieden in reguliere locaties. Ook worden asielzoekers voortdurend verplaatst worden.

Wat is er nodig?

- Een stabiel opvanglandschap.

Om de kwaliteit van de opvang te borgen is het noodzakelijk dat er een stabiel opvanglandschap is, met veel vaste (reguliere) opvangplekken zodat beter kan worden meebewogen met de wisselende aantallen asielzoekers die naar Nederland komen.

Om tot een stabiel opvanglandschap te kunnen komen zal de financiering van het COA hierop moeten zijn ingericht.

- Een efficiënt werkende asielketen

Het aantal opvangplekken dat nodig is wordt bepaald door instroom, doorstroom en uitstroom. Factoren waar het COA maar zeer beperkt invloed op heeft.

Capaciteitsproblemen bij de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND), bij de Afdeling Vreemdelingenpolitie, Identificatie en Mensenhandel en bij de Dienst Terugkeer en Vertrek hebben direct gevolgen voor het COA. Niet alleen het COA maar ook onze partners in de asielketen moeten kunnen meebewegen met wisselende aantallen asielzoekers die een aanvraag tot verblijf indienen. Ook daarom is een stabiel gefinancierde IND in het belang van het COA.

- Geen doelgroepbeperking

Het COA heeft het uitgangspunt dat een locatie in een gemeente alleen in gebruik wordt genomen wanneer het gemeentebestuur hiermee heeft ingestemd. Met vrijwilligheid als basis. Het COA is afhankelijk van deze instemming voor het beschikbaar hebben van opvangplekken. Het is voor het COA belangrijk dat gemeenten aan deze instemming geen voorwaarde van doelgroep-beperkingen verbinden. Regelmatig wordt de instemming van

een gemeente afhankelijk gemaakt van de wens om opvangplekken alleen beschikbaar te stellen voor bepaalde groepen asielzoekers.

2. Alleenreizende kinderen en jongeren

Er zijn onvoldoende kleinschalige kwalitatieve opvangplekken beschikbaar om alleenreizende kinderen en jongeren opvang en begeleiding aan te kunnen bieden die aan onze standaarden voldoen.

Het aantal alleenstaande kinderen en jongeren dat door het COA moet worden opgevangen neemt fors toe. Naast voldoende opvangplekken staat ook de begeleiding van alleenreizende kinderen en jongeren onder druk. Het blijft een uitdaging om steeds voldoende gekwalificeerd personeel beschikbaar te hebben. Naast voldoende opvangplekken staat ook de begeleiding van alleenreizende kinderen en jongeren onder druk. Het blijft een uitdaging om steeds voldoende gekwalificeerd personeel beschikbaar te hebben.

Wat is er nodig?

- Voldoende kleinschalige locaties voor alleenreizende kinderen en jongeren
- Onderwijs

Het onderwijs moet ook passend zijn. Dit brengt bijvoorbeeld mee dat wanneer jongeren niet in Nederland mogen blijven het onderwijs niet in het Nederlands wordt gegeven.

3. Participatie

Er zijn onvoldoende mogelijkheden voor asielzoekers om vanaf het begin van het verblijf in de opvang te kunnen participeren in de samenleving.

Meedoen is belangrijk voor zowel de toekomst van mensen die mogen blijven als voor zij die terug moeten. Bovendien is wachten zonder concreet perspectief heel slecht voor het welzijn. Asielzoekers kunnen bijdragen aan de plaatselijke samenleving en economie en participeren in de huidige, krappe arbeidsmarkt. Wanneer daar de ruimte toe wordt geboden. Werk levert een belangrijke bijdrage aan de integratie van nieuwkomers. Het COA heeft daarnaast in 38 locaties een Meedoenbalie ingericht. Hier kunnen bewoners terecht voor een divers participatie-aanbod, zoals vrijwilligerswerk, sport en recreatie. Het COA werkt hier samen met de lokale vrijwilligerscentrale, de gemeenten, werkgevers en lokale (maatschappelijke) organisaties.

Wat is er nodig?

- Ruimere mogelijkheden voor asielzoekers om betaald werk te mogen verrichten en aldus het afschaffen van het verbod voor asielzoekers om meer dan 24 weken in een jaar betaald werk te verrichten. Ook burgemeesters en wethouders pleiten hier voor.
- Meer mogelijkheden (waaronder ook financiële) om alle kansrijke asielzoekers vroegtijdig taallessen aan te bieden.
- De (structurele) beschikking op iedere locatie van een Meedoenbalie.
- Versnelling van de inschrijving in de Basisregistratie Personen en daarmee sneller verkrijgen van een Burgerservicenummer.

4. Uitstroom

Vergunninghouders verblijven te lang, in afwachting van huisvesting in een gemeente, in de opvang van het COA.

Wat is er nodig?

- Het is noodzakelijk dat er tijdig meer woonruimte beschikbaar komt voor vergunninghouders.
- Creatieve opties zijn hierbij nodig, zoals (varianten van) tussenvoorzieningen, zoals doorstroomlocaties
- Het gesprek moet plaatsvinden over de rollen, taken en verantwoordelijkheden die betrekking hebben op het verblijf van vergunninghouders

5. Terugdringen van overlast

Een kleine groep bewoners zorgt voor veel en ernstige overlast. Het doet de vraag ontstaan of een opvanglocatie wel voor iedere asielzoeker de juiste plek is.

We constateren dat bewoners die lang moeten wachten, en in een onzekere situatie verkeren, onrustig en prikkelbaar worden. Ook is te zien dat veel overlast wordt veroorzaakt door bewoners die weinig kans maken op verblijf in Nederland. We zien daarnaast dat veel en ernstige overlast wordt veroorzaakt door asielzoekers met psychiatrische of ernstige psychische problemen of door verslaafde asielzoekers.

Wat is er nodig?

- Meer behandelcapaciteit binnen de IND. Zowel een verlaging van de duur van de asielprocedure als het terugbrengen van de wachttijden, en daarmee van de onzekerheid bij bewoners, hebben een positief effect op de omvang van de overlast.
- Duidelijke grenzen stellen aan de opvang en daarmee bepalen welke groepen wel en niet thuishoren in de opvang

Spreidingswet:

Het COA heeft alle gemeenten hard nodig om voldoende, langdurige en kwalitatief volwaardige opvangplekken beschikbaar te hebben. Dat lukt helaas niet altijd meer op basis van vrijwilligheid. Het wetsvoorstel 'Wet Gemeentelijke taak mogelijk maken asielopvangvoorzieningen' (de Spreidingswet) vormt een belangrijke én noodzakelijke stap en een onderdeel van een breder pakket aan maatregelen, om te komen tot een stabielere opvanglandschap.

Nederlands Register Gerechtelijk Deskundigen (NRGD - 1)

Eerste Stand

Datum: Juli 2023

In 2022 is er opnieuw een rechterlijke dwaling aan het licht gekomen waarbij onderzoeken van rapporteurs een cruciale rol hebben gespeeld. Voor het NRGD benadrukt dit het belang van goede kwaliteitsborging van alle deskundigen die werken in de forensische keten. Goede kwaliteitsborging is ook afhankelijk van een goede wettelijke borging.

Het NRGD heeft in 2022 een bijdrage geleverd aan de discussie rond de modernisering van het Wetboek van Strafvordering daar waar het gaat over de deskundigenregeling. Dit heeft een doorloop in 2023. De deskundigenregeling in het Wetboek van Strafvordering is de

wettelijke basis voor het besluit register in strafzaken en daarmee het fundament voor kwaliteitsborging van deskundigen in het strafrecht. Om de kwaliteit van deskundigen te kunnen blijven borgen, is het van belang dat het wettelijke kader het NRGD daar ook de mogelijkheid toe blijft geven. *In dat kader acht het NRGD het van belang wettelijk te borgen dat interpretatief onderzoek in alle gevallen door objectief gekwalificeerde deskundigen wordt gedaan.* Daartoe is het van belang dat onderscheid gemaakt wordt tussen feitelijk onderzoek en interpretatief onderzoek.

In het belang van de rechtspraak zou, daar waar het gaat om interpretatief onderzoek, een registratie in, dan wel certificering door, het NRGD een vereiste moeten zijn. Dit zou in ieder geval moeten gelden voor alle deskundigheidsgebieden die door het NRGD zijn opengesteld. Het NRGD hoopt de borging van kwaliteit van deskundigen onder de aandacht te krijgen. *Actieve betrokkenheid van wetgeving en beleidsmakers en steun in het genoemde wetgevingstraject rondom de deskundigenregeling is daarbij essentieel.*

Nederlands Register Gerechtelijk Deskundigen (NRGD - 2)

Tweede Stand

Datum: Mei 2024

In deze tweede stand benoemt de NRGD wederom de rechterlijke dwaling die in 2022 aan het licht is gekomen. Ze benadrukken hiermee nog een keer het belang van goede kwaliteitsborging voor professionals uit de forensische keten. In Nederland ontbreekt het volgens het NRGD nog steeds aan een dergelijke kwaliteitsborging.

Nederlands Forensisch Instituut (NFI - 1)

Eerste Stand

Datum: Mei 2023

Er zijn 4 belangrijke uitdagingen.

1. **Robuuster onderzoeksveld.** Om het forensisch onderzoeksveld robuuster te maken ziet het NFI een rol voor meerdere (commerciële) aanbieders van forensisch onderzoek. Het is daarbij belangrijk dat het NFI op alle gebieden een minimale stroom van onderzoeken behoudt om te allen tijde een basisproductie voor de partners te kunnen garanderen, om accreditatie, kwaliteit en kennis te borgen en om op de betreffende gebieden te kunnen blijven innoveren en automatiseren. Het NFI is met de partners in de strafrechtketen in gesprek om – naast de benodigde basisproductie bij het NFI - te komen tot een doelmatige verdeling van onderzoek. Daarnaast dient met de toename van andere partijen in het onderzoeksveld, te worden geborgd dat informatie beschikbaar komt en blijft voor de ketenpartners
2. **Structurele financiering Hansken.** Steeds meer opsporingsdiensten in binnen- en buitenland maken gebruik van het digitale platform Hansken om de groeiende

hoeveelheden digitale data te kunnen doorzoeken en analyseren. De doorontwikkeling van Hansken is van belang om ondermijnende, zware criminaliteit te kunnen blijven aanpakken, en dat vereist continuïteit en stabiliteit met structurele financiering. Met het aflopen van het programma Hansken per 1 juli 2023, stopt ook een deel van de financiering van Hansken. Hiermee is de vernieuwing van Hansken onder druk komen te staan. Het NFI is hierover in overleg met de partners en departement.

3. **Stabiele financiering ketensamenwerking.** Om makkelijker en veiliger informatie uit te kunnen wisselen tussen de rechtspraak, de politie, het OM en het NFI, moeten de systemen en onderliggende processen op elkaar worden aangepast. Daarnaast wordt het beschermen van de gegevens steeds belangrijker, evenals de wens om versterking aan te brengen op het gebied van privacy, security, ethiek en transparantie. Hier staan in veel gevallen echter geen structurele middelen (geld en capaciteit) tegenover, terwijl dit vaak wel nodig is. Dit vraagt om een stabiele meerjarige financiering inclusief een structurele financiering voor het beheer
4. **Bewegingsruimte.** Het NFI heeft, als agentschap van het ministerie van Justitie en Veiligheid en als internationaal kennis en expertisecentrum op het gebied van forensisch onderzoek, een eigen verantwoordelijkheid om relevant te zijn en te blijven. Het NFI is in gesprek met het departement en de partners over rolverdeling en mandaten. Belangrijk punt hierbij is de eigen ruimte voor het NFI. Continu innoveren en kennis vergaren is essentieel om relevant te zijn en te blijven en het NFI heeft de expertise en samenwerkingsnetwerken in huis om hier de noodzakelijke eigen afwegingen en keuzes in te maken

Naast het robuuster en toekomstbestendig maken van de eigen IV, zijn politie, OM en NFI gestart met de realisatiefase van het 'programma Effectieve IV-keten FO' binnen de forensische keten, zodat forensische data en informatie sneller en slimmer uitgewisseld kunnen worden. De keteninformatisering vereist dat de systemen en onderliggende processen van NFI, politie, OM en Rechtspraak op elkaar aangepast worden om makkelijker en veiliger informatie uit te kunnen wisselen. De verschillen in het IV-landschap en de aard van de organisaties, bemoeilijken de afstemming tussen de organisaties. De prioriteiten en snelheden kunnen verschillen. Dit blijft een uitdaging. Het begint bijvoorbeeld met het laten aansluiten van de terminologie. De politie, het OM en het NFI hebben op het gebied van de forensische opsporing een gezamenlijk begrippenkader ontwikkeld. Dat helpt om elkaar beter te verstaan. Het beschermen van de gegevens wordt daarnaast steeds belangrijker, evenals de wens om versterking aan te brengen op het gebied van privacy, security, ethiek en transparantie. Hier staan in veel gevallen echter geen structurele middelen (geld en capaciteit) tegenover, terwijl dit vaak wel nodig is. **De noodzaak om systemen beter aan te laten sluiten, vraagt om een stabiele meerjarige financiering.**

De huidige krapte op de arbeidsmarkt maakt het voor veel organisaties en dus ook voor het NFI uitdagend om tijdig het benodigde extra personeel te werven, ook voor de benodigde IV-ontwikkelingen.

Nederlands Forensisch Instituut (NFI - 2)

Tweede Stand

Datum: Mei 2024

Kostenstijging

In deze tweede stand noemt het NFI vier knelpunten. Het eerste knelpunt betreft kostenstijging. Een voorbeeld is nieuwe wet- en regelgeving die geïmplementeerd moet worden of stijgende energieprijzen. Er ontbreekt een stabiele financiering om bijvoorbeeld het ICT-systeem te verbeteren. Het NFI heeft onderzoek gedaan naar waar eventuele kosten verlaagd kunnen worden, maar hier is weinig ruimte in gevonden. Daarnaast is met het WAU afgesproken dat het NFI meer betrokken wordt bij het in kaart brengen van consequenties van bepaald beleid voor de uitvoering, wat sindsdien ook meer gebeurt volgens het NFI. Ook roept het NFI op tot het eerder beschikbaar maken van gelden en waar mogelijk het meerjarig toepassen hiervan. Het NFI zegt verder in gesprek te zijn met het departement over het toch financieren van benodigde investeringen.

Digitale transformatie en toegankelijkheid van forensische data

Ook in forensisch onderzoek gaat AI een steeds grotere rol spelen. Deze data moet beschikbaar worden voor de gehele keten. Dat is nu nog onvoldoende het geval. De hoeveelheid data wordt steeds groter en de toegang steeds ingewikkelder. Met de komst van het onderzoeksprogramma 'Justicelink' zet het NFI hier deels op in. Er wordt opgeroepen om afspraken te maken over het delen van data. Andere partijen moeten ook meer investeren in het beschikbaar stellen van data.

Krapte op de arbeidsmarkt

Ook voor het NFI heeft de arbeidsmarktkrapte negatieve gevolgen. Er is meer gekwalificeerd personeel nodig. Door een aantrekkelijke werkgever te blijven probeert het NFI hieraan bij te dragen. Ook werkt de organisatie samen met hogescholen en universiteiten, om zo al studenten kennis te laten maken met het NFI. Daarnaast zet de organisatie ook in op verdere automatisering van werkprocessen. Verder blijft de organisatie zich inzetten voor een gezonde werkcultuur. Het tegengaan van grensoverschrijdend gedrag is hierbij een belangrijk punt. In het onboarding programma voor nieuwe medewerkers is er bijvoorbeeld aandacht voor diversiteit en gelijkheid. Van ketenpartners heeft het NFI nodig dat er in kaart wordt gebracht welk personeel er in de toekomst nodig is.

(Belemmeringen in) Publiek-private samenwerking

De samenwerking met de private sector is belangrijk voor de gehele keten. De NFI wil hier meer op inzetten. Hierover zijn zij in gesprek met het departement. Het belang hiervan wordt door het departement ook onderkend. Over de manier waarop dit gerealiseerd kan worden zijn nog wel verschillen.

Fysiek

Nationaal Coördinator Groningen (NCG)

Eerste Stand

Datum: Juni 2023

In de Stand van de Uitvoering kijkt NCG nadrukkelijk naar zichzelf: wat kan en moet er beter? Er is de afgelopen tijd geluisterd naar bewoners, politiek en bestuur. Het luisteren stopt niet met dit document, maar gaat altijd door. NCG staat ook open voor suggesties. NCG zet, samen met iedereen die een rol heeft in de versterking en die naast de bewoner wil staan, de schouders onder een betere versterkingsopgave. Daarom staat in dit stuk ook wat NCG van anderen nodig heeft om goed invulling te kunnen geven aan haar rol. Soms gaat dat om meer flexibiliteit in wet- en regelgeving of het regelen van vergunningen en nutsvoorzieningen of wijkvisies. Soms is het juist een roep om meer stabiliteit en duidelijkheid. De anderen zijn maatschappelijke organisaties en de landelijke en regionale overheden, zowel ambtelijk als politiek.

Bewoner

NCG wil de versterkingsopgave goed uitvoeren. Ook het herstel van vertrouwen van de bewoners in de overheid is belangrijk. NCG wil hiervoor beter en met aandacht voor de leefomgeving en persoonlijke omstandigheden luisteren naar de bewoners. Om de versterking goed uit te voeren, moet NCG haar bedoelde plaats naast de bewoners innemen.

Wet- en regelgeving

Het PEAG-rapport laat zien dat wet- en regelgeving te vaak onvoldoende in het belang van bewoners heeft gewerkt. Technisch ingestoken, detaillistische regelgeving sloot onvoldoende aan bij de maatschappelijke problemen die ermee moeten worden aangepakt. Bij toepassing in de praktijk pakten wet- en regelgeving soms onbedoeld nadelig uit voor bewoners. In het verleden zijn ze soms zonder NCG ontwikkeld, laat staan dat bewoners hierbij betrokken zijn. Dit belemmerde de uitvoering en stond maatwerk in de weg. Juist maatwerk is belangrijk in een opgave die het thuis van zoveel mensen raakt.

Wat is er nodig?

NCG is in gesprek met het beleidsministerie over een helder en stabiel hoofddoel. Samen met bewoners maakt NCG de uitvoeringsregels en toetst NCG of regels aansluiten bij de uitvoering voor ze ingaan. Zo kan NCG veranderen wat nodig is om naast de bewoner te staan. NCG doet wat nodig is om haar hoofdtaak te vervullen. Waar problemen zijn wordt gezocht naar oplossingen. Als NCG hiervoor moet afwijken van wat haar theoretisch is opgedragen, communiceert NCG hier open over en informeert NCG de betrokken partijen. Het gesprek met de bewoner gaat vooraf aan het plan dat NCG maakt. Hiervoor heeft NCG vertrouwen en ruimte nodig van politiek en beleid: ruimte voor de uitvoering. Eigenlijk is dit

vooral ruimte voor de bewoner. De roep vanuit politiek en beleid om maatwerkoplossingen, kunnen we beter in de uitvoering realiseren dan in regels en beleid.

Bestuurlijke spaghetti

Het bestuursmodel in het gasdossier in het algemeen en in de versterking specifiek is ingewikkeld. In dit bestuursmodel zijn veel overheden en organisaties betrokken. NCG werkt samen met iedereen die het- zelfde doel nastreeft: een veilig Groningen. Met als uitgangspunt naast de bewoner staan.

Wat is er nodig?

NCG heeft een centrale positie in het bestuursmodel van de versterkingsopgave. Vanuit deze rol, faciliteert NCG alle partijen die een bijdrage leveren aan het versterken van gebouwen in Groningen. NCG stuurt de versterking aan en voert deze uit. Hierbij kan NCG rekenen op beleidsondersteuning vanuit het beleidsdepartement, de provincie en de gemeenten.¹⁵ EZK zorgt voor faciliterende wet- en regelgeving. Provincie en gemeenten zorgen dat vergunningen, beleid (dorpsvisies) en kaders over ruimtelijke ontwikkeling op tijd beschikbaar zijn, zodat NCG haar werk ook op tijd kan oppakken.

Snelle besluitvorming en verantwoording achteraf kunnen leiden tot (meer) onrechtmatigheden. Een overheidsorganisatie hoort onrechtmatigheden tot een minimum te beperken en gemaakte keuzes altijd te kunnen uitleggen en bestede middelen te kunnen verantwoorden. De NCG neemt haar verantwoordelijkheid, maar hecht eraan hier ook te wijzen op de gedeelde verantwoordelijkheid voor de beleidsmakers en andere partners die de vernieuwde aanpak ondersteunen.

15 Kabinet, 'Nij begun: op weg naar erkenning, herstel en perspectief', 25 april 2023
Om naast de bewoner te kunnen staan hebben overheden elkaar nodig. De bewoner in samenwerking tegemoet treden, vraagt om betere verbindingen tussen NCG en IMG. Maar uiteraard ook met andere organisaties en overheden. Niet de formele rollen en taken zijn hierbij het uitgangspunt, maar de bewoners en hun recht op een veilig thuis en een goed toekomstperspectief.

NCG heeft behoefte aan rust en stabiliteit op het gebied van de bredere beleidskaders van de versterkingsopgave. Hierdoor gaat de aandacht niet meer uit naar de rollen, verantwoordelijkheden en belangen van betrokken organisaties, maar naar de bewoners, hun huizen, woningen en werkplekken en hun toekomstperspectief.

Nederlandse Emissieautoriteit (NEa - 1)

Eerste Stand

Datum: Mei 2023

NEA geeft vergunningsrechten af en wijst emissierechten toe. Het IT-landschap is niet complex. Dit is direct in de uitvoeringspraktijk belegd. Dat biedt een goede basis. NEA gebruikt signalen vanuit de uitvoering en toezicht om het systeem te verbeteren en geven we door aan beleid en politiek. We zijn in goed overleg met de ministeries over het beleid en wetgeving en de gevolgen daarvan. We zien dat de instrumenten werken. Emissies dalen en de inzet van hernieuwbare energie groeit.

Knelpunten:

Stapelning van instrumenten op dezelfde installaties geeft onnodig complexe uitvoering en naleving We zien dat om goede redenen de ambities in het klimaatbeleid stijgen, zowel nationaal als in Europa. Maar het gevolg is ook dat bedrijven te maken krijgen met steeds meer verschillende regels die ‘gestapeld’ min of meer hetzelfde doel nastreven. Het EU ETS bijvoorbeeld is een systeem met veel regels en procedures. Er bestaan regels voor de gratis toewijzing van emissierechten, voor het opstellen van een plan voor monitoring van de uitstoot, voor de rapportage van emissies. Nederland heeft in de sectoren die verplicht meedoen aan het ETS een aantal maatregelen genomen bovenop het EU ETS, zoals de CO₂-heffing in de industrie. Soms kunnen er goede redenen zijn om bij hogere ambities nieuwe instrumenten toe te voegen. Maar niet altijd. We adviseren daarom om eerst te bekijken of een ambitieuzere inzet van bestaande instrumenten – door bijvoorbeeld het verhogen van streefwaarden, heffingsprijzen – niet ook de gewenste doelen kan bereiken. Dit maakt het zowel voor uitvoeringsorganisaties als bedrijven beter uitvoerbaar.

Consistentie van het beleid en regelgeving staan te vaak op de tocht

We zijn actief op een terrein waarvan we weten dat beleid in ontwikkeling is. Een hoger ambitieniveau, dat ook haalbaar is, helpt bedrijven. Maar marktinstrumenten moeten ook consistent zijn en gericht zijn op de langere termijn. Bijstellingen zetten deze consistente lijn onder druk. Gebrek aan consistentie en beleidszekerheid is een van de meest gehoorde geluiden uit de doelgroep. Het bemoeilijkt investeringsbeslissingen en staat innovatie in de weg. Juist in de industrie en het transport is investeren in innovatie van belang. De doelpalen steeds verzetten helpt dan niet. Hierbij geldt dat grotere bedrijven makkelijker de ruimte weten te vinden om de systematiek te benutten dan kleinere bedrijven. Capaciteit en informatiepositie zijn hierbij verschillend, leidend tot verschillen in marktpositie. De NEa ziet ook onbedoelde overtredingen, als een gevolg van de complexiteit; dit kan ontmoedigend werken.

De innovatieve werkelijkheid past niet altijd in de mal van de regelgeving

Het doel van de klimaatwetgeving waar de NEa uitvoering aan geeft is het bereiken van emissiereducties en meer inzet van hernieuwbare energie. Daarvoor is ook innovatie nodig. Helaas sluit de letter van de wet nooit volledig aan op de uitvoeringpraktijk. Innovaties botsen wel eens met een strikte uitleg van de wet. Dat vraagt om actie van de NEa als uitvoerder en toezichthouder. Op de eerste plaats vanuit het beschreven doel van regelgeving heel goed kijken welke ruimte voor interpretatie mogelijk is. Maar het kan ook betekenen dat we vanuit onze signalerende rol met de ministeries contact opnemen om te kijken of regelgeving aangepast kan worden.

Nederlandse Emissieautoriteit (NEa - 2)

Tweede Stand

Datum: Mei 2024

De tweede stand van de NEa betreft een beknopte update van de vorige stand. De NEa geeft aan positieve resultaten te zien als het gaat om de maatschappelijke impact en publieke waarde die ze nastreven. In 2023 wordt er ook een stijging gezien van de impact van de handel in CO2-emissierechten en de inzet van hernieuwbare brandstofeenheden. Daarnaast is het ook gelukt om de regeling voor energie voor vervoer een groter deel van de geleverde brandstoffen van de Nederlandse vervoersmarkt uit hernieuwbare bronnen te laten bestaan. Deze twee voorbeelden leveren een positieve bijdrage aan de (inter)nationale klimaatdoelstellingen.

Echter, blijft er een aandachtspunt liggen in het halen van emissiereductiedoelen. Het is van belang dat bedrijven binnen de gestelde limieten blijven. Er is gezien door de NEa dat het naleefgedrag in 2023 hoog is geweest.

Door internationale ontwikkelingen op het gebied van klimaat heeft het NEa in 2023 een aantal nieuwe taken opgepakt. Om te bepalen of het NEa een nieuwe taak verantwoord kan uitvoeren is er een afwegingskader. Hierbij wordt onder andere gekeken of de taak aansluit bij de missie van het NEa. Het afgelopen jaar heeft laten zien dat NEa dit afwegingskader opnieuw moet beoordelen, omdat het van belang is dat het aantal nieuwe taken niet te veel toe gaat nemen. Het gebruiken van bestaande instrumenten om de gestelde doelen te bereiken zal altijd voorgaan op het gebruiken van nieuwe instrumenten hiervoor. NEa pleit vooral voor eenvoudigere en makkelijk uitvoerbaardere instrumenten. Beleidsmakers zijn alleen niet altijd in staat deze adviezen te implementeren. Om die reden wil het NEa haar rol als signaalgever nog krachtiger invullen in 2024.

Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW)

Eerste Stand

Datum: November 2023

IenW heeft bewust de keuze gemaakt om *één gebundelde Stand namens het ministerie* op te stellen, om zo de volle omvang van het IenW-domein te laten zien. Deze Stand omvat het Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut (KNMI) en Rijkswaterstaat (RWS) (de agentschappen), Airport Coordination Netherlands (ACNL), de Autoriteit Nucleaire Veiligheid en Stralingsbescherming (ANVS), het Centraal Bureau Rijvaardigheidsbewijzen (CBR), het IBKI, de Luchtverkeersleiding Nederland (LVNL), de Nationale en Internationale Wegvervoer Organisatie (NIWO), en de Dienst Wegverkeer (RDW) (de zelfstandige bestuursorganen); en ProRail (beleidsdeelneming).

Bijzonder is dat IenW per organisatie steeds een beleidsreactie geeft.

Rode draden uit de inbreng van de organisaties

De uitvoering van de taken en opdrachten van onze uitvoeringsorganisaties is de laatste jaren een steeds grotere uitdaging. In deze rapportage vertellen zij dat zij

onder meer aanlopen tegen schaarste aan personeel, middelen en grondstoffen. Tegelijkertijd moeten zij bij de uitvoering van taken rekening houden met diverse wettelijke eisen, zoals die rondom gegevensbescherming en de uitstoot van stikstof. Tevens maken verouderde en elkaar overlappende wetsbepalingen het er ook niet eenvoudiger op.

Omgang met wijzigend beleid

Uit deze Stand blijkt dat de uitvoeringsorganisaties geregeld te maken hebben met beleid dat conflicterend is ten opzichte van de uitvoeringstaken. Zo vormen de verplichtingen rondom stikstofuitstoot voor met name het infra-domein (RWS en ProRail) een uitdaging. Maar ook de doelstelling om vluchten rond Schiphol te verminderen, waarmee de overlast voor omwonenden en uitstoot van schadelijke stoffen beperkt kan worden, heeft directe gevolgen voor de werkdruk bij ACNL en LVNL. Eisen zoals die ten aanzien van stikstof, milieu en arbeidsomstandigheden, kunnen spanning zetten op beleidsdoelen in het infra-domein. Dit maakt het werk in de uitvoering complex, zowel in het eigen fysieke werk, als in de samenwerking of communicatie naar buiten (medeoverheden, inwoners, ondernemers, en anderen). De uitvoeringsorganisaties en het ministerie zoeken hiervoor naar oplossingen, waarbij bijvoorbeeld prioriteit wordt gegeven aan onderhoud in plaats van de aanleg van weg- en vaarwegprojecten. Steeds moeten hierbij afwegingen worden gemaakt tussen de beleidsdoelen en kerntaken van de uitvoeringsorganisaties en andere belangen. Het is van belang dat deze vervolgens worden vertaald in eenduidige wetgeving en uitvoerbaar beleid, waarmee de noodzakelijke houvast kan worden geboden aan de uitvoeringsorganisaties.

Uitvoerbaarheid van sectoraal beleid, generieke wetgeving en maatwerk

Uit deze Stand komt ook naar voren dat de inhoud van het beleid niet altijd helder genoeg is geformuleerd, dat uitvoeringsorganisaties kaders voor bepaalde taken missen of dat bestaande kaders zijn ingehaald door de realiteit waarin de uitvoeringsorganisaties zich bevinden. In een aantal gevallen wordt daar door het ministerie al actie op ondernomen, maar in sommige gevallen vragen de uitvoeringsorganisaties om aanvullende inspanning van lenW en andere onderdelen van de Rijksoverheid. Daarnaast vraagt generieke (rijksbreed geldende) wetgeving ten aanzien van openbaar bestuur (zoals AVG en Woo) veel aanpassingsvermogen van uitvoeringsorganisaties. Voor kleinere uitvoeringsorganisaties is dit een extra uitdaging: zij moeten aan dezelfde eisen voldoen maar hebben daarvoor vaak een relatief beperkte capaciteit. Ook leeft bij sommige uitvoeringsorganisaties de indruk dat bij de besluitvorming over generieke wetgeving niet altijd rekening wordt gehouden met die uitvoeringslast buiten het eigen departement, en worden zij hierover niet altijd tijdig betrokken. Dit alles geldt nog sterker voor Europese richtlijnen en verordeningen.

Samenwerking beleid en uitvoering en het betrekken van inwoners en ondernemers

Uit deze Stand blijkt verder dat de samenwerking tussen beleid en uitvoering (en de eigenaar) steeds beter gaat. Verdere verbetering is mogelijk door uitvoeringsorganisaties vaker en vroegtijdig te betrekken bij de beleidsvoorbereiding. Zo kan meer rekening worden gehouden met de uitvoerbaarheid van beleid, de context waarin uitvoeringsorganisaties hun werk doen, en de leefwereld van inwoners en ondernemers. Binnen lenW wordt dit herkend – zie bijvoorbeeld de brief over de lenW Tussenbalans omgang met burgers en bedrijven - en het is de inzet van lenW om uitvoeringsorganisaties maar ook inwoners en ondernemers continu te laten meedenken over de vormgeving van beleid en hoe dat

bijdraagt aan maatschappelijke doelstellingen. Het toepassen van het Beleidskompas en bestaande toetsen op de uitvoerbaarheid, zoals de uitvoerbaarheidstoets en de invoeringstoets, kunnen hieraan bijdragen en hiermee de dienstverlening aan burgers en bedrijven verbeteren.

Schaarste aan personeel en middelen

Tot slot blijkt uit deze Stand dat de krapte op de arbeidsmarkt voor veel uitvoeringsorganisaties van IenW een uitdaging vormt. Daarbij gaat het met name om een tekort aan technische vakmensen en om operationeel en kantoorpersoneel. Naast schaarste aan personeel wordt ook schaarste aan middelen benoemd. Deze en andere vormen van schaarste verlangen van het ministerie van IenW om samen met de uitvoeringsorganisaties na te denken over scherpe keuzes bij het maken en uitvoeren van beleid.

Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut (KNMI)

Eerste stand

Datum: November 2023

Onduidelijkheden in wet- en regelgeving

Het KNMI heeft te maken met complexe wet- en regelgeving. Een voorbeeld daarvan is de Wet en de Regeling taken meteorologie en seismologie (Wtms/Rtms). Deze kennen onduidelijkheden tussen markt en overheid en grijze gebieden die, zeker ten aanzien van taken die veiligheid raken, tot risico's kunnen leiden en onwenselijk zijn.

Complexiteit in beleid over informatiebeveiliging en informatiehuishouding

Het KNMI heeft te maken met complexiteit van beleid. Zo zijn er recent Europese richtlijnen aangenomen, met name de NIB2, over netwerk- en informatiebeveiliging en de CER, om weerbaarheid van organisaties tegen fysieke risico's te vergroten. Deze richtlijnen worden de komende tijd uitgewerkt in nationaal beleid. Het KNMI zal naar verwachting onder dit nieuwe beleid gaan vallen met als gevolg dat het KNMI aan extra eisen zal moeten gaan voldoen, die nog niet geheel in beeld zijn.

Tijdelijke bekostiging en krapte op de arbeidsmarkt

De verdeling van schaarste is een basisverschijnsel. Hier speelt ook krapte op de arbeidsmarkt. KNMI heeft veel te maken met tijdelijke bekostiging vanuit maatwerkopdrachten en Europese (subsidie)bijdragen in plaats van structurele, ook voor wettelijke taken.

Rijkswaterstaat (RWS)

Eerste stand

Datum: November 2023

Rijkswaterstaat (RWS) merkt op dat de aandacht vooral uitgaat naar het sociale domein. Er wordt slechts beperkt ingegaan op uitvoering in het fysieke domein. RWS heeft een wat minder directe relatie met burgers en bedrijven dan bijvoorbeeld het CBR, het CJIB en de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO).

Airport Coordination Netherlands (ACNL)

Eerste stand

Datum: November 2023

ACNL heeft te maken met complexiteit van (opvolgend) nieuw beleid met gevolgen voor het uitvoeringsproces. Zeer concreet speelt hier het beleidsvoornemen van het kabinet inzake de omvang van Schiphol alsmede de lopende vergunningstrajecten voor de luchthavens Eindhoven en Rotterdam (waaruit mogelijke beperkingen voor het luchtverkeer kunnen voortvloeien).

Voorts spelen beleidsontwikkelingen inzake een CO₂-plafond en op langere termijn een systematiek voor geluidsbelasting (spoor 3 genoemd in de beleidsvoornemens van het kabinet inzake de omvang van Schiphol). Mogelijk worden dergelijke plafonds/systematieken verwerkt in de aan ACNL ter beschikking te stellen capaciteit voor slottoewijzing. Dit vraagt dan aanpassingen in het allocatiesysteem en de werkwijze van ACNL. Van belang is vroegtijdig betrokken te worden bij dergelijke voornemens; ook opdat burgers zekerheid verkrijgen over de effecten voor hun leefomgeving.

Autoriteit Nucleaire Veiligheid en Stralingsbescherming (ANVS)

Eerste stand

Datum: November 2023

De ANVS benoemt een aantal punten die belangrijk zijn in de uitvoering van de wettelijke taken, en die ook door eigenaar en opdrachtgever worden herkend. Dit betreft de cyberveiligheid bij de ANVS en de systemen die zij gebruikt. Dit onderwerp is de verantwoordelijkheid van de eigenaar. Deze geeft aan deze onderwerpen als prioriteit te onderkennen en te ondersteunen bij de oplossingen waaraan de ANVS nu werkt.

De ANVS wijst ook op de wens tot additionele mensen en middelen. Voor verzoeken van de ANVS om uitbreiding van de capaciteit, bestaat het proces van claims bij Voorjaarsnota. Hierbij wegen eigenaar en opdrachtgever de claims op zowel het terrein van de organisatie als van het (uitvoerings)beleid en komen tot een oordeel.

IenW stimuleert de samenwerking tussen de verschillende inspectiediensten binnen de Rijksoverheid, zowel in het algemeen als specifiek op het dossier nucleaire veiligheid en samenwerking. Indien de ANVS hierbij tegen juridische grenzen aanloopt ten aanzien van de

AVG kan zij hierover in overleg treden met IenW en bezien wat binnen de juridische grenzen dan wel mogelijk is.

Centraal Bureau Rijvaardigheidsbewijzen (CBR)

Tweede stand

Datum: November 2023

CBR 2022

Het CBR gaat in zijn Stand in op een aantal van de ontwikkelingen die plaats hebben gevonden het afgelopen jaar naar aanleiding van de Stand 2022. In algemene zin heeft de Stand 2022 ertoe geleid dat het ministerie en het CBR op een aantal dossiers de inzet hebben verstevigd of er nieuwe aandacht is geweest voor deze knelpunten. Zoals het CBR aangeeft in zijn Stand zijn er nog diverse gesprekken gaande om de knelpunten op te lossen, waarbij dit in goed overleg gebeurt om de problematiek zo goed als mogelijk op te lossen. Het blijven knelpunten met een reden. Dit betekent dat het CBR en het ministerie hier blijvend aandacht voor moeten hebben.

Stand van de Uitvoering 2023

In de Stand van de Uitvoering van het CBR zijn de knelpunten en dilemma's gegroepeerd naar drie hoofdthema's:

- 1 De kwetsbare burger heeft bescherming nodig
- 2 Verkeersveiligheid staat onder druk
- 3 Nieuwe verhoudingen in overheidsland

Het eerste hoofdthema 'De kwetsbare burger' gaat specifiek over de constatering dat er oog moet zijn voor mensen die in de knel komen door te strikte naleving van wet- en regelgeving. Hierbij hebben deze mensen soms onvoldoende bescherming zowel vanuit de overheid als vanuit de samenleving waardoor deze kwetsbaar zijn. Dit betekent voor het CBR dat er een aantal onderwerpen is waar deze kwetsbaarheid ofwel weggenomen moet worden dan wel dat er bescherming geboden moet worden. Het wegnemen van kwetsbaarheid gaat onder andere in op de beoordeling van de medische rijgeschiktheid. Het punt rondom beschermen gaat onder andere in op uitbuiting en fraude.

Het tweede hoofdthema 'verkeersveiligheid onder druk' gaat in op de nieuwe ontwikkelingen die impact hebben op de situatie op de weg. Dit is onder andere te relateren aan nieuwe vormen van vervoer die op de weg verschijnen maar ook over technologische ontwikkelingen zoals rij-hulpsystemen en veranderend gedrag van bestuurders. Het CBR constateert dat er een stijging is in het aantal verkeersslachtoffers en hier ziet het CBR ook een rol voor zichzelf om het departement te blijven voeden met kennis en expertise en voorstellen voor het verder verbeteren van de verkeersveiligheid.

Tot slot het derde hoofdthema. Dit gaat in op 'Nieuwe verhoudingen in overheidsland'. Het CBR constateert dat de ontwikkeling van het CBR van uitvoerder naar publieke dienstverlener zowel impact heeft op de burger maar ook op samenwerkingspartners. Vaak gaat de samenwerking goed, maar ook ontstaat er soms schuring. Deze is te vinden in het niet altijd doorleven van de belevingswerelden van de betrokken partijen. Ook ziet het CBR dit terug in de belevingswereld van burgers. Burgers zien namelijk in het CBR een plek om vragen te stellen die buiten de invloed van het CBR liggen. Het CBR geeft aan dat het voor burgers onduidelijk is waar ze voor welk punt terecht kunnen bij de overheid. In de ogen van het CBR is hierin nog een mooie slag te slaan.

Het ministerie ziet dat het varen van een eigen koers als zelfstandig bestuursorgaan en de koers vanuit het ministerie of de politiek elkaar kunnen doorkruisen. Een van de oorzaken hiervoor is de toename in horizontale regelgeving. Gevolg kan zijn dat niet goed in kaart wordt gebracht welke impact dit, zoals het voorbeeld van het aanpassen van het geslacht, heeft op de uitvoering. Dit kan situaties opleveren waarin andere werkzaamheden onvoldoende doorgang kunnen vinden. Het blijft van belang om bij dergelijke besluiten goed te onderzoeken wat de mogelijke implicaties zijn op de uitvoering en dit mee te nemen in de besluitvorming.

Samenwerking binnen/richting de EU Het CBR geeft aan dat om de uitvoerbaarheid van wetgeving te borgen het van belang is dat de uitvoeringsorganisaties vroeg en actief betrokken zijn bij de vorming van deze wetgeving. Dit geldt ook voor wetgeving vanuit de Europese Unie. Recent hebben het ministerie van IenW en het CBR goed samengewerkt rond de vierde herziening van de Europese Rijbewijsrichtlijn. De ervaring rond deze herziening heeft ook verbeterpunten blootgelegd. De inhoud van de herziening van de rijbewijsrichtlijn was pas op een laat moment bij het CBR bekend, waardoor het CBR kort de tijd had om een reactie te formuleren op enkele voorgestelde aanpassingen. Het CBR onderzoekt momenteel hoe zij zelf in de toekomst beter en eerder geïnformeerd kan zijn over wat er speelt in Europa. Verdere afstemming met het departement hoe daar meer in gezamenlijkheid in op te trekken is evenzeer belangrijk voor een krachtige en proactieve representatie van de uitvoering in Brussel.

IBKI

Eerste stand

Datum: November 2023

IBKI is het instituut voor certificering en examinering in de mobiliteitsbranche.

Krapte op de arbeidsmarkt

Toenemende vraag naar compliance vanuit veranderende wetgeving (AVG, Archiefwet, Open overheid, et cetera) vergt capaciteit waarbij het afwegen is of expertise wordt ingehuurd of de formatie in dienstverband wordt uitgebreid. Hoe dan ook vergt de toenemende vraag naar compliance inzet van uren en daarmee kosten die zich vertalen in hogere examentarieven. Voor veel functies lukt het om de behoefte flexibel in te vullen, maar voor een aantal functies kost dat inmiddels wel enige moeite.

Balanceren

- De juridisering van de maatschappij, waardoor de werklust – bezwaren bij IBKI, beroepszaken bij de rechter – toeneemt. Daarbij is het ook balanceren tussen enerzijds wet- en regelgeving en anderzijds veranderende maatschappelijke opvattingen over regels die in het verleden passend werden gevonden en nu als hardvochtig worden ervaren.
- Een toenemend aantal maatschappelijke thema's dat zich vertaalt in overheidsbrede programma's. Die lijken vaak te worden ontwikkeld met het oog op de departementen zelf en vervolgens te worden uitgerold over de uitvoeringsorganisaties, ongeacht hun grootte of aard van de wettelijke taak. Dat vraagt in toenemende mate specifieke expertise.

Reactie beleids- en bestuurskern IenW

In goed overleg met IBKI wordt bezien waar aanpassingen van regelgeving gewenst zijn. Deze aanpassingen kunnen worden meegenomen bij de uitwerking van Advies Roemer (Van rijles naar rijonderwijs) waarvoor geldt dat regelgeving moet worden aangepast.

Luchtverkeersleiding Nederland (LVNL)

Eerste stand

Datum: November 2023

Het ministerie herkent de nadruk die wordt gelegd op hinderbeperking (van geluid en uitstoot) in het maatschappelijk en politieke debat. De vertaling van die ambities naar wet- en regelgeving is uitdagend en zorgt voor dynamiek in de kaders waarbinnen LVNL opereert. Op sommige punten schuurt dit met de voorspelbaarheid van de operatie waarbij LVNL gebaat is.

De maatschappelijke bewustwording omtrent leef- en woonkwaliteit in combinatie met klimaatverandering zorgen ervoor dat wet- en regelgeving moet worden aangepast en nieuwe kaders ontworpen om te voldoen aan deze behoeften. Denk bijvoorbeeld aan de tijdelijke experimenteer-regeling, het opzetten van een nieuw handhavingstelsel en de balanced approach. Dit is een uitdagende taak, waarbij LVNL wordt gevraagd om deze (nieuwe) wet -en regelgeving te toetsen: de uitvoeringtoetsen. Dit met als doel om de impact en voorspelbaarheid op de lange termijn operatie in kaart te brengen.

LVNL geeft aan dat de groeiende maatschappelijke en politieke aandacht veelal uitgaat naar nieuwe beleidsprioriteiten en dat er minder aandacht is voor de basisdienstverlening (en eerste prioriteit) van de luchtverkeersleiding om te zorgen voor een veilige afhandeling van het verkeer in het Nederlandse luchtruim. Het ministerie wil LVNL complimenteren met het leveren van een topprestatie aangaande het veilig afhandelen van vliegverkeer in het Nederlandse luchtruim.

Nationale en Internationale Wegvervoer Organisatie (NIWO)

Eerste stand

Datum: November 2023

Als het gaat om generieke beleids- en wetsontwikkelingen loopt de NIWO als (kleiner) zbo snel achter de feiten aan. In het bijzonder de eisen die het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) aan de publieke dienstverleners stelt vallen vaak rauw op het dak van de NIWO: geen vooraankondiging, soms op een zodanig abstractieniveau dat de consequenties niet eenvoudig zijn te doorgronden, bijna altijd zonder uitvoeringstoets. Dit gebeurt in het bijzonder bij de onderwerpen privacy, open overheid, toegankelijkheid (ICT), en organisatiekaders. Recent heeft de directie Constitutionele Zaken en Wetgeving (CZW) van het ministerie van BZK een stap gezet in de goede richting met de aanpak van de te wijzigen Algemene wet bestuursrecht (Awb). Het kan dus wel! Maar nogmaals: bij generiek beleid en generieke regels komt de NIWO het probleem van late betrokkenheid van de uitvoering en stapeling in volle omvang tegen.

De NIWO kent als een vrij klein zelfstandig bestuursorgaan dat tarief gefinancierd wordt weinig problemen.

Het lijstje van de zes knelpunten van de Staat van de Uitvoering nalopend:

- 1 Complexiteit regelgeving: geen probleem voor de NIWO op sectoraal niveau, wel als het generiek beleid en regelgeving betreft. Zie hiervoor.
- 2 Betrek uitvoering van meet af aan: dit gaat in de relatie met lenW de laatste jaren uitstekend, zelfs sinds kort bij totstandkoming van Europese wetgeving. Wat generieke ontwikkelingen betreft: zie hiervoor, de NIWO ervaart het betrokken worden over het algemeen als slecht.
- 3 Ontwikkelingen trends/dilemma's: hier is de NIWO deels zelf aan zet. Daarom wordt geïnvesteerd in o.a. data-analyse.
- 4 Verantwoorden achteraf <> (bij)sturen: gaat in onze relatie (NIWO – lenW) eigenlijk al best goed. Onze rapportage-lijnen zijn kort en niet overdadig.
- 5 Gegevensuitwisseling: in de handavingsketen gaat dat eigenlijk best goed (TIEC). Daarmee wordt bedoeld dat de wettelijke grondslagen veelal voldoende zijn. Wel is de NIWO afhankelijk van de wil van partijen om gegevens te delen. Daarom wordt geïnvesteerd in het netwerk van de NIWO.
- 6 Arbeidsmarkt: zie hiervoor.

Dienst Wegverkeer (RDW)

Eerste stand

Datum: November 2023

De RDW geeft vier knelpunten en uitdagingen aan, waarop lenW met deze appreciatie reageert.

1. Kennisontwikkeling groeit onvoldoende mee met de omgeving

De automotivesector ontwikkelt zich snel en de innovaties blijven zich aandienen. De behoefte en de noodzaak voor de RDW om daarin mee te groeien, wordt herkend. Deze ontwikkelingen vragen niet alleen om het door ontwikkelen van inhoudelijke kennis voor het uitvoeren van de taken van de RDW, maar ook kennis om op andere wijze, die past bij toekomstige voertuigen, de doelen van testen, toezicht- houden en verantwoord toelaten te behalen. De schaarste in kundig personeel op het gebied van ICT en cybersecurity wordt breed ervaren binnen de overheid en stelt de RDW vanzelfsprekend voor de nodige uitdagingen.

2. Onvoldoende mogelijkheden voor data delen tussen overheden onderling en tussen overheden en bedrijfsleven

lenW herkent de discussie met betrekking tot het delen van (voertuig)data. Om recht te doen aan verschillende belangen en veiligheidsoverwegingen rond datadeling tussen en met overheden gelden beperkingen voor het verkrijgen, verwerken en delen van data door overheden. Het ministerie en de RDW zijn hierover blijvend in gesprek en nemen de conclusies hiervan mee in nieuwe wet- en regelgeving, zoals het verwachte Europese Commissievoorstel met betrekking tot toegang tot voertuigdata.

3. Legacy op wetgeving

De RDW geeft aan dat hij hinder ondervindt door verouderde wetgeving en achterstallig onderhoud. Het ministerie herkent het beeld dat niet alle wet- en regelgeving aansluit bij de huidige uitvoeringspraktijk en dat dit belemmerend kan zijn voor het doorvoeren van verbeteringen. Een deel van de aangegeven knelpunten in de wetgeving wordt opgelost in lopende wetgevingstrajecten. De prioritering wordt hierbij door het ministerie bepaald in nauwe samenspraak met de RDW en rekening houdend met de beperkte beschikbare juridische capaciteit.

4. Regeldruk door toename toezicht, compliancy, Woo

De RDW geeft in zijn reactie als knelpunt de regeldruk door de toename van het toezicht, compliancy en de Woo. Het ministerie herkent deze tendens en de potentiële invloed hiervan op onder andere kosten, personele capaciteit en innovatie, maar acht dit ook inherent aan het opereren in het publieke domein. Discussies over beleidsambities/extra regeldruk moeten open gevoerd kunnen worden. Tegelijkertijd heeft het ministerie hier niet altijd invloed op. Voor het doorvoeren van nieuwe wet- en regelgeving worden instrumentaria gebruikt die de proportionaliteit en noodzaak van voorgenomen beleidsambities en de uitvoeringslasten scherp toetsen, zoals door middel van het Beleidskompas.

ProRail

Eerste stand

Datum: November 2023

ProRail is een beleidsdeelneming van I&W.

Jaarverslag 2022 - Welke knelpunten zagen we in 2022 (en 2023) in de uitvoering?

- Schaarste aan middelen (financieel en grondstoffen) en personeel

- Schaarste aan capaciteit (personeel, materieel en materiaal) bij de aannemers die het werk uitvoeren
- Toename in complexe en onduidelijke wetgeving in het algemeen (waaronder Europese wetgeving)
- Gebrek aan consistent en uniform beleid
- Incidenten die door wet- en regelgeving niet snel opgelost kunnen worden.

Stikstof

ProRail krijgt in kader van de stikstofproblematiek bij de vergunningaanvraag voor spoorprojecten te maken met ingewikkelde vergunningstrajecten en complexe en ingewikkelde ecologische onderzoeken die daarvoor nodig zijn. Dit speelt voor ProRail in zowel de bouw- als gebruiksfase van projecten. Hierdoor lopen veel spoorprojecten vertraging op. We moeten bij vergunningsaanvragen bij vergunningsverleners vaak precies aantonen dat, ondanks geringe stikstofuitstoot, een project binnen de marges van de beschikbare stikstofruimtes past. Vaak is onduidelijk wat vergunningsverleners daarin van ProRail verwachten.

Schaarste aan financiële middelen

De opgave voor instandhouding van de hoofd railinfrastructuur is substantieel groter dan het jaarlijks beschikbare budget voor exploitatie, onderhoud en vervanging (EOV). ProRail moet van het Rijk prioriteiten stellen, terwijl de opgave om haar kerntaken te realiseren mede door de oplopende kosten van personeel en materieel duurder wordt. Dit beleid zorgt ervoor dat ProRail keuzes dient te maken, die gevolgen kunnen hebben voor de robuustheid van het spoornetwerk.

Gevolgen knelpunten in de uitvoering voor reiziger, verlader en omgeving

ProRail doet op dit moment onderzoek naar de gevolgen van wet- en regelgeving rondom stikstof en kwarts op de spoorprojecten.

Als ProRail spoorwerkzaamheden op het gebied van instandhouding (EOV) en nieuwe ontwikkelingen niet op tijd kan realiseren, dan zal dit ertoe leiden dat er aan de vervoersbehoefte van reizigers en verladers onvoldoende invulling kan worden gegeven.

Rijksvastgoedbedrijf (RVB)

Eerste stand

Datum: Februari 2024

Het Rijksvastgoedbedrijf is het grootste vastgoedbedrijf van het land, inclusief Caribisch Nederland, met verantwoordelijkheid voor bijna 900 vierkante kilometer grond en bijna 12 miljoen vierkante meter aan gebouwen. Het beheert divers vastgoed, zoals gevangenissen, paleizen, rijkskantoren, kazernes, rechtbanken, en natuur- en landbouwgronden. Samen met partners binnen en buiten het Rijk zet het RVB gronden en gebouwen in om maatschappelijke vraagstukken aan te pakken. Het RVB speelt een cruciale rol in het mogelijk maken van activiteiten zoals rechtspraak, militaire oefeningen en belastinginning. Het biedt ongeveer 150.000 rijksambtenaren een comfortabele, gezonde en veilige

werkplek.

Als uitvoeringsorganisatie richt het RVB zich voornamelijk op andere overheidsorganisaties zoals Defensie, DJI, de Raad voor de Rechtspraak en verschillende ministeries. Daarnaast heeft het direct contact met burgers, agrariërs en ondernemingen voor zaken zoals verhuur, aan- en verkoop van gronden en gebouwen. Het RVB zet zijn vastgoed in voor maatschappelijke opgaven en huisvest, in samenwerking met andere organisaties, onder meer statushouders, asielzoekers en andere woningzoekenden.

Er worden 3 knelpunten ervaren: 1. hoge prijzen in de markt voor de uitvoering van onze werkzaamheden (marktspanning); 2. te grote werkvoorraad, onvoldoende capaciteit en veel vastgoed in matige tot slechte staat, in een afsprakenkader (stelsel) dat tot verkeerde prikkels leidt; 3. beperkte mogelijkheid tot het benutten van kansen bij de strategische inzet van gronden voor maatschappelijke doelen.

“Een groot deel van onze vastgoedportefeuille is hard aan renovatie toe. Op het defensievastgoed is de afgelopen decennia zeer omvangrijk bezuinigd, waardoor nu een grootschalige vernieuwing nodig is, zowel technisch als functioneel. Ook alle justitiële inrichtingen en een aantal gerechtsgebouwen worden gerenoveerd. Dit zijn grote en complexe projecten, wat betekent dat de hoeveelheid werk voor het RVB de komende tien tot vijftien jaar fink zal toenemen. Toch is uitstel in veel gevallen niet meer verantwoord.”

1. Kostenbepalende factoren en marktspanningen

Door een combinatie van factoren buiten de invloedssfeer van het RVB (namelijk: regelgeving stikstof, overbelast elektriciteitsnetwerk, beschikbaarheid van materialen en grondstoffen, krappe arbeidsmarkt, en veiligheidseisen rondom overheidsgebouwen) stagneert de uitvoering in de bouwsector en vallen projecten vaak duurder uit dan gebudgetteerd.

Het RVB investeert al in het professionaliseren van leveranciersmanagement en zet meer in op langjarige samenwerkingsrelaties met marktpartijen om risico's te verkleinen. Strategisch vastgoedbeleid dat rekening houdt met kostenopdrijvende factoren en marktspanningen (bijvoorbeeld anticyclisch investeren) is nodig om adequaat te reageren op de veranderende markt.

2. Stelsel van afspraken rondom beheer en onderhoud leidt tot devaluatie van de vastgoedportefeuille

Een groot deel van de vastgoedportefeuille van het RVB is sterk verouderd – dusdanig verouderd dat uitstel van beheer- en onderhoudswerkzaamheden vaak niet meer verantwoord is. Die grote en complexe opgave komt moeilijk van de grond, mede door het systeem waarin het RVB opereert: het RVB is opdrachtnemer van de vastgoedprojecten en afhankelijk van keuzes die opdrachtgevers maken. Investerings in vastgoed concurreren met beleidsmatige keuzes van een departement of uitvoeringsorganisatie. Doordat komt het voor dat noodzakelijke investeringen in beheer, onderhoud en duurzaamheid van het vastgoed worden uitgesteld.

Het RVB heeft meerdere acties ingezet om dit knelpunt aan te pakken, bijvoorbeeld door afspraken te maken om het basisniveau van de portefeuille te verhogen en door vastgoed

wat niet meer bijdraagt aan doelen van de gebruikers te herontwikkelen of af te stoten. Van haar klanten en opdrachtgevers vraagt het RVB ook iets: een andere, meer transparante manier van samenwerken en begrip voor aankomende verhoogde uitgaven voor instandhouding en verduurzaming van het vastgoed en de invloed die dat kan hebben op de budgetten die beschikbaar zijn voor hun primaire proces.

3. Beperkte mogelijkheid tot het strategisch benutten van kansen bij de inzet van gronden voor maatschappelijke doelen

Verder is geborgd dat het RVB haar grote agrarische grondportefeuille (ca. 41.000 hectare) in kan zetten om bij te dragen aan maatschappelijke doelen, maar deze kansen niet altijd benut worden. Het RVB kan bijvoorbeeld maar een klein deel van haar totale agrarische grondportefeuille inzetten voor grondruil en heeft niet de mogelijkheid om gronden te verwerven op de grondpositie kwantitatief op peil te houden. Met een slinkende portefeuille is er minder speelruimte.

Het RVB werkt al aan de ontwikkeling van een grondverweringsstrategie, inclusief financiering. Een duidelijk beleidsmatig kader vanuit de betrokken departementen (het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, het ministerie van Economische Zaken en Klimaat, het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat en het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit) zou het RVB helpen om met de grondenportefeuille bij te dragen aan maatschappelijke en ruimtelijke opgaven.

Toelatingsorganisatie Kwaliteitsborging Bouw (TloKB - 1)

Eerste stand

Datum: april 2023

De Toelatingsorganisatie Kwaliteitsborging Bouw (TloKB) heeft haar eerste stand opgenomen in een jaarverslag. De organisatie is nog relatief jong, waar zij in april 2022 opgericht is. Hiermee heeft zij nog niet op alle fronten veel ervaring met de taak die zij moeten uitoefenen. Zij zijn als organisatie verantwoordelijk voor het toelaten van instrumenten voor kwaliteitsborging van het bouwen en houdt toezicht op de aanbieders van deze WKB-instrumenten. Daarnaast heeft de TloKB een voorlichtingstaak met betrekking tot de regels voor deze instrumenten. Er wordt gesteld dat het voor een stand van de uitvoering met concrete dilemma's die aan de politiek voorgelegd kan worden, nog ietwat vroeg is. Er wordt wel één knelpunt genoemd waar verbetering mogelijk is, namelijk de wijze van heffing van tarieven binnen het WKB-stelsel en het CO-stelsel. Hier zou meer overeenstemming over moeten plaatsvinden. De TloKB heeft een adviesraad ingesteld waarbij eventuele toekomstig gesignaleerde knelpunten bij kunnen worden aangekaart en waarover uiteindelijk een advies gegeven kan worden.

Toelatingsorganisatie Kwaliteitsborging Bouw (TloKB - 2)

Tweede stand

Datum: april 2024

In haar tweede stand heeft de TloKB een vergelijkbaar beeld geschetst als in hun eerste stand. Wel hebben zij in 2023 een herijking van hun organisatie en formatie afgerond op basis van het WAU-aspect van *toekomstbestendige dienstverlening* en *vergroten van de statuur aantrekkelijkheid van de uitvoering*. Op het WAU-aspect *versnellen digitale agenda* heeft het TloKB de mogelijkheid gecreëerd dat het aanleveren van gegevens via een importportaal automatisch kan verlopen.

Daarnaast heeft de TloKB een afwegingskader gemaakt dat kan dienen als leidraad voor de hantering van het beleidskompas. Hiermee kunnen zij nieuwe taken beoordelen op de toepasbaarheid in de praktijk. Het knelpunt over de wijze waarop tarieven worden geheven binnen het KB-stelsel, wordt nogmaals benoemd in deze tweede stand. Er is een bijeenkomst geweest in 2023 waarin dit punt wederom aan het licht kwam. De huidige tarievenstructuur sluit niet goed aan op de praktijk. Er wordt momenteel gewacht op een evaluatie van het stelsel later dit jaar.

Zorg

Centraal Administratie Kantoor (CAK - 1)

Eerste stand

Datum: mei 2022

Het gaat er bij publieke dienstverlening met name om dat burgers weten waar zij aan toe zijn. Wij streven naar snelle, foutloze en gemakkelijke dienstverlening en wij bieden persoonlijk contact en maatwerk voor mensen die dat nodig hebben. Soms is er sprake van een spanningsveld tussen een rechtmatige uitvoering van regels en een uitvoering die door burgers als rechtvaardig wordt ervaren. Wij zien het als onze rol om dit spanningsveld te duiden en bespreekbaar te maken.

Wat wij vanuit de politiek en beleid nodig hebben om onze meerjarige veranderopgave te realiseren is rust, ruimte én middelen. In veel gevallen verloopt onze dienstverlening zoals dat zou moeten; soepel en geruisloos. Tegelijkertijd staan wij voor de opdracht om onszelf te verbeteren.

Samenwerking en gegevensuitwisseling in de keten

Voor een zorgvuldige uitvoering van onze taken zijn wij afhankelijk van de kwaliteit van gegevens van een groot aantal externe partijen, zoals gemeenten, zorgaanbieders, zorgkantoren, zorgverzekeraars, SVB, UWV en de Belastingdienst. Wij verzamelen de gegevens van onze ketenpartners en verwerken dit tot beschikkingen en facturen. Als er fouten worden gemaakt of vertraging ontstaat in deze complexe keten, dan hebben burgers daar last van. Daarom zijn we steeds proactief in gesprek met de uitvoerders en gegevensleveranciers in de keten om te zorgen voor betere gegevensuitwisselingen. Zo hebben we samen met een grote Wlz- uitvoerder het berichtenverkeer geoptimaliseerd, waardoor de aanlevering van gegevens significant is verbeterd. En we zijn in het 'Ketenplan Wmo' samen met VNG, het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en het Ketenbureau i-Sociaal domein aan de slag om op een structurele wijze in de uitvoering van de Wmo de datakwaliteit te verbeteren.

Eén van de reeds bestaande initiatieven hierbij is onze Commissie Bijzonder Maatwerk die casuïstiek behandelt van burgers waarvoor de standaard dienstverlening geen oplossing biedt of waar de regels zodanig knellen dat burgers hierdoor in de problemen komen. Met onze commissie lossen we het probleem voor deze burger zoveel mogelijk op. Behandeling in de commissie kan ook leiden tot structurele aanpassing van werkprocessen of tot het signaleren van knelpunten in beleid of wet- en regelgeving.

Digitale inclusie

In een steeds verder digitaliserende samenleving en overheid zijn ongeveer 4 miljoen mensen niet digitaal vaardig. Daaronder zitten 2,5 miljoen mensen die laaggeletterd zijn en

waarschijnlijk nooit digitaal vaardig zullen worden. Dit brengt als risico met zich mee dat zij uitgesloten worden in het maatschappelijke verkeer. Wij vinden het, vanuit onze rol als publieke dienstverlener, belangrijk om aandacht te hebben voor deze burgers zodat zij mee kunnen doen in de samenleving. Vanuit het Netwerk van Publieke Dienstverleners zijn wij trekker van het multidisciplinaire programma Digitale Inclusie. Samen met de Koninklijke Bibliotheek en lokale bibliotheken zijn fysieke Informatiepunten Digitale Overheid ingericht. Mensen die vragen hebben over het (digitaal) contact met de overheid kunnen hier terecht, bijvoorbeeld voor uitleg van ingewikkelde brieven of het volgen van een computercursus. Momenteel zijn er 440 Informatiepunten Digitale Overheid operationeel. Daarmee is een landelijk dekking gerealiseerd en is er altijd een Informatiepunt bij mensen in de buurt.

CAK benadrukt dat het belangrijk is om vroegtijdig betrokken te worden bij beleidswijzigingen. Teven signaleert CAK knelpunten, waar aanpassing van wet- en regelgeving overwogen kan worden. Namelijk:

Schuldenoverlap, onzichtbare armoede zichtbaar maken

Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) heeft in 2022 vervolgonderzoek gedaan naar schuldenoverlap bij de uitvoeringsorganisaties, waaronder onze organisatie. De overlap van schulden bij het CAK, CJIB, Belastingdienst en Toeslagen is blijvend groot, er is sprake van hoge schulden en deze zijn bovendien langdurig. Bij deze groep burgers voeren uitvoeringsorganisaties afzonderlijk van elkaar incassoactiviteiten uit. Daarnaast is deze groep burgers voor 90% onbekend bij de gemeentelijke hulpdiensten in het lokale domein. Dit herhaalde onderzoek leidt tot de noodzaak een vervolgdiscussie te voeren over nut en noodzaak van verdergaande Rijksbrede gegevensdelingen om burgers vanuit de gezamenlijke overheid te kunnen benaderen en eerder de juiste hulp of een passende gezamenlijke betalingsregeling te kunnen bieden. Het ontbreekt publieke dienstverleners momenteel aan wettelijke bevoegdheden om burgers op deze manier te kunnen helpen. Daarnaast beschikt alleen onze organisatie nu over de bevoegdheid om achterstands informatie (over de zorgpremie CAK) actief te delen met gemeenten. Wij pleiten ervoor dat meer publieke dienstverleners de bevoegdheid krijgen om achterstands informatie actief te delen met gemeenten om daarmee de schuldhulpverleners te faciliteren om burgers met schulden sneller te kunnen helpen.

Afschaffen opslag bestuursrechtelijke premie wanbetalers Zorgverzekeringswet

In september 2021 hebben wij het ministerie van VWS geadviseerd om de opslag in de bestuursrechtelijke premie wanbetalers zorgpremie af te schaffen. Deze opslag, door burgers gepercipieerd als boete, past naar onze mening niet meer in de huidige maatschappelijke tijdgeest en opvattingen over het ontstaan en verantwoord oplossen van schulden.

Eigen bijdrage beschermd wonen voor jongeren

Voor sommige jongeren heeft de systematiek van de eigen bijdrage Beschermd Wonen zeer ongewenste effecten. Bij de berekening van de eigen bijdrage kijken wij naar het inkomen van twee jaar geleden. Dat is echter niet mogelijk bij jongeren (18, 19 of 20 jaar). In dat geval kijken wij naar het huidige inkomen of het inkomen van een jaar geleden. Op basis van de gegevens van het UWV bepalen wij dan de hoogte van de eigen bijdrage. Wij zien dat de inkomens later nog wel eens wijzigen. Dit komt bijvoorbeeld omdat jongeren aan het begin

van een jaar nog geen inkomen hebben en pas later in het jaar beginnen met werken en/of een uitkering ontvangen. Hieruit volgt dan een herberekening, met regelmatig een naheffing. Deze naheffing kan toekomstige deelname aan de maatschappij belemmeren. Dit vinden wij uiteraard zeer onwenselijk. Wij zijn met het ministerie van VWS in gesprek over mogelijke oplossingen en verbeteringen. Daarnaast werken we aan een verbeterde informatievoorziening aan jongeren.

Centraal Informatiepunt Beroepen Gezondheidszorg (CIBG)

Tweede Stand

Datum: Juni 2023

CIBG voert 34 wettelijke taken uit in 2022. Nieuwe taken en wijzigingen komen vanuit verschillende directies binnen VWS. De eerste stand was informierend van aard. Deze stand bevat knelpunten. Het is een heel korte kernachtige stand. CIBG vraagt aandacht voor:

1. Het verbeteren van de integraliteit van onze publieke dienstverlening
2. Het elkaar versterken in ontwikkeling en uitvoering van wet- en regelgeving.

Er ontbreekt nu samenhang in wet- en regelgeving. De uitvoeringstoets kunnen we nog beter inzetten, door altijd de samenhang met naastgelegen wet- en regelgeving mee te nemen. Verzoek aan VWS en TK om hier actief naar te vragen.

We hebben gemerkt dat zorgaanbieders bij meerdere systemen gegevens moesten aanleveren. CIBG heeft daarom een visie op 1 loket voor zorgaanbieders opgesteld.

We roepen VWS op om gezamenlijk prioriteiten te bepalen. We willen met elkaar nu meer dan nodig is. Alle taken vragen ook om beheer en onderhoud.

Centraal Administratie Kantoor (CAK – 2)

Tweede Stand

Datum: Juni 2023

Wij pleiten voor vereenvoudiging, voor meer bevoegdheden en meer samenwerking in overheidsdienstverlening. In deze Stand van de Uitvoering CAK 2023 zes concrete voorstellen om urgente knelpunten snel weg te nemen.

1. Geef uitvoeringsinstanties ruimte om bij betalingsachterstanden samen te werken en informatie als één overheid beschikbaar te stellen aan gemeenten
2. Schrap de opslag van 20% over zorgpremies die burgers aan het CAK moeten betalen als zij niet langer hun zorgverzekering kunnen betalen

3. Versterk de financiële positie van jongeren in een beschermd wonen- situatie door in een jaar uit te gaan van de laagst toepasselijke eigen bijdrage
4. Stel bij aanvang van het Wlz modulair pakket thuis vast of er meer of minder dan 20 uur zorg per maand wordt afgenomen
5. Voer een maximering in van woonlasten voor mensen met een volledig pakket thuis in woon-/ zorginitiatieven in de Wlz
6. Belast ons niet met de invoering van een eigen bijdrage in de jeugdzorg

“Marja’s schulden aan de overheid stapelen zich na haar faillissement op. Omdat uitvoeringsinstanties geen informatie mogen delen over betalingsachterstanden, duurt het jaren voordat Marja eindelijk in het vizier komt van de gemeente. Haar schuldenlast is torenhoog geworden in die tijd, en Marja is sociaal geïsoleerd geraakt.”

Met de huidige regelgeving is het voor ons alleen mogelijk om data over premieachterstanden bij de Zvw (Zorgverzekeringswet) te delen met gemeenten (regeling wanbetalers). Dit mogen wij niet voor betalingsachterstanden bij de regelingen Wlz (Wet langdurige zorg) en de Wmo (Wet maatschappelijke ondersteuning). Ook mogen wij burgers die in meerdere regelingen van het CAK zitten geen integrale dienstverlening bieden. De huidige regelgeving bevat hiervoor vooralsnog geen grondslag. Rijksbreed ontbreekt het daarnaast aan grondslagen om de schulden van burgers bij meerdere overheidsdiensten te identificeren en beschikbaar te stellen aan gemeenten.

In de meeste wetten is expliciet opgenomen voor welke doeleinden data beschikbaar zijn voor gemeenten; armoedebestrijding en schuldhelpverlening behoren daar niet toe. Deze burgers met meervoudige schulden bij overheidsdiensten blijven dus buiten beeld van de gemeentelijke hulpverleners (een uitzondering zijn de burgers met premieachterstanden bij de Zvw).

Een derde punt is dat wij sterk hechten aan snel en persoonlijk contact met klanten bij belangrijke levensgebeurtenissen. Zo ook met de nabestaanden van een overledene, omdat het van belang is dat zaken op een voortvarende en empathische wijze worden afgehandeld met de nabestaande(n). Dit is slechts beperkt mogelijk omdat wij in veel gevallen niet beschikken over de (juiste) gegevens om contact te kunnen opnemen. Dit kan leiden tot een onnodige overdracht naar de deurwaarder met als gevolg extra hoge kosten voor de burger. Wij zouden graag de gegevens van erven ontvangen van de Belastingdienst, zodat wij sneller met nabestaanden in contact kunnen treden. Een wettelijke grondslag voor het delen van deze gegevens ontbreekt op dit moment.

Verder in 2022:

- Wij zijn aangesloten op het Schuldenknooppunt. Via dit punt wisselen schuldhelpverleners en schuldeisers gegevens uit. Met deze digitale aansluiting dragen we bij aan een snelle totstandkoming en afwikkeling van schuldregelingen. Hiermee hebben burgers versneld perspectief op een schuldenvrije toekomst.
- Wij nemen deel aan het overheidsbrede programma Clustering Rijksincasso. Vanaf 1 december 2022 kunnen vorderingen van DUO, CJIB en CAK (vooralsnog alleen de regeling onverzekerden) worden samengevoegd tot één betalingsregeling. Om zo verdere kostenverhogingen voor burgers te voorkomen.

College ter Beoordeling van Geneesmiddelen (aCBG)

Eerste Stand

Datum: Juni 2023

Druk op het Europese systeem én het aCBG

Bij het reguleren van de veiligheid, werkzaamheid en kwaliteit van medicijnen voor mens en dier werken we samen in een Europees systeem met andere medicijnautoriteiten en met het Europees Medicijnagentschap (EMA). De afgelopen jaren is er druk op dit Europese systeem ontstaan. Dit komt bijvoorbeeld door een stijging van het aantal medicijnbeoordelingen. Ook zijn de beoordelingen ingewikkelder geworden. En is de financiering vanuit het Europese systeem over het geheel ontoereikend. Daarnaast speelde de COVID-19 pandemie een rol. Deze druk en het tekort aan beoordelaars heeft een groot risico: namelijk dat medicijnen mogelijk niet meer worden beoordeeld of het langer duurt voordat een geneesmiddel wordt beoordeeld (en op de markt kan komen).

Beschikbaarheid van medicijnen

Het afgelopen jaar stond de beschikbaarheid van een aantal medicijnen onder druk. We zagen het afgelopen jaar verschillende ontwikkelingen die nadelig zijn voor de beschikbaarheid van medicijnen in Nederland. We besteden veel tijd aan het voorkomen van dreigende tekorten of het beperken van de gevolgen. De middelen van het aCBG zijn echter beperkt. Als geneesmiddelen van de Nederlandse markt verdwijnen, heeft het aCBG niet de bevoegdheid dit tegen te houden. Hier zien wij een kans voor het samen met het ministerie van VWS inrichten van een formele structuur bij doorhalingen of commercialisatiestops van kritische geneesmiddelen. Waarbij het ministerie van VWS vanuit haar bevoegd- heden kan onderzoeken of zij instrumenten kan inzetten die de hindernissen zouden kunnen wegnemen om het product op de Nederlandse markt te houden.

Transparantie

Medicijnautoriteiten liggen onder een vergrootglas. En dat heeft positieve én negatieve kanten. We kunnen sneller reageren als er wat speelt, maar het levert ook meer discussies en werk op. De vraag naar betrouwbare informatie stijgt. Verder zien we dat er ook een groter beroep wordt gedaan op andere manieren om openheid te geven over hoe we ons werk doen. Zo komen via de Wet Open Overheid meer en ingewikkeldere aanvragen binnen. Veel gegevens die het aCBG verzamelt, bijvoorbeeld in een medicijndossier, zijn bedrijfsvertrouwelijk. Het kost dus ook steeds meer capaciteit en financiële middelen om te bepalen welke informatie we openbaar kunnen maken onder de Wet Open Overheid.

Financiering

De vergoedingen die het aCBG nu voor haar Europese taken ontvangt, zijn niet kostendekkend. Voor continuïteit en minder druk op het systeem is het daarom belangrijk dat deze herziening leidt tot duurzame financiering van de regulatoire medicijnautoriteiten in Europa.

Naast Europese ontwikkelingen rondom duurzame financiering, is ook de financiering van de publieke taken die het aCBG uitvoert voor Nederland essentieel. Het aCBG vraagt daarom ook komende jaren aandacht voor duurzame financiering van deze taken.

Centrale Commissie Mensgebonden Onderzoek (CCMO)

Eerste Stand

Datum: Juni 2023

De CCMO is een medisch-wetenschappelijke en ethische toetsingscommissie: een korte introductie van de CCMO. Naast de CCMO zijn er in Nederland, nog 14 erkende Medisch-ethische Toetsingscommissies (METC's) die onderzoeksvorstellen voor medisch-wetenschappelijk onderzoek met mensen beoordelen. De meeste METC's zijn verbonden aan een ziekenhuis, enkele zijn zelfstandige stichtingen. De onderzoeksvorstellen worden ingediend door farmaceutische bedrijven, Contract Research Organisations (CRO, vaak voor de eerste studies bij mensen met nieuwe geneesmiddelen) en (academische) onderzoekers. De CCMO en de METC's waarborgen de bescherming van studiedeelnemers die zijn betrokken bij medisch-wetenschappelijk onderzoek. Dit doen de medisch-ethische toetsingscommissies door toetsing aan de daarvoor gestelde wettelijke bepalingen en met inachtneming van het belang van de voortgang van de medische wetenschap. Daarnaast willen de CCMO en de METC's bijdragen aan een kwalitatief hoogwaardig onderzoek klimaat in Nederland.

Per jaar nemen tussen de 150.000 en 300.000 mensen deel aan medisch-wetenschappelijk onderzoek in Nederland. De toetsing van dit onderzoek vindt plaats op basis van de Wet medisch-wetenschappelijk onderzoek met mensen (WMO), verschillende Europese verordeningen op het gebied van geneesmiddelen, medische hulpmiddelen, in-vitro diagnostica en de Embryowet. Al het onderzoek dat onder deze wetten valt, moet worden beoordeeld door de CCMO of een METC.

De nieuwe regelgeving wordt ondersteund door een technisch systeem, het Clinical Trial Information System (CTIS), beheerd door het EMA. Dit IT-systeem functioneert suboptimaal, wat leidt tot veel extra administratieve last en complexiteit bij zowel onderzoeker als toetser. Tijdslijnen in de procedures zijn erg kort, en door de ervaringen tijdens COVID zit er bovendien extra druk op het verder verkorten van de tijdslijnen. De observaties over de uitwerking van de Europese regelgeving en CTIS op de uitvoering, laten zien dat vroegtijdige beïnvloeding door de uitvoerders van nieuwe wetgeving belangrijk is. Niet alle onderdelen van het onderzoeksvorstel zijn Europees geharmoniseerd: een onderzoeksvorstel bestaat uit een geharmoniseerd deel I, maar ook altijd een nationaal deel II, wat de CCMO of METC altijd zelf moet toetsen. Er komt daarnaast nog nieuwe (nationale) wetgeving aan, bijvoorbeeld het Wetsvoorstel zeggenschap lichaamsmateriaal, wat extra werk voor de CCMO en METC's zal opleveren. De toenemende regelgeving werkt ook door in het zeer

grote aantal medisch-wetenschappelijke onderzoeken dat niet onder de WMO valt, maar waarbij de METC's steeds meer betrokken worden.

Dit alles bij elkaar leidt tot grote druk op het toetsingssysteem van de CCMO en de METC's. Commissieleden kunnen niet meer, zoals in het verleden het geval was, zelf de volledige beoordeling doen van de voorstellen. Daarvoor ontbreekt hen de tijd en de procedurele kennis, en dus moet er inhoudelijke ondersteuning worden gegeven door de secretariaten. Het blijft ook nu voor commissieleden vaak werk naast de reguliere werkzaamheden. Ook meer dan vroeger is regulatoire kennis nodig, die vaak nog ontbreekt. Hoewel er in het verleden extra capaciteit voor ondersteuning van de commissies vanuit de secretariaten is verkregen, loopt het meegroeien van budgetten nu niet in de pas met de realiteit van alle dag. De werkdruk is extreem hoog, wat bij de CCMO ook naar voren is gekomen in een Medewerkers Tevredenheidsonderzoek (MTO) in 2022. Er zit spanning op de benodigde capaciteit om het werk door commissieleden en secretariaten goed te laten verlopen en de daarvoor benodigde budgetten. De huidige situatie vraagt ook veel aandacht voor opleiding nodig voor de aanstelling/benoeming van leden en bijscholing voor zittende leden en medewerkers; ook hiervoor ontbreken voldoende middelen.

Centrum Indicatiestelling Zorg (CIZ)

Tweede Stand

Datum: Juni 2023

De zorg in Nederland staat onder grote druk: burgers doen een steeds groter beroep op de zorg, er zijn steeds minder zorgverleners die zorg kunnen leveren en de zorguitgaven blijven maar stijgen. De wachtlijsten zijn lang. En we krijgen te maken met een dubbele vergrijzing, waardoor het probleem naar verwachting alleen maar groter zal worden.

CIZ kaart aan: "Gelijktijdig zien we dat de zorgketen in alle facetten onder druk staat"

Actuele stand van zaken CIZ

De huidige situatie bij het CIZ kenmerkt zich door een hoge werkvoorraad, hoge werkdruk en - net als andere organisaties - een hoog ziekteverzuim, op het moment van schrijven 7,4%. CIZ treft de nodige maatregelen, maar die leiden pas over enige tijd tot het beoogde resultaat. Daarbij ziet het CIZ zich nu ook in toenemende mate geconfronteerd met de krapte op de arbeidsmarkt. Veel van de in deze Stand genoemde knelpunten kennen hun oorzaak buiten het CIZ (zoals tekorten thuiszorg, wachtlijsten voor opname), maar hebben wel hun effect op het functioneren van het CIZ. Deels vormen deze de oorzaken van een veel hogere aanvraagstroom dan alleen op basis van demografische ontwikkelingen mag worden verwacht. Daarmee blijft de druk op de dienstverlening hoog, lopen de doorlooptijden op en kan dit consequenties hebben voor de cliënt.

Ten opzichte van de eerste stand van juni 2022 is er op een aantal onderwerpen "enige vooruitgang geboekt, maar we zien ook dat veel onderwerpen hardnekkig zijn. We blijven hier dan ook aandacht voor houden. Domeinsamenwerking en privacywetgeving komen in deze Stand daarom opnieuw aan bod".

Steeds hogere aanvraagstroom

De dubbele vergrijzing zorgt ervoor dat de aanvraagstroom ook de komende jaren continu blijft stijgen. De groep ouderen in de samenleving wordt relatief steeds groter en mensen worden steeds ouder. Al enkele jaren zien we dat er steeds meer aanvragen voor een Wlz-indicatie bij ons worden ingediend. Dit kan als gevolg hebben dat cliënten langer dan gewenst op hun indicatiebesluit moeten wachten. Dit is onwenselijk, mede omdat het indienen van een aanvraag voor een cliënt en zijn betrokkenen vaak een onzeker en spannend traject is.

Hoge aanvraagstroom, maar standaardisering en automatisering kunnen helpen.

De aanvraagstroom komt al enige tijd hoger uit dan is meegenomen in het meerjaren financieel kader. En hoewel er later in het jaar altijd wel weer aanvullende middelen beschikbaar komen, staat het CIZ daarmee steeds op achterstand om de inmiddels opgebouwde werkvoorraden weg te werken. Gezien de krapte op de arbeidsmarkt en de inwerktijd die een nieuwe medewerker nodig heeft, is dat geen duurzame oplossing. Onlangs hebben we afspraken met VWS kunnen maken die zich uitstrekken over meerdere jaren. En hoewel daarmee de hoge werkvoorraden, de hoge werkdruk en de grote kans op verzuim niet direct substantieel zijn verminderd, zijn wij van mening dat deze nieuwe afspraken kunnen zorgen voor een betere borging van de dienstverlening en stabiliteit in onze personele formatie over een langere periode.

Tegelijkertijd zorgt de toenemende krapte op de arbeidsmarkt ervoor dat we de continue toename in de aanvraagstroom niet uitsluitend met alleen maar extra budget kunnen oplossen, omdat we niet langer in staat zullen zijn om het benodigde personeel hiervoor te werven. Om hier al een stap in te zetten zijn wij bezig met het inrichten van zoveel mogelijk standaardprocessen voor de indicatiestelling. Dit doen wij onder het motto 'standaard waar mogelijk, maatwerk waar nodig'. Voor de cliënt levert dit grote voordelen op, zoals een snellere aanvraagprocedure, een sneller besluit en beperking van de administratieve lasten.

Gegevensuitwisseling

Op dit moment maakt de AVG gegevensuitwisseling tussen partijen maar beperkt mogelijk. Terwijl gegevensuitwisseling tussen organisaties het voor de cliënt juist makkelijker kan maken. De cliënt wordt dan niet steeds gevraagd naar (medische) informatie die hij al eerder heeft gegeven, en hij hoeft deze niet opnieuw op te zoeken en versturen. Ook voor de zorgaanbieder en voor ons kan dit een lastenverlichting betekenen. Wij hoeven de gegevens van de cliënt niet opnieuw op te vragen en in te voeren, waardoor we sneller tot een besluit kunnen komen, wat in het voordeel van de cliënt is

We zien het knelpunt van beperkt kunnen uitwisselen van gegevens ook bij het uitwisselen van signalen over onrechtmatigheid en fraude. Het CIZ werkt bij de aanpak van fraude in de zorg samen met de ketenpartijen. In de praktijk blijkt het ontzettend ingewikkeld om vermoedelijke fraude goed te onderzoeken, vast te stellen en aan te pakken. Huidige wetgeving is niet altijd sluitend genoeg om onze vaak kwetsbare cliënten tegen frauduleuze zorgaanbieders te beschermen.

Om efficiënt en effectief te kunnen samenwerken bij de aanpak van fouten en fraude in de zorg, zijn wettelijke grondslagen voor het delen van (persoons)gegevens tussen de

ketenpartners een noodzakelijke randvoorwaarde. Wetgeving om dit te verbeteren is in de maak, al biedt ook deze wetgeving niet voor alle partijen een grondslag om gegevens uit te wisselen. De nieuwe Verzamelwet biedt wel de mogelijkheid dat gegevens binnen het CIZ hergebruikt kunnen worden.

De beperkingen en onmogelijkheden ten aanzien van gegevensuitwisseling, kunnen voor organisaties verlamdend werken. In het komende jaar willen we graag met VWS en andere dienstverleners in gesprek om met elkaar tot concrete voorstellen en ideeën te komen hoe gegevensuitwisseling, als dat nodig en gewenst is, juist wél kan. Wij zien bijvoorbeeld mogelijkheden voor de toekomst met persoonlijke gezondheidsdossiers (en/of Europese initiatieven). De cliënt hoeft dan alleen aan te klikken dat hij deze gegevens wil delen en met wie.

Wachlijsten

De afgelopen jaren zien we de wachlijsten voor verschillende zorgvormen toenemen. De toegenomen vraag naar zorg en beperkte beschikbaarheid van personeel spelen hierbij een belangrijke rol. Er ontstaat hierdoor een verschil tussen wat wij vanuit het CIZ bepalen welke zorg het best passend is en de mogelijkheden die een cliënt vervolgens heeft om de zorg daadwerkelijk te ontvangen. Vanuit de praktijk ontvangen wij signalen dat de cliënt wel recht heeft op zorg uit de Wlz, maar deze zorg niet altijd volledig ontvangt door wachlijsten of personeelstekorten.

Dienst Uitvoering Subsidies aan Instellingen (DUS-I)

Tweede Stand

Datum: Juni 2023

Jaarverslag met voortgang eerste stand

DUS-I heeft haar voortgang over de stand van de uitvoering in het jaarverslag over 2022 opgenomen. Het is een beknopt document. Belangrijke quotes:

- “We ervaren echter nog steeds onduidelijkheden bij het delen van informatie als gevolg van privacywetgeving. DUS-I mist een wettelijke basis voor gegevensuitwisseling met andere organisaties om misbruik en oneigenlijk gebruik goed te kunnen bestrijden.”
- “De arbeidsmarkt is echter krap en het is steeds moeilijker om tijdig voldoende gekwalificeerd personeel aan te trekken”

Er is geïnvesteerd in het herkennen en benutten van klantsignalen van het programma DUS-I in contact. Naast het organiseren van persoonlijke gesprekken of webinars om aanvragers van dienst te zijn is het KCC uitgebreid en geprofessionaliseerd. In 2022 hebben wij doorlopend klanttevredenheidsonderzoek ingesteld. Klanten en aanvragers worden bevraagd na aanvraag, beschikking en vaststelling.

Mooi voorbeeld:

DUS-I is gestart met een subsidielab. Hierin komen beleidsmakers en aanvragers bijeen om een regeling te ontwerpen of te wijzigen. Dit heeft geholpen om nieuw beleid en wet- en regelgeving sneller en beter te vertalen naar goed ingerichte uitvoering.

DUS-I heeft ook een nieuwe volledige stand opgeleverd

Vorig jaar vroeg de Dienst Uitvoering Subsidies aan Instellingen (DUS-I) in haar eerste Stand van de Uitvoering aandacht voor een aantal serieuze signalen. We kiezen in deze nieuwe Stand voor de kracht van herhaling en vragen opnieuw aandacht voor deze signalen. Het zijn dilemma's waar wij in onze organisatie al langer mee te maken hebben. We hadden dan ook geen 'quick fix' verwacht. Het zijn complexe en meerjarige vraagstukken die we alleen samen – beleid, politiek en uitvoering – kunnen aanpakken. Het is belangrijk om hierover met elkaar het gesprek te blijven voeren om deze uitdagingen samen aan te pakken.

Opeenstapeling van regelingen

Onze opdrachtgevers hebben een ambitieuze beleidsagenda en als gevolg daarvan blijft ons opdrachtenpakket ieder jaar groeien. De hoeveelheid regelingen van VWS en OCW stapelt zich op. Vanaf 2020 is er veel extra werk bijgekomen door coronagerelateerde regelingen. Hiervoor was veel extra capaciteit nodig.

Toename complexiteit en lastendruk

Iedere regeling kent specifieke voorwaarden. Bestedingsvoorschriften kunnen uiteenlopen. In het grote aanbod van regelingen komt het voor dat deze instrumenten voor aanvragers deels kunnen overlappen en voor onduidelijkheid zorgen. Stapeling van wensen en meerdere wijzigingsregelingen maken het er niet duidelijker op en vergroten de complexiteit. DUS-I moet rekening houden met de veelheid aan regelingen en de mogelijke interferentie daartussen.

Gevraagde snelheid drukt op inrichting regelingen

De wil om de gewenste beleidsverandering snel te realiseren blijft dominant, waarbij de druk wordt opgevoerd om snel te implementeren. Bij de ontwikkeling van een regeling ligt de nadruk te veel op het realiseren van een snelle aanvraag en vlotte betaling, en minder op de verantwoording en afrekening.

Beperkingen gegevensuitwisseling

Om subsidieaanvragen voor de regeling Behoud langdurig zieke zorgwerknemers te beoordelen worden door DUS-I gegevens over het aantal verlengingen van de loondoorbetaling opgevraagd bij het UWV. DUS-I toetst of er een verlenging van vrijwillige loondoorbetaling is afgesproken en bevestigd door UWV en dit overeenkomt met de opgave van de werkgever in de aanvraag. DUS-I kan met de ontvangen gegevens nagaan hoeveel verlenging loondoorbetaling de werkgever toegekend heeft gekregen, maar niet voor welke werknemer. In het geval er verschillen zijn tussen de door UWV gevonden aantallen en de opgave van de werkgever, kan UWV geen ondersteuning bieden bij het uitzoeken van de verschillen. Dit doordat UWV geen persoonsgegevens mag uitwisselen en er hiervoor geen capaciteit is. De uitwisseling van gegevens tussen uitvoerders is essentieel om publieke dienstverlening in ketens mogelijk te maken. Zodoende hoeven instellingen en burgers niet steeds opnieuw hun gegevens aan te leveren. De gekozen werkwijze in deze regeling

waarborgt dat in het kader van de aanvraag geen persoonsgegevens worden verwerkt. Het zorgt ervoor dat DUS-I op een andere en meer belastende wijze bepaalde gegevens moet controleren. Niet alleen belastend voor deze aanvragers doordat meer gegevens opgevraagd worden die feitelijk al bekend zijn bij de overheid, maar ook voor andere overheidsinstanties en DUS-I zelf.

Op dit moment ontbreekt een wettelijke grondslag om bepaalde persoonsgegevens te mogen gebruiken en verwerken. Veel vigerende regelgeving staat gegevensuitwisseling tussen overheden zelfs in de weg. Om onze dienstverlening en de rechtmatigheid van subsidieverbetering te verbeteren, is betere gegevensuitwisseling nodig. Met de juiste grondslag en samenwerking met andere overheidsinstanties beperken we de lastendruk voor aanvragers. Hierin worden ook al de eerste stappen gezet via de Verzamelwet gegevensverwerking VWS I, waarin wordt voorgesteld om op termijn persoonsgegevens te mogen verwerken ten behoeve van subsidieregelingen voor het ministerie van VWS.

Onvoldoende aandacht voor vormgeven verantwoording

De coronaregelingen die DUS-I uitvoerde kenmerkten zich door het belang om snel doeltreffende en uitvoerbare maatregelen te nemen. Om snelle uitbetaling mogelijk te maken, is bij sommige regelingen gekozen om de verantwoordingsverplichting van aanvragers later vorm te geven. De aanvraagronde waren voor aanvragers relatief eenvoudig en lastenluw. Door de generieke en eenvoudige opzet van de regelingen was misbruik en oneigenlijk gebruik niet volledig te voorkomen. Door deze flexibele en eenvoudige opzet, is er gaandeweg veel tijd gaan zitten in het verder vormgeven van de regelingen. Voorbeelden hiervan zijn Bonusregeling voor zorgprofessionals, Coronabanen in de Zorg en Opschaling curatieve zorg COVID-19. *Vanwege de complexiteit bleek het meermalen nodig deze regelingen te wijzigen.*

Vaker kan bij de start van een regeling aan aanvragers niet goed duidelijk gemaakt worden welke verantwoordingsinformatie gevraagd worden en hoe de controle hierop zal zijn. De wens om de gewenste beleidsverandering snel te realiseren blijft dominant, waarbij de druk wordt opgevoerd om snel te implementeren. Daardoor ligt de focus minder op de verantwoording en afrekening achteraf. Het is van belang om bij de ontwikkeling van regelingen voldoende aandacht te houden voor de uitwerking van de latere vereisten in de vaststellingsfase en tussentijdse effectmetingen.

Aanpassen wijze van financiering

DUS-I is de afgelopen jaren sterk gegroeid. Het einde is nog niet in zicht. Om deze groei in goede banen te leiden, de continuïteit van de bedrijfsvoering te borgen en de kwaliteit van onze dienstverlening te blijven garanderen, dient er iets te wijzigen aan de huidige wijze van financiering. Deze geeft ons namelijk weinig ruimte en beperkt de vorming van financiële reserves om onverwachte kosten of investeringen op te vangen, maar ook om de basis – systemen en bekwaam personeel - op orde te houden.

Basis op orde brengen in onze IT-systemen

DUS-I werkt momenteel aan de doorontwikkeling van het Subsidieplatform om de subsidieverwerking af te kunnen wikkelen. De groei van het werkpakket van DUS-I, de toenemende druk om bij de uitvoering te voldoen aan wet- en regelgeving en de wens om

misbruik en oneigenlijk gebruik te voorkomen, vragen van DUS-I om de basis van haar uitvoeringsprocessen dieper te doordenken om de mogelijkheden van IT ten volle te benutten. Voor die basis is tot nu toe te weinig aandacht geweest. DUS-I zal hier explicieter over worden over onder meer: het gebruik van authentieke gegevens, geautomatiseerde verwerking en beperking van het aantal procesvarianten.

Specifieke expertise gevraagd.. ...en krapte op de arbeidsmarkt.

Onze opdrachten worden arbeidsintensiever en vragen om meer (specifieke) expertise. Vooral bij beleidsrijke subsidieregelingen, dat wil zeggen regelingen waarbij DUS-I de aanvragen inhoudelijk beoordeelt, hebben we te maken met het beoordelen van complexe aanvragen. Soms is de benodigde expertise daarvoor (nog) niet aanwezig binnen de organisatie of geeft de snelheid van schakelen die van ons wordt gevraagd weinig ruimte om tijdig nieuwe medewerkers te werven en op te leiden. Met de algemene krapte op de arbeidsmarkt is het aantrekken van subsidiemedewerkers al niet eenvoudig, maar de zoektocht naar mensen met specifieke en beleidsrijke kennis maakt het nog lastiger.

Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM)

Eerste Stand

Datum: Juni 2023

1. Begrijpelijke communicatie naar de burger

De veelheid aan contactpunten en kanalen leidt er soms toe dat informatie niet via ieder kanaal op dezelfde manier of op hetzelfde moment gecommuniceerd wordt. Dat is verwarrend voor de burger. De kanalenstrategie om als RIVM – naast actueel, betrouwbaar en toegankelijk – ook eenduidig en communiceren is momenteel in ontwikkeling.

Oog voor context en duiding: Helder communiceren over wetenschappelijk onderzoek kan een lastige opgave zijn. RIVM wil ook kunnen uitleggen hoe adviezen tot stand zijn gekomen. Het is wenselijk dat we daar in de toekomst ook voldoende ruimte en tijd voor krijgen. Alleen daarmee kunnen we een betrouwbare adviseur zijn en blijven.

Middenin de maatschappij: burgers ontvangen verschillende soorten communicatie vanuit het RIVM. We willen het gemak van de burger vergroten en optimaal inspelen op de wensen en behoeften van de burger. Waarbij we zorgen dat ieder contactmoment tussen burger en RIVM optimaal verloopt. Hiervoor is het nodig dat onze rollen en verantwoordelijkheden – en die van andere stakeholders – kraakhelder zijn voor de burger. Dit vraagt continue aandacht.

Mijn RIVM en PGO: VWS wil dat RIVM gegevens van verschillende vaccinatie- en preventieprogramma's gaat ontsluiten naar de Persoonlijke Gezondheidsomgeving. Voor ondersteunende diensten behorend bij een product als MijnRIVM werkt het RIVM aan

kaders die afgestemd zijn op huidige en aanstaande wetgeving binnen het landschap van informatievoorziening die passen in de rol van verstrekker van (zorg)gegevens. Het vooraf bepalen van een visie (toepassing en kaders) op het leveren van persoonsgebonden data aan burgers voorkomt dat de implementatie ervan vastloopt op onduidelijkheden over het wat en hoe.

2. Toekomstbestendige uitvoering van beleid

Burgers, professionals en de politiek verwachten kwalitatief hoogstaande, toegankelijke én betaalbare programma's waarvan enerzijds de continuïteit geborgd is en anderzijds vernieuwingen zorgvuldig én snel doorgevoerd worden. Het was altijd al een uitdaging om aan deze verwachtingen te voldoen. Daar komt bij dat de context waarbinnen we ons werk doen steeds complexer wordt en dit beperkt de wendbaarheid, flexibiliteit en de mogelijkheden om vlot te innoveren. Denk hierbij aan nieuwe wettelijke eisen en voorschriften op het gebied van privacywetgeving en het ontbreken van wettelijke grondslagen voor noodzakelijke gegevensverwerking, de complexiteit van de informatiehuishouding en gegevensuitwisseling, met name in de zorg.

Pandemische Paraatheid

Tijdens de pandemie heeft het RIVM tijdelijke medewerkers aangetrokken die veel kennis en ervaring hebben opgebouwd. Om deze waardevolle capaciteit te kunnen behouden voor de nieuwe taken in tijden van krapte op de arbeidsmarkt, worden daarbij structurele verplichtingen aangegaan terwijl hier nog niet altijd structurele middelen voor zijn vrijgemaakt. Het RIVM neemt hier een risico om het tempo hoog te houden en tegelijkertijd de juiste kwaliteit te kunnen leveren.

3. Wetgeving voor een transparante overheid

De maatschappelijke en politieke druk voor het publiek verantwoord te zijn van het onderzoek en de adviezen van het RIVM, neemt (met name de dossiers Corona, stikstof en PFAS). Er is een trend van toenemende informatieverzoeken en het aantal Woo verzoeken sinds 2019. Het RIVM staat nu eenmaal middenin de belangstelling. Het is aannemelijk dat het aantal informatie- en Woo-verzoeken, alsmede de druk op de tijdige uitvoering ervan, zal toenemen. Ten slotte is de uitvoeringstermijn van behandeling van een Woo verzoek ingekort, waardoor de uitvoering verder onder druk komt te staan.

Complexiteit door informed consent:

Ouders en jongeren moeten adequaat geïnformeerd zijn voordat zij toestemming geven voor een behandeling zoals vaccinaties (Wet op de geneeskundige behandelingsovereenkomsten). Deze op informatie gebaseerde toestemming wordt 'informed consent' genoemd. Bij het geven van informatie over het Rijksvaccinatie Programma (RVP) wordt ook aandacht besteed aan de gegevensuitwisseling tussen de Jeugdgezondheidszorg (JGZ) en het RIVM onder andere voor de centrale registratie van de vaccinatiegegevens. De invoering van het informed consent draagt bij aan goede informatieverstrekking en past binnen het zijn van een transparante overheid maar leidt ook tot complexiteit:

- Er is een hogere administratieve werklast voor het RIVM en de JGZ.
- Geen consent betekent dat de vaccinatiegegevens anoniem bij het RIVM binnen komen, waardoor het RIVM geen totaal overzicht meer heeft van de vaccinatiestatus van een kind.

- Minder gegevens betekent dat het lastiger is de vaccinatiegraad te bepalen.
- Doordat het RIVM niet meer van alle kinderen in beeld heeft wat de vaccinatiestatus is, worden er niet terechte oproepen en rappels naar ouders en kinderen gestuurd.
- Een onvolledige vaccinatiestatus van een kind in het systeem van het RIVM heeft tot gevolg dat de inhoudelijke advisering per kind bemoeilijkt wordt.
- Een onvolledige vaccinatiestatus levert ook onvolledige vaccinatiebewijzen op. Ook dit leidt tot onbegrip bij de burger.

Voor de burger is niet altijd duidelijk dat het RIVM en de Jeugdgezondheidszorg twee aparte identiteiten zijn. Bij vragen is het voor de burger nu soms onduidelijk waar zij terecht kunnen. Betere samenwerking tussen jeugdgezondheidszorg en het RIVM wie de vragen beantwoordt kan dit probleem oplossen.

Wanneer de informed consent plaatsvindt op basis van een 'opt out' kan er een automatische uitwisseling van gegevens tussen de JGZ en het RIVM plaatsvinden. Dit is een methode in principe toestemming geven maar de mogelijkheid hebben hier vanaf te zien. Bovenstaande problemen worden dan geminimaliseerd.

Overig

Kamer van Koophandel (KvK - 1)

Tweede Stand

Datum: Maart 2024

In deze tweede Stand van de Uitvoering roept de KvK onder andere op tot een versnelling van de digitale agenda, door één berichten box te hebben voor ondernemingen. Het versturen van digitale facturen en online verzoeken zal hiermee vergemakkelijkt worden en blijven gegevens up-to-date. Ook roept de KvK op tot het formuleren van de criteria voor de privacybelangen die komen kijken bij gegevenswisseling, zodat dit meer tot stand kan komen.

De KvK coördineert het programma Levensgebeurtenissen, waar het gaat om het verbeteren van de klantreizen voor ondernemers. Hierin wordt de samenwerking opgezocht met verschillende uitvoeringsorganisaties. Het gaat hierbij om betere communicatie en slimmere dienstverlening, om zo bij te kunnen dragen aan vereenvoudiging van wet- en regelgeving.

Er worden een aantal oplossingen genoemd voor problemen op het gebied van financiering en duurzaamheid. Zo noemt de KvK de online content die ze maken en de adviseurs die er zijn als factoren die ondernemers kunnen helpen bij het beoordelen van welke financieringsvorm passend is. Op het vlak van duurzaamheid wordt geopperd duurzaamheidsoplossingen meer onder de aandacht van de ondernemer te brengen.

Kamer van Koophandel (KvK - 2)

Eerste Stand

Datum: Januari en Maart 2023

Tussentijdse stand (januari '23):

We vragen aandacht voor **de stapeling van wet- en regelgeving**. Waarbij we soms zelfs **beleidsconcurrentie** tussen ministeries zien op dezelfde thema's. Het wordt ook steeds **ingewikkelder**. Medewerkers in de uitvoering en ondernemers lopen vast in deze **complexiteit**. Voor de toekomst vragen wij dan ook onze inzichten, analyses en signalen van ondernemers te betrekken in beleidsontwikkeling en oog te hebben voor de impact van beleid en wet- en regelgeving op de uitvoering en ondernemer. We willen graag tijdig en als gelijkwaardige partner bij het ontwikkelen van beleid worden betrokken. De samenwerking in de totstandkoming van Datavisie is een goed voorbeeld dát het kan en hoe dat kan.

Stand (maart '23):

Goed voorbeeld: samenwerken beleid en uitvoering en de Datavisie

In de ontwikkeling van de Datavisie en het uitwerken van de werkwijze voor het afschermen van bezoekadressen zijn we heel tevreden en trots op de samenwerking met het ministerie van EZK. In de uitwerking van deze trajecten zijn belanghebbenden goed betrokken en is er met een luisterend oor en begrip over en weer geacteerd. De impact op de uitvoering voor de medewerkers en de gevolgen voor klanten zijn daarbij nadrukkelijk gewogen en meegenomen. Wij vinden het een goed voorbeeld van hoe beleid en uitvoering in harmonie samenwerken en elkaar uitdagen om zaken te verbeteren.

Faciliteren en betrekken Voor ondernemers zien wij een versnippering van loketten. Dat heeft een negatief effect op een eenduidige en samenhangende dienstverlening voor ondernemend Nederland. Het ministerie van EZK dient hier een sterkere faciliterende rol in te pakken, met een duidelijke regie.

Het is belangrijk om met elkaar de ruimte te zoeken voor verbetering, in plaats van de soms dwingende hand van het proces te volgen. **Zo hebben wij na het neerzetten van een eerste versie van Mijn Digitale Zaak gezamenlijk de conclusie getrokken dat het hulpmiddel uitvoering geeft aan gewenst beleid, maar technisch nog niet voldoet en verdere ontwikkeling behoeft.** Wij willen voorkomen dat we na deze evaluatie het hele instrument direct afschrijven, waarmee we het kind met het badwater weggooien. In plaats daarvan zien wij kansen voor de doorontwikkeling, om zodoende met elkaar tot het gewenst resultaat te komen

Wat hebben wij geleerd

Wij zijn blij met het open en prettige gesprek dat we in 2022 met de bewindspersonen over onder meer bovenstaande punten hebben kunnen voeren. Het betrekken en faciliteren betreft uiteraard een wisselwerking. **Het gesprek gaf daarin ook ruimte voor een spiegel. Als uitvoerder moeten wij ook zelf aan de slag door opener en duidelijker aan te geven wat de mogelijke impact van beleidsvoornemens is in de praktijk van alle dag.** Dat betekent dat we – op alle niveaus en soms tegen de stroom in – duidelijk en helder uiten waar de pijn zit, in plaats van deze in de communicatie te verhullen.

Gemeenten

Tweede Stand

Datum: Juli 2023

Het is tijd om keuzes te maken. De huidige situatie is niet houdbaar. Dat laat deze Stand van de Uitvoering gemeenten duidelijk zien. Het beeld dat we ophaalden is opvallend consistent: er zijn serieuze zorgen over de gemeentelijke uitvoering en de urgentie om zaken anders te doen is groot.

Maatschappelijke opgaven zijn omvangrijk en complex

Grote maatschappelijke opgaven liggen op het bord van de overheid en in het bijzonder van gemeenten. Of het nu gaat om taken op het terrein van armoede, kansenongelijkheid, energie, klimaat en fysieke leefomgeving; in de gemeentelijke uitvoering komt het samen.

De noodzaak van een betrouwbare uitvoering

Dit vraagt om een betrouwbare uitvoering, die beloftes kan waarmaken en kan doen wat nodig is in het leven van mensen. Omdat gemeenten als eigenstandige overheidslaag dicht bij de inwoners staan, hebben zij een belangrijke sleutel in handen.

Gemeenten fixen het telkens weer

Gemeenten weten het toch elke keer weer voor elkaar te boksen om -ook in crisissituaties- zaken snel voor elkaar te krijgen.

Gemeenten willen niet het afvoerputje zijn

Niet omdat gemeenten altijd de meest logische plek zijn, maar simpelweg omdat het elders niet opgelost wordt. Terwijl gemeenten ook kampen met krapte op de arbeidsmarkt en financiële onzekerheid. Deze constatering in de Stand brengt ons bij de fundamentele vraag: Welke taken horen bij gemeenten thuis, en welke kunnen beter centraal uitgevoerd worden door uitvoeringsorganisaties van het rijk? Welke afwegingen liggen daaraan ten grondslag? Welke randvoorwaarden zijn hierbij nodig? Hiervoor is een duidelijk afwegingskader nodig, dat helpt om te kiezen in schaarste. Keuzes hebben ook consequenties; van gemeenten vraagt dit dat zij (individueel en collectief via de VNG) als zelfstandige en zelfbewuste bestuurslaag ook duidelijker 'nee' zeggen, wanneer de uitvoering van een taak logischerwijs niet bij gemeenten behoort te liggen. Dat is voor gemeenten heel lastig omdat de inwoner letterlijk bij hen op de stoep staat en zij niet kunnen en willen weggijken voor de problemen van hun inwoners. Dit benadrukt het belang van goede afspraken over welke verantwoordelijkheden waar liggen en welke randvoorwaarden daarbij horen.

Van pleisters naar preventie

Dit vraagt om actie om de oorzaken van problemen weg te nemen:

- Regels moeten voor inwoners en professionals weer begrijpelijk, logisch en werkbaar worden. Vereenvoudig complexe regels en maak ze consistent, zowel qua systematiek als procedures en verantwoordingseisen. Ontwerp ze vanuit regels vanuit het perspectief van de inwoner.
- Preventie: wie doet wat? Er is een duidelijke verantwoordelijkheidsverdeling tussen organisaties nodig. Van gemeenten vraagt dit ook om te blijven investeren in hun sociale basisinfrastructuur; dat kan alleen met structurele financiële middelen. Een voorbeeld van 'preventie elders': het verankeren van financiële vaardigheden in het onderwijscurriculum en voorlichting voor (startende) zzp-ers kunnen voorkomen dat zij later bij de gemeente moeten aankloppen voor schuldhulpverlening.
- De overheid die inwoners duidelijkheid verschaft over hun toekomstperspectief. De onzekerheid bij boeren over hun toekomst komt bijvoorbeeld aan de orde in de Stand. De onduidelijke eisen leiden tot bestansonzekerheid en stilstand, omdat ook banken geen financiering meer willen verstrekken.

Slim sturen met regels en geld

Geld en regels zijn twee krachtige sturingsinstrumenten voor de uitvoering. Bijsturen op de manier waarop juist deze instrumenten ingezet worden, is echter hard nodig; het is tijd voor slim sturen met regels en geld. Wetten zijn te complex, gestapeld en vaak onvoldoende uitvoerbaar. Geld voor gemeenten is gefragmenteerd in talloze (incidentele) potjes met elk hun eigen verantwoordingssystematiek. De structurele basis is onzeker en niet op orde. In de uitvoeringspraktijk leidt dit tot versplintering. De casussen van Ronald en Marijke en van Nathalie en Dunya in deel B maken dat probleem heel tastbaar. Ze gaan over verschillende inkomensregelingen die door verschillende partijen uitgevoerd worden en verschillende regelingen rond energie en verduurzaming.

Wat nodig is, is dat deze sturingsinstrumenten radicaal anders ingezet worden: dat is in de eerste plaats een stabiele financiële basis. En financieringsarrangementen vanuit

vertrouwen en integraliteit. En minder vanuit detailverantwoording. Ten tweede het ontwerpen van regels vanuit inwoner- en uitvoeringsperspectief. Die ruimte bieden voor de menselijke maat, zonder dat alles in maatwerk opgelost hoeft te worden. De werkwijze van het door het rijk geïntroduceerde Beleidskompas en de herziening van de Algemene Wet Bestuursrecht bieden kansen om hierin stappen te zetten.

Effectievere uitvoering en samenwerking door gegevensuitwisseling

We kunnen de uitvoering ook effectiever maken, door beter samen te werken in de keten en gegevensuitwisseling op een slimmere manier in te zetten. Dit komt onze inwoners ten goede. Het helpt onze inwoners als we problemen (zoals schulden) vroeg signaleren. In de praktijk zien we nog te veel drempels om gegevens binnen en tussen organisaties te delen. Het (vaak onterechte) beeld is dat 'het niet mag van de AVG'. De Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) biedt in de praktijk echter zeker wel ruimte om afwegingen te maken tussen verschillende belangen. Dus naast het belang van de privacy, is er ook het belang van bestaanszekerheid. Dit vraagt op alle lagen in de organisatie vergroting van kennis en bewustzijn. Een goede stap is ook om in gesprek met de Autoriteit Persoonsgegevens te gaan, om vanuit het gezamenlijke doel om de belangen van inwoners goed te beschermen als partners te kijken hoe verantwoorde gegevensuitwisseling beter mogelijk gemaakt kan worden. Alleen zo komen we van de AVG als hitteschild naar de AVG als mogelijk-maker.

Bijna 180.000 medewerkers om te koesteren

Gemeenten moeten stevig inzetten op strategisch personeelsmanagement, innovatie en samenwerking om deze uitdagingen het hoofd te bieden. Daarnaast is het belangrijk om als rijk en gemeenten gezamenlijk te zorgen dat de statuus van de uitvoering verbetert: werken in de uitvoering betekent elke dag opnieuw het verschil kunnen maken in de levens van inwoners. Personeel is het gouden fundament.

De weg vooruit

Dit rapport bevat een actieagenda rondom de vijf thema's die hierboven terugkomen. De essentie is dat het de hoogste tijd is om keuzes te maken en dingen anders te doen; laat deze actieagenda hiervoor een startpunt zijn.

Nawoord begeleidingscommissie gemeenten

Wat echter opvalt ten opzichte van vorig jaar is dat de urgentie van de problemen die in de uitvoering spelen duidelijk toeneemt. Complexiteit en stapeling van wet- en regelgeving, onduidelijkheden over rollen en verantwoordelijkheden, versnippering van taken, gebrekkige gegevensuitwisseling en personele krapte: het zijn allemaal geen nieuwe inzichten, maar de noodzaak om hier écht iets aan te doen neemt zienderogen toe.

Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA - 1)

Tweede Stand

Datum: Juni 2023

In deze tweede Stand van de NVWA, wordt er ingegaan op 5 uitdagingen.

1. **Scherpte aanbrenge in onderlinge rolverdeling:** In diverse evaluaties is geconstateerd dat het huidige agentschapsmodel en het daarbij horende financieringsmodel (baten-lasten) niet past bij de onafhankelijke positie van een

toezichthouder. Sturing op maatschappelijk resultaat verlaagt de administratieve lasten en biedt de NVWA de noodzakelijke wendbaarheid die nodig is voor innovatie en vernieuwing van het toezicht.

2. **Complexiteit van nieuw beleid, grote ambities en betrouwbare uitvoering:** De NVWA staat voor de uitdaging om naast regulier toezicht te werken aan versterking en vernieuwing van het toezicht. Externe ontwikkelingen, zoals transities in de landbouw en EU-regelgeving, zorgen voor nieuwe risico's en toezichtstaken. Er is behoefte aan een stabiel takenpakket dat de publieke belangen waarborgt en ruimte biedt voor innovatie.
3. **Vooraf meedenken over wet- en regelgeving:** De complexiteit van wet- en regelgeving neemt toe, wat leidt tot verminderd vertrouwen in de overheid en problemen bij handhaving en uitvoering. De NVWA pleit voor meer betrokkenheid bij de ontwikkeling van beleid, zodat de consequenties ervan beter kunnen worden ingeschat. Er wordt bijv. getoetst op handhaafbaarheid en uitvoerbaarheid van wetten en regels. Maar de NVWA voert deze toets vaak pas uit aan het einde van het beleidsproces. "Graag zouden wij vaker vooraan in de keten willen meedenken over de consequenties van beleid".
4. **Duidelijke waarden en grenzen aan het toezicht op dierenwelzijn:** De NVWA houdt toezicht op dierenwelzijn en verwacht dat het bedrijfsleven de zorgplicht voor dieren serieus neemt. Er is behoefte aan beter handhaafbare wet- en regelgeving op dit gebied. De NVWA zoekt ook de dialoog met niet-gouvernementele organisaties (ngo's) en het bedrijfsleven om dierenwelzijn te bevorderen.
5. **Versterken informatievoorziening en gegevensuitwisseling.** De NVWA wil het toezicht zo risicogericht en daarmee zo doelmatig mogelijk kunnen inzetten. Dit vereist dat we onze datapositie versterken. Door te kunnen beschikken over data van externe partijen wordt het mogelijk om risico- en trendanalyses, bedrijvenselecties en monitoringsactiviteiten robuust uit te kunnen voeren. De huidige grondslag voor het opvragen van externe data is gebaseerd op meerdere wetten die betrekking hadden op de rechtsvoorgangers van de NVWA zoals die voor de fusie per 1 januari 2012 bestonden. Deze wetten bieden onvoldoende handvatten voor het opvragen van gegevens bij derden en werpen ook belemmeringen op voor het gebruik ervan. Wij lopen hier met regelmaat tegenaan bij het opvragen van data bij externe partijen, terwijl deze data vaak met publieke middelen is verkregen en van groot belang is voor het effectief uitoefenen van ons werk. Wij hebben daarom behoefte aan een ruimere wettelijke grondslag in een kaderwet voor het bij derden kunnen opvragen van gegevens. Dit versterkt onze autoriteitspositie en draagt bij aan de borging van de publieke belangen waar wij op toezien.

Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA - 2)

Derde Stand

Datum: Mei 2024

In deze stand benoemd de NVWA dat er twee knelpunten zijn aangepakt: het herstellen van de balans in het takenpakket van de NVWA en de financiering en herinrichting van het stelsel van keuringen in de vleesketen. De inspectie zegt wel dat er aandacht moet blijven voor deze thema's. Over de andere knelpunten uit de eerdere standen zegt de NVWA in gesprek te zijn met de departementen en politiek. Hier wordt in deze stand verder op in gegaan en er worden geen nieuwe knelpunten benoemd.

Randvoorwaarden voor onafhankelijk toezicht

De onafhankelijkheid van de NVWA moet geborgd worden in de wet op de rijksinspecties en er moet een vorm van financiering komen die de inspectie de ruimte geeft voor risicogericht toezicht wat zij kunnen inrichten op hun eigen manier. In dit kader voert de NVWA ook gesprekken met de departementen over het agentschapsmodel.

Toezicht gericht op maatschappelijke impact

Er wordt een oproep gedaan aan de departementen om de inspectie zo vroeg mogelijk te betrekken bij beleid en aan de politiek om de uitvoerbaarheid mee te nemen bij amendementen. De invoeringstoets die er mogelijk gaat komen, kan hierin kansen bieden voor de NVWA. Met de invoering van de Wet aanpak dierenmishandeling en dierenverwaarlozing is de mogelijkheid om op te treden ook groter geworden voor de inspectie. Echter, gaat het waarborgen van het publieke belang verder dan alleen wet- en regelgeving, maar vooral om de maatschappelijke opgave. Als de inspectie vindt dat bepaalde regels niet passen bij het beleid, geeft zij dit aan. Ook hier helpt het om de NVWA zo vroeg mogelijk te betrekken bij beleidsvorming.

Kennisgedreven toezicht: op basis van een stevige datapositie

De NVWA roept ook op tot het kunnen opvragen van gegevens bij externe partijen. Hiervoor is momenteel nog een juridische grondslag nodig. Met data van derden kan de NVWA robuuste risico- en trendanalyses uitvoeren, wat uiteindelijk leidt tot een completer inzicht.

Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS)

Eerste Stand

Datum: Juli 2023

In het jaarverslag over 2022 heeft het CBS haar stand opgenomen. Het CBS signaleert mogelijkheden en een aantal knelpunten en dilemma's, die in verschillende mate een bedreiging vormen voor de taakuitoefening.

Mogelijkheden: gegevensdeling

In de loop van 2023 treedt de Europese datagovernanceverordening (Data Governance Act, DGA) in werking. Deze verordening heeft tot doel de beschikbaarheid van gegevens en het vertrouwen in gegevensdeling te vergroten en de technische belemmeringen door gegevensdeling te verminderen. Dit moet leiden tot meer en beter hergebruik van beschermde data die in handen zijn van openbare lichamen. Om dat te faciliteren worden een of meer bevoegde organen aangewezen. Het ministerie van BZK heeft het CBS gevraagd om een rol als bevoegd orgaan te gaan vervullen.

Gebrekkige gegevensuitwisseling wordt in de Staat van de Uitvoering 2022 als knelpunt genoemd. Er wordt opgeroepen om de gegevensuitwisseling tussen publieke dienstverleners nu echt op gang te brengen. Via een rol als bevoegd orgaan in de zin van de datagovernanceverordening zou het CBS daar een belangrijke bijdrage aan kunnen leveren. Het CBS staat welwillend ten opzichte van het verzoek, met een aantal voorwaarden en restricties. De rol als bevoegd orgaan sluit aan bij wat het CBS reeds doet.

Het CBS ervaart 4 knelpunten:

Toegang tot noodzakelijke private databronnen.

In toenemende mate zijn nieuwe databronnen alleen beschikbaar bij private partijen. Het CBS heeft bij wet kosteloos toegang tot alle overheidsregistraties. Dat geldt echter niet voor databronnen van private partijen. Aanvullende regelgeving kan alle partijen duidelijkheid bieden over de noodzakelijkheid van deze gegevensverstrekking. Dit betekent niet dat het CBS ongelimiteerd toegang wil verkrijgen tot data van private bronhouders; het gaat uitsluitend om de informatie die nodig is voor de productie van statistieken. (nu o.a. ov-data, data van slimme meters, COVID-19 test- en vaccinatiedata, data over energiecontracten).

Toegankelijkheid van microdata

Het gebruik van microdata is flink gestegen. Het CBS heeft aandacht voor de ervaren belemmeringen bij het gebruik van de beveiligde microdata en gaat de komende jaren investeringen doen om de dienstverlening te verbeteren zonder op het huidige beveiligingsniveau in te boeten. Een bekende belemmering, vooral voor minder kapitaalkrachtige organisaties, betreft de kosten. De benodigde investeringen in de voorziening zullen leiden tot een aanmerkelijke stijging van de kosten voor gebruikers. Daardoor komt de toegankelijkheid onder druk. Op basis van artikel 5 van de Beleidsregel taakuitoefening CBS van de minister van EZK moet het CBS voor toegang tot microdata via de remote accessvoorziening de integrale kostprijs in rekening brengen. Het CBS beschouwt de toegang tot microdata als publieke voorziening waarvan de toegankelijkheid niet door hoge kosten belemmerd zou mogen worden. Het CBS gaat in gesprek met het ministerie van EZK over de vraag hoe de toegankelijkheid tot deze voorziening kan worden gewaarborgd.

Bevolkingsstatistieken

De Europese Commissie bereidt een initiatiefvoorstel voor inzake de bevolkingsstatistieken. Dit voorstel betreft onder meer de afbakening van de populatie: wie moet tot de bevolking van een lidstaat worden gerekend en wie niet? Dat lijkt het CBS niet alleen een statistische maar ook een politieke vraag, die niet via een statistiekverordening beantwoord moet worden. Bovendien houdt het voorstel in dat voor de volkstelling een aantal nieuwe kenmerken moet worden verzameld, die niet in bestaande overheidsregistraties zijn opgenomen. Indien het voorstel van de Commissie wordt overgenomen door het Europees Parlement en de Raad, betekent dit dat het CBS weer een fysieke volkstelling moet gaan uitvoeren. Dit levert een enorme kostenpost op en een grote belasting voor burgers. Het CBS heeft zich openlijk verzet CBS Jaarverslag 2022 69 tegen het commissievoorstel, maar tot op heden lijkt de commissie niet gevoelig voor de argumenten. Via de Raadswerkgroep Statistiek blijft het CBS zich inzetten voor aanpassing van het commissievoorstel.

Geslachtsvermelding “X” in Basisregistratie Personen

Het CBS is via het ministerie van BZK gevraagd om een uitvoeringstoets over de toevoeging van het geslacht ‘x’. Voor het CBS zou een dergelijke wijziging in de Basisregistratie Personen (BRP) gevolgen hebben voor het voldoen aan Europese statistiekverplichtingen en bovendien impact hebben op alle stadia van het statistiekproces: van gegevensverzameling en verwerking tot publicatie. Het CBS onderkent de behoefte om geslacht “x” te onderscheiden van “m” en “v”, maar wijst erop dat invoering op de voorgestelde wijze tot informatieverlies in publicaties zou kunnen leiden. Bij specificaties naar geslacht kan het zijn dat x een zodanig kleine groep vormt dat het risico op onthulling van individuele personen te groot wordt om over deze groep afzonderlijk te publiceren. In dat geval zullen de gegevens over geslacht x moeten worden samengevoegd met m of v, of kan er minder ver worden gespecificeerd naar andere kenmerken. Een door het CBS voorgestelde alternatieve oplossing heeft deze bezwaren niet, maar die is niet overgenomen. Wat betreft de kosten gaat het naar schatting om 7 miljoen euro. Bovendien is tijd nodig om de aanpassingen in de werkwijze en verwerkingssystemen door te voeren. Het CBS wacht de ontwikkelingen rond het wetgevingsproces af en zal afhankelijk van de uitkomsten een nadere inschatting maken van de consequenties en de tijd en kosten die gemoeid zijn met de invoering van de wet

College van Toezicht Auteursrechten (CvTA)

Eerste Stand

Datum: November 2023

Er zijn diverse knelpunten signaleerd op het gebied van governance, de bestuurderstoets en het toezicht door het CvTA op de Wet Normering Topinkomens. Omdat het gesprek hierover pas recent is gestart, is het op dit moment nog niet mogelijk om op al deze punten een concreet signaal te formuleren.

Als voorbeeld kan wel worden genoemd de verschillende vormen waarin het de toezichtsfunctie binnen de diverse collectieve beheersorganisatie (cbo's) momenteel is georganiseerd. Variërend van een raad van toezicht met externen tot een toezichthoudend bestuur. Ook is er veel variatie in de zittingstermijnen van sommige toezichthouders. Vaak is dit historisch gegroeid en heeft het ook te maken met de ontstaansgeschiedenis van de cbo's. *In zijn algemeenheid wordt geconstateerd dat de bovengenoemde wet weinig concrete aanknopingspunten geeft voor de inrichting van het toezicht. Zo ook op het punt van governance van de cbo. De wet vereist dat het CvTA erop toeziet dat een cbo voldoende is toegerust om zijn taken naar behoren uit te oefenen. De vraag wat “good governance” bij organisaties en dus ook bij cbo's is, is in ontwikkeling. Het CvTA constateert voorzichtig dat het zonder concrete regels lastig is diverse cbo's te bewegen om te groeien naar een vorm van governance die recht doet aan actuele inzichten op goed bestuur.*

Het CvTA constateert dat er veel en in een rap tempo ontwikkelingen zijn op het internationale speelveld en de technologie die de taak van de cbo's en uiteindelijk dus ook de toezichthouder raken. *Het is voor een toezichthouder met geringe capaciteit zoals het CvTA een uitdaging om deze ontwikkelingen te volgen en te vertalen naar de toezichtspraktijk.*

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO)

Tweede Stand

Datum: Januari 2024

Ondernemers raken de weg kwijt en haken in sommige gevallen zelfs af door de stapeling aan "regels, wetten en programma's" als gevolg van de wensen van politieke partijen. De politiek moet daarom de uitvoerbaarheid beter in het oog houden, zegt de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO), het overheidsloket voor veel ondernemersregelingen.

De organisatie "trekt aan de bel" op de jaarlijkse dag van de uitvoering. "Het is tijd om minder te gaan doen en minder te willen", schrijft de organisatie in een rapport. Minder regels en regelingen zorgen er juist voor dat de RVO meer kan bereiken in het bijstaan van ondernemers, denkt algemeen directeur Abdeluheh Choho. "Maar daarvoor zijn er wel scherpe keuzes van de politiek nodig. Ook is het essentieel dat de haalbaarheid, uitvoerbaarheid en de ambitie om het simpel te houden centraal komt te staan bij politiek en beleid."

De waarschuwing van de RVO komt een jaar na de publicatie van de eerste Staat van de Uitvoering. Het is een gevoelig signaal dat de rijksdienst afgeeft, omdat de politiek de afgelopen jaren juist heeft beloofd beter op de uitvoering te letten. Een onderzoek door een commissie van de Tweede Kamer bracht er in het voorjaar van 2021 een belangrijk rapport over uit, en ook in het toeslagenschandaal wordt het vaak als probleem benoemd dat de politiek een blinde vlek heeft voor uitvoeringsorganisaties. Deze uitvoerders van de overheid worden zelfs twee keer genoemd in de inleiding van het regeerakkoord van het inmiddels gevallen kabinet-Rutte IV.

Ondernemersorganisaties VNO-NCW en MKB-Nederland herkennen de zorgen van de RVO "volledig". De belangenclubs noemen het "zeer goed dat ze dit signaal geven". "Op tal van fronten loopt Nederland inmiddels vast. Van het overvolle stroomnet tot de enorme regelbrei. De hoeveelheid wet- en regelgeving voor het bedrijfsleven is de afgelopen jaren absoluut geëxplodeerd", zeggen de ondernemers. Veel regels zijn onwerkbaar, worden bij belemmeringen niet aangepast of schrijven te vaak voor hoe iets moet.

"Daar moeten we samen met de overheid en een nieuw kabinet en de uitvoerders van beleid mee aan de slag", stellen de ondernemersclubs. Zo willen zij dat bij nieuwe regels een toets komt of ze voor bedrijven wel werkbaar zijn en moet de wetgeving vereenvoudigen.

"We moeten massaal focussen op de uitvoering van beleid en niet steeds ambitie op ambitie stapelen en nieuwe regels produceren."

Deze tweede Stand van RVO is opnieuw een knelpuntendocument dat focust op de complexiteit en het conflicteren en concurreren van regelingen en beleid. De praktijk is weerbarstig en veel van wat er fout gaat zit ingebakken in de ontstane verhoudingen tussen politiek, beleid en uitvoering. Hierdoor verliezen ondernemers bijvoorbeeld het overzicht en moeten zij dure bureaus inhuren om wetgeving te begrijpen en gebruik te kunnen maken van de regelingen. Het vertrouwen in de overheid neemt daardoor af. De urgentie om dit met elkaar op te lossen wordt alleen maar groter.

In deze Stand van RVO wordt deze problematiek geschetst aan de hand van ervaringen van ondernemers, die vertellen waar zij in de praktijk tegenaan lopen. Voorbeelden die genoemd worden in de stand:

Wat gaat goed?

- Mede dankzij WBSO (Wet Bevordering Speur- en Ontwikkelingswerk) wordt 8,2 miljard in innovatie geïnvesteerd. 20.000 ondernemers (97% MKB) maken gebruik van deze regeling.
- Afgelopen jaar sleepten Nederlandse start-ups, begeleid door RVO, maar liefst € 142 miljoen aan subsidies en investeringen binnen bij het Europese Acceleratorprogramma. RVO ondersteunt deze ondernemers in de European Innovation Council (EIC)
- Bij Wind op Zee zal eind 2023 bijna 16% van de huidige elektriciteitsbehoefte van Nederland van windparken op zee afkomstig zijn. De doelstelling is om in 2030 21 Gigawatt geïnstalleerd vermogen te hebben, waarmee dit wordt verhoogd tot 75% (van de huidige elektriciteitsbehoefte van Nederland).
- Bij crisisregelingen TVL en TEK waren de contacten met beleidscollega's zeer nauw om tot werkbare regelingen te komen.

Maar het moet beter. RVO laat daarover ondernemers aan het woord en noemt de volgende voorbeelden:

- Brexit Adjustment Reserve: op papier een mooie regeling, maar door de hoge bewijslast, haakten ondernemers af en bleef veel geld op de plank liggen.
- Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB): overlappende regelingen
- SDE++: refurbished onderdelen voor zonnestroominstallaties komen niet in aanmerking, terwijl dit juist duurzamer is.
- Specifieke Uitkeringen (SPUKS): om te werken aan klimaatbeleid, kunnen decentrale overheden gebruik maken van verschillende SPUK's. Dit zijn echter veel, maar wel vergelijkbare regelingen. Hierdoor ontstaat onduidelijkheid voor gemeenten en levert het juist extra werkdruk op.
- Conflicten landbouw, natuur en biodiversiteit: RVO heeft, samen met LNV een analyse uitgevoerd, waaruit blijkt dat 12 van de 34 landbouwregelingen mogelijk schadelijk zijn voor natuur en biodiversiteit, terwijl dit ook beleidsdoelstellingen zijn.

RVO doet een aantal oproepen aan de politiek en beleidsmakers:

1. Vroegtijdige samenwerking bij het ontwerp van regelingen. Herontwerp de wijze waarop wetten en regelingen tot stand komen zo, dat de uitvoering structureel meedenkt en mee ontwerpt. Op die manier kan kennis en expertise over uitvoering én de behoefte van

de doelgroep worden meegenomen in de ontwerpfase zoals het Beleidskompas beoogt. Ook kunnen dan, waar mogelijk, slimme koppelingen gemaakt worden met wat al bestaat, om te voorkomen dat er stapeling, concurrentie en conflicterende regelingen ontstaan. Dit alles vraagt om korte lijnen, zodat politiek, beleid en uitvoering elkaar goed begrijpen en iedereen weet wat er speelt. Wij nodigen Kamerleden van harte uit om met ons mee te kijken en laten graag zien waar ondernemers maar ook wijzelf tegenaan lopen.

2. Geef de uitvoering meer ruimte en vertrouwen en focus op de norm. De Tweede Kamer heeft haar controlerende rol, maar daarnaast hebben publieke dienstverleners ruimte nodig om – met hun eigen kennis en expertise – de uitvoering zo goed mogelijk vorm te geven en maatwerk toe te passen. Geef ons die ruimte en vertrouw op de kwaliteit die wij nastreven. Dan wordt niet alleen onze dienstverlening beter, maar ontstaat ook meer ruimte voor maatwerk. Maak wetten en regels zo, dat er ruimte voor de uitvoering ontstaat. Als de grootste groep de norm bepaalt, kan een regeling grotendeels geautomatiseerd worden uitgevoerd. Zo ontstaat ruimte bij de uitvoering voor maatwerk voor de uitzonderingen. Leg hiervoor zorgvuldig vast wat de bedoeling en motivatie is van een regeling of van beleid.

3. Houd het simpel, let op de samenhang en coördineer. Verlies bij het maken van nieuw beleid de samenhang met andere wetten, regels en regelingen niet uit het oog. En houd zicht op de doelgroep voor wie nieuw beleid bedoeld is. Er bestaan namelijk nog te veel conflicterende en concurrerende regels en regelingen vanuit verschillende ministeries naast elkaar. Betere coördinatie, betere samenwerking en het bundelen van regels is de oplossing. Programma's moeten rijksbreed opgepakt of centraal gecoördineerd worden.

4. Verminder de administratieve controledruk. Een groot deel van de complexiteit die ondernemers ervaren bestaat uit administratieve druk die vooral het gevolg is van de benodigde bewijslast. Hier moeten we vooral een nieuwe balans vinden tussen het maatschappelijk doel, de prudente omgang met publieke middelen en de administratieve lasten voor ondernemers. Als deze balans bewuster wordt opgemaakt, kunnen we meer impact maken met elkaar.

Kadaster (1)

Eerste stand

Datum: april 2024

In deze eerste stand presenteert Kadaster in de bijlage van hun jaarverslag een aantal ontwikkelingen omtrent de eerdergenoemde knelpunten uit de knelpuntenbrief. In 2022 heeft Kadaster, in samenwerking met de Manifestgroep en ministeries, de impact van nieuw overheidsbeleid aan het licht gebracht in het kader van de complexiteit. Wat nieuwe wetgeving daarin betekent. Er zijn twee verbeteringen die nu verder worden uitgewerkt, namelijk het tijdiger betrekken van de uitvoering bij beleid en het meer inzetten op algemene uitvoeringstoetsen.

Er wordt erkend dat de actualisatie van wetgeving achterloopt op de uitvoeringspraktijk. Kadaster geeft aan dat zij soms ingehaald worden door de snel veranderende samenleving, waardoor de wetgeving snel verouderd raakt en niet meer van toepassing is op de huidige

situatie. In 2022 zijn kleine stappen gezet richting aanpassingen van de Kadasterwet. Binnen het Netwerk van Publieke Dienstverleners (NPD) is door Kadaster aangegeven dat de combinatie van bepaalde datasets niet mogelijk is, wat voor problemen zorgt rondom gegevensuitwisseling.

Ook heeft Kadaster in 2022 vastgesteld dat er niet altijd even duidelijke afspraken worden gemaakt over structurele financiering van uitvoeringstaken. Dit maakt het lastig om een tijdelijke taak een structurele uitvoering te bieden. Kadaster heeft stappen gezet om met de opdrachtgever en eigenaar toch toe te gaan werken naar een meerjarenplan voor de financiering.

Tot slot benoemt het Kadaster in deze eerste stand de arbeidsmarktkrapte, waar zij ook moeilijkheden van heeft ondervonden in het werven van nieuwe werknemers. Mede door traineeshops voor de jonge generatie werknemers en opleidingstrajecten hebben zij alsnog vacatures kunnen vullen, ook voor lastiger in te vullen functies.

Kadaster (2)

Tweede stand

Datum: april 2024

De tweede stand van Kadaster is een stuk uitgebreider dan de eerste stand, en is dan ook een apart document geworden. Er wordt weer aangegeven op het gebied van een aantal knelpunten welke stappen er richting eventuele oplossingen zijn gezet. Er wordt allereerst geconcludeerd dat de knelpunten om meerjarige oplossingen vragen.

Er wordt gezien dat bij specifieke regelgeving de wetgeving soms achterloopt in de uitvoeringspraktijk, waardoor het lastiger is voor het Kadaster om goed bij te dragen aan het maatschappelijk vraagstuk van datadeling. In 2023 is er extra aandacht besteed aan Europese wetgeving en is er gestart met de herziening van de Kadasterwet om bij te dragen aan complexiteitsreductie en de regelgeving minder afhankelijk te maken van wet- en regelgeving.

Kadaster doet een oproep tot vereenvoudiging bij de ontwikkeling en aanpassing van wetgeving om bij te dragen aan uitvoerbaarheid van geodata. Daarnaast roepen ze op om in Rijksbrede programma's, zoals Werk aan Uitvoering, meer aandacht te schenken aan integrale oplossingen die verder gaan dan alleen het belang van de sector. Verder wordt aangegeven in deze stand dat er ook duidelijkheid nodig is over bijvoorbeeld de verhoudingen tussen de verschillende toezichthouders bij nieuwe wetgeving. Dit helpt Kadaster om transparant te zijn in hun verantwoording.

In 2023 heeft Kadaster met het ministerie van BZK overeenstemming gevonden over de manier waarop data gedeeld en gebruikt wordt. Het gesprek wordt dus gevoerd met het ministerie hierover en er wordt samen gekeken naar mogelijke oplossingen. Daarnaast was Kadaster afgelopen jaar ook betrokken bij het programma Interbestuurlijke Datastrategie en

is er een AMvB in voorbereiding binnen BZK over het combineren van datasets wat in de eerste stand als knelpunt werd benoemd.

Naar aanleiding van het eerder benoemde ontbreken van duidelijke afspraken over structurele financiering uit de eerste stand, is Kadaster strenger geworden in het maken en handhaven van afspraken over wetgeving. Dit betekent dat er scherpere gesprekken worden gevoerd met de opdrachtgever of er soms opdrachten worden afgewezen als de voorwaarden niet duidelijk zijn. Een eerste stap hiernaartoe is om tot een gezamenlijk beeld te komen met het ministerie van coördinerend opdrachtgeverschap.

Tot slot heeft Kadaster maatregelen genomen om de arbeidsmarktkrapte enigszins tegen te gaan. Onder andere door het aanbieden van traineeships en organiseren van open dagen wordt hieraan bijgedragen.

Huis van de Klokkenluiders

Tweede stand

Datum: maart 2023

In de bijlage van hun jaarslag beschrijft het Huis van Klokkenluiders de knelpunten waar zij tegenaan lopen. De Europese richtlijn voor klokkenluiderswetgeving moest afgelopen jaar aangepast worden naar Nederlandse wetgeving. Echter, blijft de wet nog steeds complex. Het is nog steeds moeilijk om te achterhalen voor werkgevers en bevoegde autoriteiten wat hun rechten en plichten zijn. Het Huis van Klokkenluiders hoopt hierdoor nog op een wetsevaluatie.

Een ander knelpunt is het feit dat melders onvoldoende steun blijken te ontvangen bij het melden van misstanden. Melders geven aan dat zij vinden dat het Huis van Klokkenluiders nog te weinig bevoegdheden hierin heeft. Dit maakt dat er voor melders een drempel is om misstanden te melden. Soms komen zij bijvoorbeeld in juridische conflicten terecht met hoge kosten, wat niet meer opweegt tegen de melding. Wat betreft de psychosociale ondersteuning loopt er momenteel een pilot. Daarnaast vindt het Huis van Klokkenluiders dat hiervoor een speciaal fonds moet komen. Hiervoor hebben zij zich hard gemaakt en dit aangekaart middels een motie in de Tweede Kamer.

Een derde knelpunt ligt in het feit dat de preventieve taak van het Huis van Klokkenluiders nog onvoldoende in de wet staat. Het staat er nu als volgt: *“het Huis tot taak kennis te bevorderen met het oog op een organisatiecultuur waarin meldingen van vermoedens van misstanden in een werkgerelateerde context op een zorgvuldige en doelmatige wijze worden behandeld.”* Het werk houdt meer in dat alleen op een zorgvuldige manier de meldingen behandelen volgens het Huis en zou dus explicieter mogen worden beschreven in de wet. Tevens kampt het Huis met een krapte op de onderzoeksafdeling, waarvoor externe onderzoekers zijn ingeschakeld. Tegelijkertijd blijven ze wel inzetten op gerichte selectie binnen de arbeidsmarkt. Daarnaast geeft het Huis in deze stand aan dat er nog te weinig mensen zijn die hun organisatie kent en weet wat ze doen. Hier willen zij aan verder werken.